

VARIOUS

SKANDINAVIASTA

Various
Skandinaviasta

«Public Domain»

Various

Skandinaviasta / Various — «Public Domain»,

Содержание

LUKIJALLE	5
BJÖRNSTJERNE BJÖRNSON	6
ISÄ	7
KOTKANPESÄ	9
USKOLLISUUS	11
JONAS LIE	13
NORDFJORDIN HEVONEN	13
I	14
II	16
III	18
IV	20
A. L. KJELLAND	23
RAKKAUS JA VIATTOMUUS	23
L. DILLING	30
KESÄKSI MAALLE	31
I	31
II	32
III	33
IV	34
V	36
VI	39
KILDENBAUERIN LESKI	41
PUHDAS LIPPU	47
KUMPIKIN PUOLELLANSA VÄLIAITAA	52
I	52
II	53
Конец ознакомительного фрагмента.	55

Various

Skandinaviasta: Novelli-kirja

LUKIJALLE

Kieltämättä esimerkki paljon vaikuttaa, olkoonpa se hyvä tai paha ja tulkoonpa se ihmisen huomioon millä tavalla hyvänsä. Esimerkki, s.o. kaikki ulkoapäin tulevat vaikutukset, ne ne oikeastaan ovat tehneet ja tekevät jokaisen ihmisen siksi, kuin hän on. Sillä vaikkapa lienee omaakin taipumusta jonnekin päin, niin esimerkki se sitäkin vahvistaa tai heikontaa; ja mitä useammin joku, varsinkin paha, esimerkki tulee huomioon sitä jokapäiväisemmäksi, tavallisemmaksi se käy, s.o. imeytyy huomaajaan itseensäkin, sulaa hänen olemukseensa, tulee tottumukseksi.

Niinpä novellitkin ovat lukijalle tuommoisia ulkoapäin tulevia vaikutuksia, vieläpä hyvin voimakkaita. Jos novellinkirjoittaja panee kertomukseensa minkäläatuisia huonoja esimerkkejä hyvänsä, on hän pahantekijä, sillä hän yhdessä samanlaisten virkaveljiensä kanssa tekee lukijalle sen huonouden tottumukseksi, tylsyttää hänessä senvastaista hyvää. Kirjailijan edesvastaus on siis hyvin suuri.

Tältä kannalta olen näitä novelleja valitessani arvostellut ja suomennellessani vähin karsinut. Karsimista minulle älköön viaksi luettako, koska sillä olen hyvää tarkoittanut. Kirjallishistorialliseksi kokoelmaksi tämä Novelli-kirja ei muutenkaan sovellu vaillinaisuutensa tähden, eikä myöskään tähän otettujen eri kirjailijain luonteenkuvaukseksi, sillä sitä en ole lainkaan tarkoittanut, vaan yksinomaan viatonta, ehkäpä samalla hiukan hyödyttävääkin lukemista.

Suomentaja.

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSON

Isä. – Kotkanpesä. – Uskollisuus.

ISÄ

Se mies, josta tässä kerrotaan, oli seurakuntansa mahtavin isotalallinen: Tord Harjula. Hän seiso i eräänä päivänä pappilan virkahuoneessa suorana ja vakavana.

"Minulle syntyi poika", sanoi hän, "ja tahtoisin saada sen kastetuksi."

"Mikä pannaan nimeksi?"

"Finni, isäni mukaan."

"Ja kummit?"

Ne lueteltiin, ja olivat ne seudun etevimpiä miehiä ja vaimoja isän suvusta.

"Onko mitään muuta?" kysyi pastori ylös katsahtaen.

Harjula seiso i hetkisen vaiti; "minä tahtoisin mielelläni saada hänet kastetuksi yksiksensä", sanoi hän.

"Eli siis jonakin arkipäivänä?"

"Tulevana lauantaina kello kaksitoista."

"Onko vielä mitään muuta?" kysyi pastori.

"Ei ole mitään muuta." Harjula pyöritteli lakkiansa, ikäänkuin aikoisi jo lähteä. Pastori nousi ylös.

"Vielä kuitenkin yksi asia", sanoi hän menne n Tordin luo, ottaen häntä kiinni kädestä ja katsoen silmiin, "suokoon Jumala, että lapsi tulee sinulle siunaukseksi!"

Kuusitoista vuotta kului. Harjula seiso i taaskin pappilan kammarissa.

"Sinä pysyt hyvin voimissasi, Tord", sanoi pastori, kun ei huomannut hänessä mitään muutosta.

"Eipä minulla olekaan mitään huolia", vastasi Tord.

Pastori ei siihen sanonut mitään, mutta kysyi hetkisen kuluttua: "No, mitä sinulla tänään on asiana?"

"Minä nyt tulin puhumaan pojastani, joka huomenna pääsee ensi kerran Herran ehtoolliselle."

"Hän on reipas poika."

"Minä en huolinut maksaa teille, herra pastori, ennenkuin kuulen, mihinkä sijaan hän tulee kirkossa."

"Hän tulee ensimmäiseksi."

"Niin olen kuullut, ja tässä on kymmenen taaleria pastorille."

"Onko mitään muuta asiaa?" kysyi pastori, Tordiin katsahtaen.

"Ei ole muuta."

Harjula läksi.

Kului taaskin kahdeksan vuotta. Silloin kuului eräänä päivänä kopinaa pastorin virkahuoneen porstuasta, sillä monta miestä tuli ja Harjula ensimmäisenä.

Pastori katsahti ylös ja tuns i Tordin. "Tuletpa sinä tänään oikein miehissä", sanoi hän.

"Panisin poikani kuulutuksiin; hän ottaisi vaimokseen Gudmundin tyttären Kaarinin, joka on tässä."

"Onhan hän seudun rikkain tyttö."

"Niinhän ne sanovat", vastasi Harjula, työntäen toisella kädellään tukkaansa pois otsalta.

Pastori istui hetkisen ikäänkuin ajatuksissansa; hän ei sanonut mitään, kirjoitti vain nimet kirjoihinsa ja miehet kirjoittivat alle.

Harjula pani kolme taaleria pöydälle.

"Yksihän minulle vain tulee", sanoi pastori.

"Tiedän kyllä; mutta hän on ainoa poikani, tahdon mielelläni hänen tähtensä maksaa runsaammin."

Pastori otti rahat vastaan. "Johan nyt olet kolmatta kertaa poikasi puolesta täällä, Tord."

"Mutta nytpä olenkin saanut hänet mieheksi", sanoi Harjula, pani kiinni kukkaronsa, heitti jäähyväiset ja läksi, miehet hitaasti jäljestä.

Neljäntoista päivän perästä soutivat isä ja poika tyynellä säällä lahden yli morsiamen kotiin puhumaan häistä.

"Teljo niin pyörii allani", sanoi poika ja nousi samassa sitä korjaamaan. Silloin lauta, jolla hän seiso, luiskahti alta, poika levitti kätensä, kiljahti ja suistui veteen.

"Tartu airoon!" huusi isä, nousi ja ojensi airon.

Mutta poika, ojennettuaan pari kertaa käsiänsä, jäykistyi.

"Odota vähän!" huusi isä ja souti hänen luoksensa.

Vaan poika kääntyi seljälleen, katsoi isäänsä hyvin pitkään ja upposi.

Harjula ei ottanut sitä oikein uskoaksensa, hän piti venhettä paikoillaan ja katsoa tuijotti siihen kohtaan, josta poika oli vaipunut vedenpinnan alle, ikäänkuin pojan olisi ehdottomasti täytynyt vielä kohota. Mutta pinnalle nousi vain ilmarakkoja, sitte vielä muutamia ja vihdoin yksi suuri, ja se särkyi. Kirkkaana kuin peili oli jälleen vesi.

Kolme päivää ja yötä nähtiin isän soutelevan samassa paikassa, nukahtamatta ja muruakaan maistamatta. Hän etsi poikaansa. Kolmannen päivän aamuna hän hänet vihdoin löysi ja kantoi mäkien ylitse kotiinsa.

Noin vuosikausi lienee siitä päivästä kulunut. Silloin kuuli pastori myöhään eräänä syysiltana jonkun liikkuvan porstuan oven takana ja varovaisesti etsivän lukkoa. Hän avasi oven ja sisään astui pitkä, vaan kyyryinen, laiha ja harmaapäinen mies. Kauan katsoi pastori, ennenkuin tunsi hänet. Se oli Tord Harjula.

"Tuletko näin myöhään?" sanoi pastori ja seiso hiljaa hänen edesssä.

"Myöhäänhän tulen", vastasi Tord ja istuutui.

Pastorikin istuutui, ikäänkuin odotellen puheen alkua; kauan olivat he molemmat vaiti. Viimein sanoi Tord:

"Minulla on vähä mukanani, mitä antaisin köyhille; se pitäisi tehtämän pysyväiseksi rahastoksi ja poikani nimelle se olisi pantava."

Hän nousi ylös, pani rahaa pöydälle ja istuutui jälleen.

Pastori luki rahat.

"Onpa niitä paljo", sanoi hän.

"Puolet taloni hinnasta; eilen möin sen."

Pastori istui vaiti pitkän ajan; vihdoin kysyi hän, mutta lempeästi:

"Mitäkä nyt sitte aiot, Tord?"

"Jotakin parempaa."

Vielä he istuivat kotvasen, Tord katsellen lattiaa, pastori Tordia.

Sitte sanoi pastori hiljaa ja hitaasti:

"Nyt, luulen mä, on poikasi vihdoin tullut sinulle siunaukseksi."

"Niin, nyt minäkin niin arvelen", sanoi Tord, katsahtaen ylös. Kaksi kyyneltä vierä raskaina karpaloina alas hänen poskiansa pitkin.

KOTKANPESÄ

Autintaloiksi sanottiin erästä pientä yksinäistä kylää, jonka ympärillä joka taholla oli korkeat tunturit. Syvällä laakson pohjassa oli maa viljelty ja hedelmällinen ja läpi juoksi leveä joki, tuntureilta tullen. Se laski järveen, joka oli vähän matkan päässä ja näkyi kylään hyvin pitkänä kaistaleena.

Pitkin Antinjärveä oli se mies soutaen tullut, joka ensinnä oli ruvennut laaksoa muokkaamaan. Hänen nimensä oli Antti, ja hänen jälkeläisiensä ne olivat tämän kylän asujamet.

Jotkut sanoivat hänen tänne paenneen erään murhan tähden, ja sentähden muka oli hänen sukunsa niin mustaverinen; toiset taas sanoivat mustaverisyyden syyksi tuntureja, jotka asujamilta peittivät auringon jo kello viisi iltapäivällä keskikesälläkin.

Tämän kylän yllä riippui kotkanpesä. Se oli kallion raossa ylhäällä tunturin kyljessä. Kaikki voivat nähdä, miten naaraskotka aina lensi pesäänsä, mutta ei kukaan voinut päästä sinne. Uros lenteli kylän päällä ja sieppasi välistä karitsan tai kilin, jopa kerran pienen lapsenkin, vieden kaikki ylös pesään; sen tähden oli seudussa elämä hyvin rauhaton, niin kauan kun kotkat saivat rauhassa pesiä tuolla ylhäällä.

Tarina kertoi ennen muinoin olleen kaksi veljestä, jotka olivat kiivenneet sinne ylös ja repineet pesän rikki; mutta nykyään ei kukaan kyennyt sinne pääsemään.

Aina kun kaksi sattui yhteen Antin kylässä, puhelivat he kotkanpesästä ja katsoivat sinne ylös. He tiesivät, milloin kotkat olivat tulleet tänä vuonna, mistä ne olivat mitäkin siepanneet kynsiinsä ja kuka viimeksi oli koettanut ylös kiivetä. Nuorukaiset harjoittelivat ihan lapsesta asti kallioille ja puihin kapuamista, voitteluja ja muuta voimainponnistusta, kerran päästäkseen ylös repimään pesää, niinkuin ne muinaiset veljekset.

Siihen aikaan, josta tässä kerrotaan, oli Antinkylän paras poika Leif, vaikk'ei hän ollut kylän omasta suvusta. Hänellä oli kähärä tukka ja pienet silmät; kaikenlaisissa leikeissä oli hän sukkela eikä ujostellut naistenkaan seurassa. Hän aikaisin uhkaeli kerran vielä nousevansa kotkanpesälle; mutta vanhat ihmiset arvelivat, ett'ei hänen sitä tarvitsisi niin julki kuuluttaa.

Se vain yhä yllytti häntä, niin että hän läksi koettamaan, ennenkuin vielä oli ehtinyt parhaasen ikäänsä. Oli kirkas päivä sunnuntaina iltapuolella alkukesällä. Silloin arvattiin kotkanpoikasien juuri olevan munasta päässeinä. Väkeä oli kokoutunut suuret joukot tunturin juurelle katsomaan; vanhat varoittivat, nuoret kehoittivat. Mutta Leif totteli vain omaa haluansa, odotteli, kunnes emä läksi pesästänsä, ja hypähti sitte kiinni puunoksaan monta jalkaa korkealle maasta. Se puu kasvoi kallion raossa, jota myöten Leif alkoi pyrkiä ylöspäin.

Pikku kiviä vieriskeli hänen jalkainsa alla, soraa ja multaa vierähti alas, muuten oli aivan hiljaista; joki vain taempana kohisi virtapaikoissa, vaikka sekin ääni kuului hiljaa ja lakkaamattomuutensa tähden pysyi huomaamatta.

Tunturi kävi kohta jyrkemmäksi; kauan riippui Leif ainoastaan toisen kätensä varassa, etsien tukea jalalleen, mutta ei voinut löytää. Moni, varsinkin naisista, kääntyi pois päin, sanoen, ett'ei hän tuota olisi tehnyt, jos hänellä vielä olisi vanhemmat elossa. Kuitenkin löysi hän vielä tukea, etsi uutta milloin kädellä, milloin jalalla, välistä aina luiskahtaen ja lipuen alaspäin, mutta yhä myöskin saaden jälleen jostakin särmästä kiinni. Alhaalla seisovaiset voivat kuulla toistensa hengityksen.

Silloin nousi pitkäkasvuinen, nuori tyttö kiveltä, jossa oli yksin istunut. Hänen sanottiin jo lapsena lupautuneen Leifille, vaikka Leif ei ollutkaan omasta suvusta. Hän ojensi kätensä ylöspäin ja huusi: "Leif, Leif, miksi näin teet?" Kaikki kääntyivät tyttöön päin; isä seisoi vieressä ja katsoi häneen ankarasti, mutta tyttö ei häntä huomannut. "Tule alas, Leif!" huusi hän, "minä pidän sinusta eikä sinulla siellä ylhäällä ole mitään haettavaa!"

Leifin nähtiin miettivän vähän aikaa, pari silmänräpäystä vain, mutta sitte hän läksi yhä ylemmäksi. Hän oli vakava sekä kädeltä että jalalta, sentähden kävikin kauan kaikki hyvin. Mutta kohta hän sentään alkoi väsyä, sillä hän näkyi yhä useammin lepäävän. Pienoinen kivi läksi ikäänkuin

enteenä vierimään, ja kaikki, jotka alhaalla seisoivat, seurasivat sitä silmillänsä alas asti. Muutamat eivät jaksaneet kestää tuota näkyä, vaan läksivät pois. Tyttö yksin seiso i vielä kivellä käsiänsä väännellen ja ylös katsoen.

Leif tarttui taaskin kädellään ylemmäksi kiven särmään, mutta se petti, tyttö näki sen selvään; Leif tapasi toisella kädellään, sekin petti.

"Leif!" parkasi tyttö, niin että vuori soi vastaan ja kaikki muutkin yhtyivät huutoon. "Hän putoaa!" huusivat he ja ojensivat kätensä ylös, sekä miehet että naiset. Leif lipui, vieritti kanssaan kiviä, hiekkaa ja multaa; hän lipui lakkaamatta ja yhä sukkelammin. Kaikki kääntyivät pois, ja sitte kuulivat he takanansa rapisevaa ja rytisevää ääntä sekä vihdo in raskaan putoamisen, niinkuin kappaleen märkää maata.

Kun he jälleen rohkenivat katsoa sinne päin, makasi Leif siinä musertuneena, tuntemattomana. Tyttö makasi tunnotonna kivellä; isä kantoi hänet pois.

Nuoriso, joka oli enimmin kiihottanut Leifiä kiipeämiseen, ei nyt rojhennut ryhtyä edes auttamaankaan hänen pois korjaamistansa; muutamat eivät sietäneet katsoakaan häntä. Vanhojen täytyi siis käydä käsiksi. Vanhin mies tarttui Leifiin kiinni ja sanoi:

"Hullusti tämä kävi; mutta", lisäsi hän ylöspäin katsoen, "onpa kuitenkin hyvä, että on jotakin niin korkealla, ett'eivät kaikki pääse siihen käsiksi."

USKOLLISUUS

Kaukana tasangolla kotiseudussani asui aviopari, jolla oli kuusi poikaa. He tekivät uskollisesti työtä hyvin suurella, vaan rapeutuneella tilalla, kunnes kirves tapaturmassa lopetti isännän elämän. Vaimo jäi yksin hoitamaan hankalaa maanviljelystä ja kuutta lastansa. Hän ei kuitenkaan menettänyt rohkeuttansa, vaan talutti kaksi vanhinta poikaa isänsä ruumisarkun luo ja otti heiltä siinä lupauksen, että pitäisivät huolta pienistä veljistänsä ja auttaisivat äitiänsä, mikäli Jumala heille soi voimia. Pojat tekivät lupauksen ja pitivätkin sen, kunnes nuorin heistä kävi rippikoulunsa. Silloin katsoivat he täyttäneensä, mitä luvanneet olivat. Vanhin nai varakkaan talollisen lesken ja häntä nuorempi kohta sen jälkeen lesken sisaren, joka myöskin oli varakkaanlainen.

Neljän jäljellejääneen veljeksien tuli nyt hallita kaikkea, vaikka tähän asti olivat olleet itse käskettävinä. Heillä ei tuntunut olevan kylliksi rohkeutta hallitukseen. He olivat lapsuudestaan asti aina olleet yksissä, joko kaksittain taikka kaikki neljä, ja nyt he vielä enemmän olivat, kun näet tarvitsivat toistensa neuvoa ja apua. Ei kukaan lausunut mitään ajatusta, ennenkuin tarkkaan tiesi toisienkin siihen yhtyvän, taikka oikeastaan ei kukaan tuntenut omaa mielipidettä, ennenkuin oli lukenut sen toisten kasvoista.

Varsinaisetta sopimuksetta syntyi heidän mielessään yhteinen, salainen päätös, ett'ei heidän pitänyt eroaman äitinsä eläessä. Mutta äiti itse tahtoi järjestellä toisin ja sai pojat taipumaan tuumaan. Talolle oli muokattu paljon uusia viljelyksiä, niin että tarvittiin enempi työntekijöitä. Sentähden ehdotti äiti, että molemmat vanhemmat saisivat irtaimesta osansa ja jakaisivat talon, niin että kaksi poikaa jäisi kummallekin puolelle. Vanhan huonerivin viereen oli uusi tehtävä; toinen pari muuttaisi siihen, toinen jäisi hänen luoksensa. Mutta niistä pojista, jotka erosivat eri leipään, piti toisen naida, sillä piti hän heillä olla tuvan ja karjan katsoja; ja äiti mainitsi, kenenkä tytön hän tahtoi miniäksensä.

Kaikki olivat taipuvaiset. Nyt oli vain selvitettävä, kenenkä tuli muuttaa, kenen jäädä, ja kenen muuttavista piti naida. Vanhin poika sanoi kyllä muuttavansa, vaan ei millään ehdolla naivansa, ja samoin kaikki toisetkin vastustelivat naimistuumaa kiven kovaan.

Vihdoin sopivat he niin äitinsä kanssa, että tyttö itse asian ratkaiskoon. Ja ylhäällä tunturilla karjatalossa kysyi äiti eräänä iltana häneltä, eikö hän tahtoisi tulla miniäksi Dalskogiin, eikä tytöllä ollut mitään sitä vastaan.

"No, minkä pojan sitte tahdot, sillä saatpa itse valita?"

Mutta sitä ei tyttö ollut ajatellut. Nyt hänen kuitenkin oli ajatteleminen, koska asia hänen valintaansa jäi.

"Saattaisihan se olla vanhinkin", arveli tyttö.

Vaan vanhinta tyttö ei voinut saada, kun se poika ei tahtonut naida.

Tyttö mainitsi sitte nuorimman; mutta se taas oli äitistä vähän hullunkurista, koska hän "juuri nuorin oli".

"No, sitte nuorimman edellinen."

"Miks'ei vanhimman jälkeinen?"

"Niin, miksikä ei vanhimman jälkeinen", vastasi tyttö, sillä häntähän hän juuri koko ajan oli arvellut ja sentähden jättänyt hänet mainitsematta. Mutta äiti aavisti, että koska vanhin ei suostunut naimaan, niin tottahan vanhimman jälkeinen ja tyttö pitivät toisistaan.

Vanhimman jälkeinen poika siis nai tytön ja vanhin veli muutti hänen luoksensa. Miten talo jaettiin, ei kukaan taloon kuulumaton saanut tietää; sillä he tekivät työtä yhdessä kuin ennenkin ja kokosivat vain milloin toiseen, milloin toiseen latoon.

Jonkun ajan kuluttua alkoi äiti tulla heikoksi. Hän tarvitsi lepoa eli toisin sanoen apua. Pojat päättivät palkata tytön, joka muutenkin oli heillä työssä.

Nuorimman piti kysymän työltä lehtiä riipissä, sillä hän hänet paraiten tunsi.

Mutta poikapa lieene jo kauan itseksensä rakastanut tyttöä, sillä kun hänen piti kysymän häntä piiiaksi, sattuiivat hänen sanansa niin omituisesti, että tyttö luuli pojan kosivan ja vastasi heti myöntävästi.

Poika peljästy, meni heti veljiensä luo ja kertoi, miten hullusti nyt oli käynyt. Kaikki neljä tulivat vakaviksi, ei kukaan tohtinut sanoa ensi sanaa.

Mutta nuorimman edellinen näki nuorimman kasvoista, että hän todellakin rakasti tyttöä, ja siitä juuri hän puolestaan oli peljästynyt. Hän näet samalla aavisti oman kohtalonsa, joka oli vanhaksi pojaksi jääminen; sillä jos nuorin nai, niin ei hän voinut naida.

Se oli vähän kovaa, sillä hänelläkin oli mielessä joku, josta hän paljon piti; mutta eihän sitä nyt käynyt muuttaa.

Hän siis ensinnä lausui, että varmintahan tuo tytölle oli päästä taloon vaimoksi.

Heti olivat toiset veljet samaa mieltä ja menivät kotiin puhumaan äitille. Mutta äiti olikin tullut hyvin kipeäksi, niin että heidän oli odottaminen, kunnes äiti paranisi; vaan hän ei parannutkaan.

Sentähden he uudestaan neuvottelivat. Nuorin silloin sai aikaan päätöksen, että niin kauan kun äiti oli tilan omana, ei pitänyt mitään muutosta tapahtuman. Siihen tyydyttiin.

Kuusitoista vuotta makasi äiti. Kuusitoista vuotta hoiteli häntä tuleva miniä ääneti ja kärsivällisesti. Kuutenatoista vuotena yhtyivät pojat joka ilta hänen vuoteensa vieressä pitämään rukouksia ja pyhinä myöskin molemmat vanhimmat veljet.

Äiti noina hiljaisina hetkinä monesti pyysi heitä muistamaan sitä, joka lakkaamatta oli hoidellut häntä. Pojat käsittivät hänen tarkoituksensa ja lupasivat, mitä hän pyysi. Hän siunasi koko tuon pitkän ajan tautiansa, koska se antoi hänen nauttia äitin iloa ihan viimeiseen hetkeen asti; hän kiitti lapsiansa joka kerran, ja viimein se tapahtui viimeisen kerran.

Kun äiti kuoli, kokoutuivat kaikki kuusi poikaa kantamaan häntä hautaan. Paikkakunnassa oli tapana, että naitakin tuli haudalle, ja tällä kertaa seurasi koko pitäjä, miehet ja naiset, jotka vain liikkeelle kykenivät, yksin lapsetkin. Ensin astui lukkari laulaen, sitte kuusi poikaa kantaen arkkua ja heidän jäljestänsä koko saattojoukko, kaikki laulaen, niin että se veisuu kuului neljänneksen päähän.

Kun ruumis oli haudattu ja pojat olivat luoneet haudan täyteen, läksi koko ihmisjoukko kirkkoon, sillä siellä oli nuorin poika samalla vihittävä. He olivat sen tahtoneet tapahtumaan näin, koskahan ne molemmat, hautaus ja häät, oikeastaan riippuvatkin toisistansa, jos syvemmälle katsotaan. Kirkossa puhui pappi, minun isävainaan, uskollisuudesta, puhui niin liikuttavasti, että minä, sattumalta oltuani kirkossa ja sieltä ulos päästyäni, olin näkevinäni tunturienkin olevan liikutettuina ja Jumalan koko suuren luonnon.

JONAS LIE

NORDFJORDIN HEVONEN

Johdatus.

Nordfjordin vehreät, vuoriset karjamaat ja tunturilaitumet ovat n.s. Nordfjordin hevosrodun kotiseudut. Aina erinomaisen hyväksi tunnettuna kulkee "fjordinhevonen" hevoskauppiaan kautta markkinoilta markkinoille sekä rannikoilla etelässä ja pohjassa että myöskin sisämaassa kauas Ruotsiin asti. Viime vuosina, kun ulkomaalaisetkin ovat huomanneet, miten hyviä nuo pienet, vilkkaat hevoset ovat ja miten notkeat niiden jalat kuin teräsjouset, on niitä myötyä sekä keisari Napoleonille että englantilaisille. Onpa sitä myöskin koetettu seoittaa Arabian vuorihevosen kanssa, jonka kaltaiseksi sitä sanotaan monessa suhteessa. Kuten muutkin kuuluisat Norjan mahtiolennot on se vihdoinkin murtanut kotiseutunsa ahtaat rajat ja saavuttanut laveammalti koko Euroopassa mainetta. Ja sen se on hankkinut maanteilla, josta se itsekin on löydetty kuin helmi liasta.

Tuntureihin tottuneita fjordinhevoset ovat ja niin norjia, ett'eivät koskaan lipeä; jalat alla kuin rumpukapulat voivat ne juosta täyttä ravia kärrin edessä peninkulmia, ylä- ja alamäet milloinkaan hengästymättä. Nämä hevoset ne ovat saaneet englantilaiset harjoittelemaan kilpa-ajoa kärkeillä Norjassa, jota sporttia he nyt koettavat kotiuttaa omassakin maassansa; heidän omat pitkäjalkaiset täysiroituiset hevosensa eivät kelpaisikaan alamäissä kilpailemaan. Nämä hevoset ne myöskin ovat saaneet kestää suurimman osan raskaasta kyyditsemisestä laajojen itäisten alojen kulkuteillä. Huokeat, helposti ruokitut ja nöyrät kun ovat sekä niin kestäväiset, ett'ei parempaa voi toivoakaan, ovat ne ihan kuin luodut kyytikärrien eteen.

Mutta jos se vanha sananparsi on tosi, että ihmisen tulee tuomiopäivänä seisoa kaikkien niiden elukkain edessä, joille hän on tehnyt pahaa ja joiden silloin sanotaan puhuvan ja syyttävän, niin todella moni kestikievarin isäntä ja hänen hevostensa ajaja saa pitkän syntiluettelon fjordinhevoselta, jonka nöyryyttä ja ripeyttä on niin säälimättä ja lakkaamatta väärin käytetty.

Ja niinhän tapahtuu osaksi vielä tänäkin päivänä, vaikka Norjan kansa muuten on niin hyvä kotieläimilleen; niin tapahtuu yleensä maanteilla, jospa siellä täällä jo onkin se epäkohta hiukan korjautunut. Tuskin on hevoseni palannut kuuden tai seitsemän neljänneksen pituisesta kyydistä, joka tie sen siis on täytynyt juosta edestakaisin, niin käy vain uudestaan aisoihin, sillä matkustavainen maltittomana odottelee hevosta ja uhraa kirjoittaa valituksenpäiväkirjaan. Melkein kaikki hevoset ovat kyydissä; paraimpia ja kalleimpia kun täytyy säästää huonolla kelillä, niin täytyy fjordilaisen lähteä uudestaan, vaikka onkin vielä ihan märkä. Ilta on myöhäinen ja kylmä, taikka on matkustaja suurella vaivalla vain päässyt kestikievarista toiseen piiskaamalla melkein liikkumatonta hevosta toisensa perästä, ja nyt huomaa hän ilokseen saaneensa oikein erinomaisen juoksijan ja sentähden käyttää hyväkseen tilaisuutta, päästäksensä niin pian kuin mahdollista nuo seitsemän neljännestä. Laiha pikku hiirakko ei osaa puhua puolestansa, hänen jalo rotunsa ei siedä piiskaa, levottomasti hypähdellen joka kerran, kun piiska vain vilahtaakin hänen pelkäävään silmäänsä tai vingahtaa ilmassa, juoksee hevosparka matkan ehkä vielä nopeammin kuin aamukyydissä samana päivänä. Kelin aikaan kun joku puolihumalainen markkinoille menijä tai sieltä tulija istuu reessä tai joku rautatielle pyrkijä, joka on vähän myöhästynyt, ja semmoisiahan niitä sattuu joka päivä, niin silloin pidetään noita seitsemää neljänneistä vain kilparatana, jolla ripeää pikku elukkaa on oikein koeteltava. Jos se kaatuu, niin harvoin se nyt enää niin vanhana, kuin se nyt on, maksaa enempää kuin kymmenen tai kaksitoista taaleria, jos muuten arvataankaan matkustajaa syypääksi hevosen kaatumiseen.

Kerran sitte hevonen pakahtuu ja alkaa vähitellen kompastella, vaan kestää vielä muutamia vuosia, kunnes se vihdoinkin syksyllä ammutaan, koska liian moni matkustaja alkaa valittaa sen kaatavan kärrit, ell'ei ohjia pidetä oikein kireellä. Aikaa kuitenkin vielä viivytetään kerta toisensa perästä;

syysloassa täytyy sen vielä lähteä liikkeelle auttamaan vähän muita hevosia. Huonojen, nuoriteltujen kyytikärryjen edessä kaalaa se piiskan soidessa vettyneellä, melkein pohjattomalla savikkotiellä, katoaa välistä kokonaan sepälaudan takaa näkymättömiin, niin että ohjaket riippuvat niin kuin ongensiimat, ja siitä se vielä autetaan ylös. Vihdoin sitte koittaa aamu, jolloin pyssy pamahtaa, pikku hiirakon onnellisin päivä siitä asti, kun hän irrallisena varsana juoksenteli Nordfjordin hevossaassa ja lapset sitä pihossa hyväilivät.

Toivottavasti on Jumala luonut ylösnousemuksen tällekin pienelle ja nöyrälle elukalle, joka on vain saanut kärsiä, jota vain on rääkätty vuosikaudet, kunnes kuolema sitä vihdoin armahti; toivottavasti on toisessakin maailmassa tuoreita, vehreitä laitumia ja paljon kauniimpia tunturilaitumia kuin sen kotona Nordfjordissa.

I

Nordfjordissa on tunturi Bjerkenaaven ja sen rinteellä melkein kuin kuvataulu seinällä talo Strömshagen pikku huoneineen. Joki juoksee hyvin virtaisena vähän alempana ja kuohuu kapeassa koskessa, jonka yli on asetettu muutamia hirsii porraspuiksi hevoselle ja miehelle.

Toisella puolella vähän viistoon joen poikki katsoen ihan sen rannalla on talo Evjen, nimensä saanut siitä, että joki tässä levähtää pienessä lahdelmassa, jonka rannalla kasvaa kaunis koivikko.

Kappaleen matkan päässä koskisillasta oli hevossaan takana suuri vesakko, sovelias peltomaaksi. Siitä oli jo monta vuotta kestänyt kiivasta keräjoimistä molempien talojen välillä. Jon Evjen oli kaksikymmentä vuotta pitänyt tuohon vesakkometsään vievää tietä suljettuna kolmella seipäällä, jotka näyttivät hyvin viattomilta ja ohuilta: mutta oikeus katsoi niiden merkinneen aita, ja asia loppui niin, että Strömshagen tuomittiin siitä maasta osattomaksi.

Sen keräjoimisen tähden köyhtyi Strömshagenin isäntä. Hänen kuoltuaan, jäi leskelle vain velkainen talo ja poika Gjermund, joka silloin oli kahdenkolmatta vuoden vanha. Hän oli lyhyehkö ja harteava, mustatukkainen poika, tiheät kulmakarvat tummain silmien yllä, muoto vähän leveähkö, vaan viisaan ja vilkkaan näköinen. Hänen virhepuolensa oli jommoinkin kiivaus ja halu käyttää oman käden oikeutta siinäkin, missä hyvä sana vielä olisi kaikki sovittanut. Ylpeyttä hänessä oli enempikin, kuin ihmisille tahtoi näyttää; jos milloin syttyi riita, lausui hän useimmiten, että sitä tai sitä tuskin olisikaan uskallettu tehdä kellekään isotalilliselle.

Evjenin asujamet olivat varakasta väkeä. Vanhin tytär Sigrid oli valkoverinen, pitkävartaloinen ja erinomaisen kaunis. Sitä paitsi hän myöskin oli ripeä kaikissa taloustoimissa, luonteeltaan hiljainen ja ryhdiltään arvoisa; kaikki, mitä hän puhui, kuului hyvin viisaalta ja älykkäältä, hänelläpä kotona sentähden olikin melkein kaikki valta. Kaikki sanoivat hänen näyttävän oikealta isotalillisen tyttäreltä, ja paljopa niitä olikin, jotka tarjoilivat hänelle tiloja ja taloja, mutta kaikille kosijoillensa hän tähän asti oli antanut rukkaset. Vanhemmat tyytymättöminä arvelivat hänen joko tahtovan pysyä ikänsä tyttönä tai olevan sulhasen valinnassa tyhmemmän kuin muissa asioissa. Mutta Sigridin he kuitenkin antoivat tässäkin vallita. Eräänä sunnuntaina, kun seudun kolme rikkainta poikaa osoitti hänelle kirkolla tavatonta ylpeyttä – he olivat kaikki saaneet rukkaset – ei vanha Jon Evjen saattanut olla sanomatta, ett'ei hän muuta ymmärtänyt kuin että Sigrid hylkäsi kerrassaan kaikki, niin ett'ei kohta ollut jäljellä muita kuin Gjermund Strömshagen, joka aina riiteli kaikkien kanssa ja tuskin enää voi pysyä talonsa isäntänä. Niistä sanoista punastui Sigrid ja meni pois tuvasta, ja kun hän sittemmin jälleen palasi, näkyi silmistä selvään, että hän oli itkenyt. Jon kyllä älysi tyttärensä itkeneen tuon torunnan tähden, mutta ei kuitenkaan peruuttanut sanojansa.

Sigrid oli kasvaessaan ollut usein yhdessä Gjermundin kanssa; he olivat yhdessä leikkineet alhaalla joen rannalla ja ylhäällä koskisillalla; mutta heidän vanhempansa eivät niin tutut olleet, koska he eivät olleet sukua eivätkä talot samalla puolen jokea. Evjen ja Strömshagen eivät olleetkaan niin likellä toisiaan, kuin ensi silmäyksellä olisi luullut; sillä varsinainen ylikulku-paikka oli

melkoista alempana, jossa Evjenin puolelta tuleva tie meni joen poikki ja edelleen vuonoa kohti. Strömshagenista oli ainoastaan polku tai ratsutie sinne alas.

Mutta lapset, kuten jo sanottiin, leikkivät usein yhdessä. Kun Sigrid, kolmea vuotta nuorempi heistä, saapui joen rannalle koivikkoon, oli Gjermund tavallisesti toisella rannalla onkimassa. Kallion kielekkeeltä, joka oli puristanut joen kapeammaksi, saattoi hän vapansa varassa helposti hypätä Sigridin luo alemmalle rannalle. Kun sitte kyllikensä oli rakennellut sulkuja ja taloja Sigridille, palasi hän kotiin koskisillan kautta. Sinne saattoi tyttönen Gjermundia, mutta yli sillan oli häntä kielletty menemästä. Se oli vaarallista, oli hänen isänsä sanonut, eikä hänellä ollutkaan siellä toisella puolella mitään tekemistä.

Jutun aljettua kuitenkin kaikki muuttui toisin, vaan Sigrid ja Gjermund pysyivät vielä täysikasvuisinakin hyvinä ystävinä. Bjerkenaaven oli niin paljon korkeammalla, että Gjermund sieltä kesällä saattoi nähdä alas Evjeniin; hän itse silloin näytti vaan pienoiselta pilkulta tunturin laelta, mutta Sigrid hänet sentään aina huomasi. Gjermund kävi usein metsästämissä, ja monesti sattui hänen palatessaan sitä tietä, että he tapasivat toisensa metsässä, ja silloin he paljon puhelivat keskenänsä. Kirkolla heidän sitä vastoin oli ikäänkuin vähän vaikea katsoa toisiaan silmiin, vaikka he useimmiten seisoiivat hyvin likekkäin.

Strömshagenissa oli hiirakko hevonen, josta Gjermund suuresti ylpeili. Se oli hyvin kaunisvartalainen, leveärintainen, hienojalkainen ja sieväpäinen, jossa suuret silmät pyörivät ja pienet, vilkkaat korvat elivät. Muukalainen olisi sitä kyllä saattanut moittia notkoseljäksi, mutta sitä ei näillä seuduin minään vikana pidetty, kun tiedettiin semmoisten hevosten useimmiten olevan paraita ja tuon ominaisuuden tulevan vain siitä, että elukat ovat kasvaneet tuntureilla. Hiirakko oli kasvanut Strömshagenissa pienestä varsasta asti, ja nyt oli se kahdeksvuotias.

Aina se oli yhtä uutta, kun hiirakko palasi ylhäältä laitumilta ja hirnui talon veräjällä; se poikkesi vain katsomaan, mitenkä kotona jaksettiin, ja saamaan ehkä vähän suoloja tai muuta mieluokaa. Mielellään se silloin, koira haukkuen ympärillensä, juoksi tallin ovelle ja pisti päänsä tuohon tuttuun pimeään huoneeseen, mutta kääntyi äkisti takaisin ja heilautti päätänsä, niin että tumma harja poistui silmiltä, ja käveli ympäri pihan, nuuhkien joka paikan, kunnes vihdoinkin seisattui tuvan ovelle. Siinä se rauhassa odotteli, mitä tapahtuva oli, ja jos odotus joskus sattui kestäämään liian kauan, katosi hiirakon pää ja ruumis vähitellen pieneen porstuaan, niin että ulos näkyivät vaan takajalat ja heiluva häntä ja tuvassa olijain täytyi ensin ajaa hiirakko pois, ennenkuin voivat saada oven auki.

Olipa muu karja mimmoinen hyvänsä – ja kevätpuolella se monesti saattoi olla hyvinkin huonossa tilassa, kun täällä niinkuin muuallakin karjamaiden seuduilla ollaan halukkaammat pitämään liian paljon elukoita kuin liian vähän – niin aina oli hiirakko lihava ja hyvässä karvassa. Kaikki tiesivät, vaikk'eivät siitä koskaan kovasti puhuneet, että tallinhaltija oli ottanut hiirakon erityiseksi suosikikseen. Senpätähden hiirakkokin aina, milloin irrallisena juoksi kartanolle, suorastaan meni ensinnä pilkistämään talliin, ja harjassa sillä oli taikapalmikko, joka juuri tuota haltijan nimikkoa merkitsee. Sitä ei kukaan saa purkaa, sillä silloin tulee hevonen yhtä laihaksi, kuin se ennen oli lihava ja kaunis.

Hiirakko oli myöskin osannut hankkia itselleen ystäviä Evjenissä. Siihen aikaan, kun se vielä oli vain pieni varsa ja käyskenteli jyrkässä hevoshaassa Strömshagenin puolella, oli Sigrid ruvennut viskelemään sille leivänpaloja joen yli. Joka kerran kun hiirakko vain näki hänet, alkoi kuulua iloista hirnuntaa, ja hiirakko juoksi alamäkeen, pää suorana odottamassa, mitä tuleva oli, ja pudottaen suustansa viimeisen tuoreen heinätukun kulki se Sigridin mukaan pitkin rantaa toisella puolella.

Eräänä päivänä oli se varovaisesti koetellen astunut koskisillan yli ja tullut Evjenin pihaan, jossa Sigrid sisarinensa sille antoivat leipää ja suolaa suuret joukot. Vaikka Strömshagenin väki koettivat tuota vierailua estää, oli kestitys hiirakosta kuitenkin niin houkuttelevainen, että se aidoista ja sulkupuista huolimatta kohta pistäytyi sinne uudelleen. Muutaman kesäpäivän iltapuolella, kun hiirakko seisoj Evjenin pihalla, oli nuorin lapsi ryöminyt kaivolle, jossa ei ollut kantta eikä aita ympäri. Jo oli lapsella kädet kaivon aukossa. Silloin hiirakko astui luo ja nosti vaatteista lapsen

pois hyvän matkan päähän. Sen tapauksen jälkeen oli hiirakolla talossa jonkinlainen oleskeluoikeus. Jon Evjen ei muuten pitänyt hänen käynnistänsä, vaan ei nyt enää koskaan ajanut häntä poiskaan, ennenkin itse läksi, ja niin tapahtuikin heti, kun vain jotakin oli annettu suuhun. Hiirakko astui aina niin siivosti hiekkakäytävää myöten, koskaan polkematta nurmikolle tai muutenkaan niihin koskematta.

Kun Gjermund ratsasti kirkolle tai häihin tai alas keräjiin, sujui matka hiljaa, vaan tasaisesti; Gjermund kyllä tiesi ihmisten katselevan häntä ja sanovan hänen ylpeilevän hevosestaan. Hän ei myöskään ollut näkevinään, että niin paljon väkeä seisojia aina sen paikan ympärillä, johon hän sitoi hiirakkonsa. Jonkun kerran hän kuitenkin oli näyttänyt, mihin hepo kelpasi; hän oli ajanut maakauppiaasta vuonon rannalta ylös kotiinsa vähemmässä ajassa, tunnittain lukien, kuin peninkulmia oli matkaa; ja kapteeni lainasi sen aina sotaväen katselmukseen, joka pidettiin alhaalla tasangolla.

II

Siitä asti, kun Evjenissä oli ruvennut käymään kosijoita, oli Gjermund alkanut ajaa kovemmin ja tullut yhä levottomammaksi. Pidoissa oli hän suurusisempi, kuin nuoren miehen oikein olisi soveltunut; hän joi ja pelasi ylpeydessään mieluummin niiden kanssa, joilla oli varaa menettää paljon enempi kuin hänellä. Gjermund oli väkevä ja kyllin rohkea, että voi pitää kaukana itsestään taistelupukarit, joita aina on paikassansa kussakin. Enimmäkseen hän aina joutui sekä sanasotaan että käsikahakkaan seudun rikkaimpien poikien kanssa, varsinkin niiden, joilla hän arvasi saattavan olla asiaa Evjeniin. Siten joutui hän pahaan maineesen, eikä kukaan hänestä juuri pitänyt, vähimmän kaikista Jon Evjen.

Kerran särkyi lahonnut koskisilta. Vanhastaan oli talojen välillä sopimus, että se oli yhteisesti ylläpidettävä. Mutta kun Gjermund meni Evjeniin puhumaan asiasta, vastasi Jon välinpitämättömästi, ett'ei hän tarvinnut siltaa eikä myöskään tiennyt, mitä Gjermund sillä teki. Jos tietä tarvittiin talojen välillä, niin olihan suuri maantie; koskisilta oli tehty ennen aikaan, jolloin maantietä vielä ei ollut.

Jon vastasi näin sentähden, että hän äskettäin oli saanut kuulla ihmisten sanovan, että on melkein vaarallista kulkea Evjeniin Gjermund Strösmhagenin tähden ja että Sigrid kyllä hänestä pitää, kun hylkää kaikki muut kosijat. Jon oli myöskin kuullut Gjermundin käyvän metsällä Evjenin mailla, ja oli sentähden suutuksissaan sekä Gjermundiin että tyttärensä.

Sigrid seisojien ulkona kaivon luona jotakin työskennellen, kun Gjermund tuli. Hän tervehti, mutta ei mennyt mukana tupaan. Kun Gjermund palasi, oli Sigrid alempana mäen rinteessä yksinänsä; Gjermund katsahti vakavasti häneen.

"Nyt ei hiirakko enää pääse kosken yli, Sigrid;" sanoi hän. "Isäsi ei huoli muusta kuin maantiestä."

"Sehän se kaikissa tapauksissa sitte lieneekin lyhin, Gjermund!" vastasi hän hiljaa.

"Paljopa niitä on, jotka nyt päivillä sitä kulkevat," sanoi Gjermund katkerasti, "eikä minulla ole niinkuin heillä isotaloja perittävänä."

"Minä odotan, senhän sinä kyllä tiedät", sanoi tyttö vielä hiljemmin ja maahan katsoen.

"Jumala sinua siunatkoon niistä sanoista, Sigrid; kyllä ne välistä ovatkin hyvin tarpeen." Niin sanoen kääntyi Gjermund ja meni pois.

Molemmat he olivat kalpeat, ja keskustelun eli yhtymyksen, jolta se heistä tuntui, täytyi pihassa olijoiden tähden tapahtua vain sivumennen; mutta Gjermund otti muistoksi kukkivan kukkaroheinän, joka Sigridillä oli kädessä.

Gjermund oli aina ollut katkeramielinen, kun ihmiset sanoivat, että hänen, kun ei sen rikkaampi ollut, pitäisi myödä hevosensa, josta voisi ehkä saada neljäkymmentä taaleria. Nyt hän ei enää huolinut, mitä kenkin puhui, vaan oli kaikkein ihmeeksi ystävällinen ja taipuisa kaikissa asioissa. Hän

aikoikin myödä hiirakkonsa jollekin hyvälle isännälle, joka sitä hyvin hoitaisi. Ehkäpä sitte voisi sen joskus jollakin keinolla saada takaisin. Sillä nyt hän päätti lähteä kuljeksimaan hevoskauppiaana.

Tämän seudun talonpoikien ja tunturien tuolla puolella asuvain välillä oli aina ollut riitaa ja vihaa tunturilaitumista ja metsistä. He tappelivat, missä vain markkinoilla tapasivat toisensa, ja ylhäällä tuntureilla tapahtui paljo, joka ei soveltunut virastojen kuuluville tulla. Oli siis se aivan erinomainen näky, kun rikas Östen Storset sieltä ratsasti Evjeniin; hänen asiansa kyllä kaikki ymmärsivät ja saivat myöskin tietää hänen saaneen rukkaset. Siitä iloitsivat kaikki, mutta kaukaa Östenistä kuului hänen uhanneen kostaa Gjermund Strömshagenille, jonka hän tiesi syyksi onnettomuuteensa, silloin kun hän sitä kaikkein vähimmin oli sietävä. Hänellä oli rahaa lainassa monella taholla, mutta näillä seuduin hänellä tiettävästi ei ollut saamista keltään äyriäkään, niin että naurettiin vain hänen uhkauksilleen ja ihmeteltiin, miten sen koston piti tapahtuman; sillä voimiltansa hän toki ei uskaltanut Gjermundiin käsiksi käydä.

Ennen juhannusta piti nimismies verorästien tähden huutokauppoja kirkolla. Tiedettiin yleensä, ett'ei niillä totta tarkoitettu, koska nimismies aina odotti veroa, kunnes kukin velallinen jaksoi maksaa, mutta järjestyksen tähden hänen kuitenkin täytyi niin toimia, ja nimismies se itse saikin kaikki huudot, kun muut eivät mitään tarjonneet. Tänä vuonna kuitenkin tuli joukko väkeä ratsastaen pihaan, kun huutokauppa juuri oli alkava; Östen Storset ynnä muutamia muita. He tervehtivät, istuutuivat ja kuuntelivat tarjouksia. Kun tuli hiirakon vuoro, joka oli myötävä viime vuoden veroista, tarjosi Östen kaksitoista taaleria. Nimismies katsoi vakavasti sinne päin ja selitti, ett'ei niin ollut seudun tapa ja että tarjous muutenkin oli hävyttömän alhainen.

"Huonopa se esivallan sijainen on, joka ei lakia tunne", vastasi Östen pilkallisesti, otti taskustaan lompakon ja näytti paperiraha-tukkuu; "minä luulin vasaran täällä niinkuin muuallakin paukahtavan korkeimmalle lailliselle huudolle."

Nimismies punastui, mutta huutokaupan täytyi hänen antaa mennä laillista menoansa.

Kun Gjermund kuuli, että hiirakko oli noin myötynä verosta ja että sitä nimismiehen renki oli tuleva noutamaan, harmistui hän ensin kovin ja mietti kostaa, mutta tuli sitte niin murheelliseksi, että istui tuntikausia paikaltaan liikahtamatta.

Samana päivänä, kun hiirakko oli pois vietävä, meni hän äkisti sitä taputtelemaan. Hän seisoi ajatuksiinsa vaipuneena pitkät ajat, kyynäspäät hevosien seljällä, eikä ollenkaan huomannut, miten äitinsä monta kertaa tuli tuvan ovelle ja katseli huolestuneen näköisenä poikaansa, eikä hän myöskään nähnyt, miten äiti pyhäpuvussa meni alas Evjeniin päin.

Siellä hän tervehti tuvassa olijoita sanoen, että jos pikku Sigrid vielä tahtoi nähdä hiirakkoa, ennenkuin se pois vietiin, niin piti hänen nyt heti tulla, koska se kyllä ennen illallisen aikaa oli tapahtuva, ja nyt päivä jo oli puolissa. Jotakin omituista oli tässä kalpeassa, mustamyyssyisessä naisessa, niin että Sigridin vanhemmista hänen kehoituksensa tuntui ihan luonnolliselta; olihan hän aina ollut ystävällinen ja hyvä lapsille.

Vähän ajan perästä, joll'aikaa vanhukselle tarjottiin kahvia vehnäleivän kanssa, läksi Sigrid hänen mukaansa paljain päin, vaan pyhäpuvussa, paitahihasillaan, jotka kirkkomatkoilla kuitenkin peitetään mustalla mekolla. Varjot jo olivat pitkät ja iltapäivän aurinko paistoi punertavana Bjerkenaavenin harjalta, välkkyen takaisin Strömshagenin ikkunoista, kun astujat kävelivät ylämäkeen joen vartta, toinen pieni ja kumarruksissa suuren, mustan päähineensä alla, toinen hoikka ja notkea, kullankarvaiset hiuspalmikot riippuvina. Mutta kumarruksissa oli hänenkin päänsä ajatusten painosta, joita nyt mielessä pyöri.

Heidän ehdittyänsä ylös pihaan tuli kolmaskin henkilö, nimismiehen renki. Gjermund oli pannut hevoselle paraat suitset päähän ja seisoi jo ratsustimet kädessä valmiina antamaan ne miehelle. Mutta nähtyään Sigridin hän säpsähti ja kalpeni häntä tervehtiessään. Äiti käski miehen heti tupaamaan saamaan jotakin virvoitusta; hän ajatteli semmoisen kyllä olevan tarpeen, kun hänellä niin huono asia oli toimitettavana, ja olihan päivä muutenkin jo pitkälle kulunut.

Niin jäivät molemmat nuoret yksin hevosen luo. Sigrid asetti sen pään olallensa ja taputteli sen kaulaa; otti sitte taskustaan suolaa ja leipää, mutta hiirakko ei syönyt, vaikka kyllä oli vähän hirnunut Sigridin tullessa; se kaiketi nyt ymmärsi jotakin pahaa olevan tulossa. Gjermund seisoi ääneti, kyynärvarsin nojaten hevosen selkään. Vihdoin sanoi hän hiljaa:

"Näyttääpä siltä, kuin tänään läksisi talosta hiirakko ja vielä muitakin lisäksi, Sigrid!"

Silloin ojensi Sigrid hänelle hevosen seljän yli kätensä ja katsoi itkien häntä silmiin, niinkuin häneen sittekin luottaen. Molemmat he olivat jotenkin yhtä pitkät, vaan Sigridin tukka oli vaalea ja kasvot punakat, mutta Gjermundin tukka musta ja kasvot kalpeat.

"Minä koetan parastani, Sigrid;" sanoi Gjermund, ikäänkuin jatkaen hänen ajatuksiansa, "mutta vähä sitä nyt on millä alkaa."

"Sinun pitää ruveta kauppiaaksi, Gjermund, ja olla varovainen ja viisas; niinhän on moni muukin kunnon mies näillä seuduin alkanut ennen sinua."

"Mitenkä tiesit minun sitä ajatelleenkaan?"

"Minä sen arvasin ja äitisi sen minulle myöskin sanoi."

Kun renki samassa tuli tuvasta, päästivät he toistensa kädet ja Sigrid kuiskasi vielä:

"Jumala kyllä auttaa, Gjermund, ja minä odotan."

Renki otti ohjat Gjermundin kädestä, joka vielä viimeisen kerran keveästi taputteli hevostansa jäähyväisiksi, ja vei vitkastelevan hiirakon pois. Kaikki kolme, jotka jäivät pihalle, astuivat sitte alas veräjälle ja erosivat.

Seuraavana aamuna ajoi Gjermund edellensä lehmää ja hiehoa tietä myöten alas vuonolle päin. Ne hän möi maakauppiaille, täytti laukkunsa rihkamoilla ja läksi kuljeskelemaan kauppiaana.

III

Kului noin seitsemän vuotta. Muutamana aamuna istui erään itäisen tien varrella kestikievarissa herrasmies, joka myöhään edellisenä iltana oli tullut täyttä ravia ajaen äsken päättäneiltä markkinoilta ja ollut tässä yötä. Oli juuri kelirikon aika keväällä, niin että kyytihevosilla oli pahat päivät. Ikkuna oli auki päivänpaisteessa, ja mies, joka sen edessä istui, oli puettu kuin säädystänsä vähän kerskaileva kauppias, hopeanapit mekossa; hän näytti ajatuksiinsa vaipuneelta. Hänen edessään pöydällä oli olutta, leipää, juustoa ja voita sekä maljassa maitoa, jota hän tuontuostakin ryyppäsi, jota vastoin olutpullo oli vielä ihan koskematta. Silloin tällöin pani hän kätensä posken alle ja katsoi ulos ikkunasta.

Tämä mietteihinsä vaipunut mies oli Gjermund. Jotakin ryhdikästä näkyi nyt hänen kasvoistansa, ja kauan olisi niitä saanut tutkia, ennenkuin hänet olisi tuntenut siksi hyväntahtoiseksi, vaikka vähän pikaiseksi ja kiivaaksi nuorukaiseksi, joka ennen muinoin käveli Strömshagenissa vain kultastansa muistellen.

Kaksi ensimmäistä vuotta oli käynyt huonosti, varsinkin sentähden, että hän uskoi liian hyvää ihmisistä, jotka häntä pettelivät. Mutta sitte luotti hän vain itseensä eikä uskonut ketään, niin että kaikki rupesi käymään hyvästi, hyvinkin hyvästi. Rihkamoista ja kellonvaihdoista oli hän kohonnut hevoskaupan alalle ja harjoitti sitä viimein suuressa määrässä. Nyt markkinoilla oli hän myönyt, mitä oli jäljellä koko viime vuoden hevoskarjasta, ja ostellut muutamaa metsäpalsta.

Jo ammuin oli hän lähettänyt niin paljon rahaa kotiin, että äiti oli päässyt kaikista veloista. Mutta sitte arveli hän, ett'eipä olisi hulluinta, jos vielä odottaisi, kunnes saisi ostetuksi ne kaksi niittyä, jotka olivat Bjerkenaavella ihan hänen talonsa vieressä. Ja kun oli päässyt niin varakkaaksi, ett'ei se osto enää ollut mahdoton, johtui hänelle mieleen, että mitäkähän Jon Evjen sanoisi, jos hän teettäisi uudet huoneet Strömshageniin alusta loppuun asti. Se hänen ajatuksensa vähitellen kasvoi niin, että talon viimein piti tulla semmoiseksi kuin nimismiehen kaksinkertainen kartano kirkolla. Hänellä oli jo paitsi velatonta Strömshagenia kaksitoista sataa taaleria koossa; mutta nyt hän mietti vielä odotella, kunnes jaksaisi ostaa naapuritalon Bjerkestrandenin, jolla oli tunturilla omat laitumet ja karjatalot

ja joka muutenkin oli toista vertaa suurempi kuin Strömshagen. Sen toivoi hän onnistuvan kahden vuoden kuluttua, jos vain hyvin onnistui tuo metsänkauppa, johon hän nyt aikoi panna rahansa.

Kun kerran maiden ja rahan himo oli hänessä päässyt valtaan, ajatteli hän aina vain, mitä Jon Evjen oli sanova, eikä, mitä hänen tyttärensä ajatteli. Kaksi, kolme ensimmäistä vuotta, kun kaikki onnistui huonosti, oli Sigrid yksin hänen ajatuksissansa kaikkein puuhien osamiehenä. Mutta sittemmin oli Gjermund nähnyt ja kokenut niin paljon, että kaikesta oli hänelle vain jäänyt halu nähdä, miten Jon Evjen, tuo keräjäjutun voittaja, oli kerran kumartava veräjällä, kun hän joskus kotiin ehti ja, luonnollisesti, läksi pyytämään tytärtä vaimoksensa.

Hän nyt hyvin punnitsi mielessänsä, oliko hänen lähteminen maantietä myöten metsää ostamaan vai jatkaminen kauppaansa, niinkuin tähänkin asti. Metsänkauppaa sanoivat muutamat hyvin vaaralliseksi.

Siinä hän istui poski käden varassa ja kuvitteli mielessään jo Bjerkestrandenin ja Strömshagenin olevan yhtenä talona, kun vaalea hevosenturpa nuuhkien nousi ikkunanlaudalle ja sysäsi hänen kyynyspäänsä. Gjermund työnsi ystävällisen elukan hyvänluontoisesti syrjään, mutta kun turpa hiljaa hirnahdellen tuli takaisin, antoi hän sille puoleksi ajatuksissaan palasen leipää. Se oli pieni, sanomattoman laiha, hiirakko hevonen, harja lyhyeksi leikattuna, ja niin likainen koko elukka, kuin olisi se loassa vieriskellyt ja sitte sinänsä kuivanut; seljässä ja olkapäissä oli suuret haavat, länkien ja selkävyön lyöttämät. Pää riippui alhaalla niin kauan, kun leipää suussa oli, vaan sitte taas kohosi turpa ikkunaan. Sen silmistä juoksi vettä, niinkuin välistä sanotaan tapahtuvan, kun hevonen myöhdään, ja muutenkin se niin hyvillensä hieroi turpaansa ja levottomasti heilutteli lyhyeksi leikattua häntäänsä sekä tunkeutui yhä likemmäksi seinää.

Gjermund, tietämättänsä miten, – ehkäpä sentähden, että hän arvattavasti oli niin omituisella tuulella – johtui ajattelemaan hiirakkoa sinä päivänä, kun se vietiin pois Strömshagenista. Bjerkenaaven harmaine, turvekattoisine huoneineen ja joki alempana, punainen Evjenin talo toisella puolella, kaikki oli hän näkevinään ihan selvästi, kuin olisivat ne todellisina olleet hänen edesssä. Kotimaillakin alkoi jo varmaankin lehti puhjeta puihin, ja äiti istui neulomus kädessä, ja väki puuhaili talon ympärillä kukin omassa toimeensa; alhaalla Evjenin pihalla istui vanha Jon ja kalpea, hoikka tyttö käveli mitään sanomatta, vaan silloin tällöin pistäysi pyhähihasillaan Strömshagenin emäntää tervehtimään ja viivähti aina hetkisen pihalla niinkuin sinäkin päivänä, jona hiirakko meni rengin kanssa ja Gjermund itse kohta jäljestä. Eipä Gjermund ollutkaan pitkään aikaan muistanut hiirakkoa; hänellä oli ollut niin monta hevosta sen jälkeen ja hän itse nähnyt monta ja jotain.

Hänen siinä niin istuessaan ajatuksissansa päivänpaisteessa ikkunan luona ja antaessaan hevoselle leipäpalan toisensa perästä, muuttui hänestä kaikki kummallisen todelliseksi. Hän oli tuntevinaan hevosen pään, sen pienet korvat ja kirkkaat silmät, se kun tuontuostakin ojensi turpansa ikkunaan ja vähän hirnahdelti; ja vieressä hän oli selvästi näkevinään solakan, valkoverisen tytön, joka itkien ojensi hänelle seljän ylitse kätensä ja pyysi häntä vain koettamaan onnea, luvaten itse puolestansa kyllä odottaa.

Mutta sitte taas hän luki hänen silmistänsä jotakin muuta ja hänen teki mieli vastustaa sitä näkyä kukkaronsa rahallisilla perusteilla; mutta tytön kasvot kuitenkin ylevästi sanoivat, mikäli hän niiden näköä muisti, että hän oli odottanut sulhoaan juuri hänen itsensä eikä hänen kukkaronsa tähden. Gjermund näytti yhä tuskallisemmalta, ja viimein hän todellakin lienee nähnyt jotakin elävää, joka hänen unelmansa vahvisti; sillä hän, ääneensä huudahtaen: "hiirakkohan se on!" hypähti seisoaalleen ja riensi ovesta ulos hevosen luo.

Gjermund seisoi ensin hetkisen hiljaa ja katseli hevosta, nosti sitte hiljaa länkiä ja muita hevoskaluja, joiden alla näkyi olevan haavoja, tutki jalat ja suitsilla revityn suun eikä väsynyt astumasta sen ympäri ja sitä joka puolelta tarkastelemasta.

"Niin, hiirakko se on, ja miten ne ovat sinua kohdelleet!" sanoi hän tuontuostakin.

Mutta taempana piili toinen ajatus, joka ei heti sanoiksi pukeutunut. Hän inholla työntäsi seljältä pois hevoskalut, jotka olivat nuoranpäistä ja nahkanpalasista huonosti kokoon solmiellut, ja

talutti hyvin liikutettuna hevosen rappujen eteen, jossa kestikievari Antti Brunsbergen seisoi hyvin ihmeissään siitä, mitä näki. Mutta astuessaan muuttui Gjermund taas hevoskauppiaaksi ja kysyi:

"Otatteko kahdeksan taaleria tästä hevoskonista, Brunsbergen. Ei se enää näy kauankaan kelpaavan kyytihevoseksi, vaan minulla siitä aina voi olla kotona hyötyä kynnon aikaan."

"Ja kuitenkin ajoit sillä viime yönä täyttä kyytiä markkinoilta tullessasi, Gjermund, jos poika totta puhui."

Se pahastutti Gjermundia. Hän muisti olleensa markkina-iloissaan ja ajaneensa yöllä hirveän kovaan sekä käyttäneensä piiskaakin koko lujasti, kun kärrit tahtoivat uppoella. Hän siis vain sanoi:

"No, mitä tahdot siitä?"

Brunsbergen alkoi nyt laveasti ylistellä kaikkia hevosen hyviä ominaisuuksia. Hän oli ostanut sen erään prokuraattorin huutokaupasta, joka aina oli pitänyt vain hyviä hevosia, ja vasta se nyt oli ollut kolme vuotta kyytihevoseksi eikä vielä kaikkiaan vanhempi kuin yksitoista vuotta. Ijän Gjermund itse paraiten tiesi; hiirakko oli ainakin viidentoista vuoden vanha. Mutta hän ei virkkanut hevosesta mitään halventavaa. Kun Brunsbergen vihdoinkin sanoi ei myövänsä hevosta kahtakymmentä taaleria vähemmästä, luki Gjermund hänen ihmeekseen heti rahat penkille, tinkimättä yhtään.

Ja sitte Gjermund hiirakkoa pesi ja puhdisteli monta tuntia, kunnes vihdoinkin läksi ajamaan, hiirakko tyhjillänsä perästä juosten.

Mutta Brunsbergen kertoeli sitte monessakin iloisessa seurassa, miten hän kerran oli pettänyt hevoskaupassa itse Gjermund Strömshageninkin ja ollut niin perin viekas. "Paha vaan", sanoi hän kerran, ikäänkuin todellakin olisi ollut pahoittelemisen syytä, "ett'ei se vanha kyytikoni vielä ollut edes pakahtunutkaan."

IV

Jon Evjen oli muutamia vuosia jo mietiskellyt Strömshagenia enemmän, kuin tunnustaa tahtoikaan. Hän kävi välistä tervehtimässä leskeä, ja kirkolla hän ja hänen vaimonsa useinkin puhelivat lesken kanssa. Sigridin vanhemmat tiesivät tyttärensä odottelevan Gjermundia; eikä heillä nyt viime vuosina enää ollutkaan mitään sanomista naimista vastaan; sillä olipa jo kotiseuduillekin levinnyt maine, että Gjermundista oli tullut varakas mies. He vain ihmettelivät, miksi hän ei tullut kotiin. Nuoremman tyttärensä he jo olivat ammuin naittaneet.

Mutta viime aikoina oli talojen väli taas käynyt huonommaksi; lesken pari viimeistä tervehdyksillä-oloa oli jäänyt Evjeniläisten puolelta rästiksi. Ja siihen oli syynä Sigrid, vaikka hän itse kävi useinkin ylätalossa, niinkuin ennen. Hän oli nyt kuudennellakolmatta vuodella, kalpeampi ja pitemmän näköinen kuin ennen, mutta yhtä kaunis kuitenkin. Viime aikoina oli vain hänen hiljaiseen ryhtiinsä tullut enempi mahtavuutta, niin että hän se johti ja hallitsi talon asiat. "Hänpähän sen sitte saakin", sanoi vanha Jon. Kun hänelle eräänä päivänä johtui mieleen, että hän oli silloin tehnyt Gjermundille väärin, kun ei ollut suostunut puoleltansa koskisillan tekoon, ja sitte kuuden vuoden kuluttua tahtoi korjata tylyytensä vedättämällä kaikki kahdeksan hirttä, jotka siltaan tarvittiin niin Sigrid sanoi, ett'eipä sitä taittu tarvitakaan, Jon katsahti silloin tyttärensä hyvin pitkään, vaan jätti kuitenkin työn sikseen.

Eräänä iltana huomattiin tavatonta liikettä Strömshagenissa, niin että siellä arvattiin jotakin tapahtuneen. Jon puheli siitä vaimonsa kanssa, mutta Sigridille he eivät mitään virkkaneet; eikä hän itse näyttänyt vielä mitään huomanneen.

Seuraavana aamuna oli Sigrid yksin joen rannassa sarkatukkaa kastelemassa. Aurinko valasi koko voimallaan Bjerkenaavenia; muutamien päivien kuluttua oli lähteminen ylös karjataloille. Sigridin siinä parillaan puuhatessa kuului toiselta puolelta koivikkomäeltä hirnuntaa, ja esiin astui hiirakko ihan elävänä. Se ojensi päätään niinkuin ennen muinoin ja seisoi paikallansa. Sigrid katsoi häntä hyvän aikaa ja silmät heruivat vähitellen täyteen kyyneliä.

"Minä jo luulin", virkkoi hän viimein, "hänen unhottaneen sinutkin, hiirakko!" Vaan heti hän kuitenkin lisäsi äänellä, josta väristen kaikui koko hänen loukattu ylpeytensä: "Mutta eipä sinulla ole hyvä ollut, sen näen, vähä sinusta on huolta pidetty koko tänä aikana!"

Niin sanoen hän äkisti kääntyi ja meni pois. Saran hän jätti siihen rannalle, sillä hän tuns sydämessään, ett'ei Gjermundkaan nyt kaukana ollut. Tytön harmaihin silmiin, jotka muuten olivat niin kauniit ja lempeät, ilmestyi tuo ankaruus, jota Gjermund pelkäsi. Pihaan päästyään meni Sigrid töillensä, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut.

Gjermund oli tullut kotiin edellisenä iltana; mutta häntä oli vielä enemmän ruvennut pelottamaan Sigridin tapaaminen, kun äitinsä kertoi hänelle, miten asiat olivat joen toisella puolella. Aamusilla oli hän istunut koivikon takana ja nähnyt, miten Sigrid tuns hiirakon. Kuultuaan Sigridin sanat ja nähtyään hänen poislähtevän ei hän uskaltanutkaan huutaa hänelle, niinkuin ensin oli aikonut. Hänestä tuntui ihan, kuin jo olisi menettänyt Sigridin.

Muuten oli hän aina oma sanansaattajansa, mutta nyt hän, astuessaan pahoillaan kotiinsa, mietiskeli, ett'eiköhän ollut parasta laittaa ensin äitinsä alas puhelemaan tytön kanssa; ja äitin piti nousta hiirakolle selkään. Eihän tuo tie niin pitkä ollut, että sitä varten olisi ratsua tarvinnut, mutta Gjermund ajatteli Sigridin ehkä siten paremmin tajuavan tarkoituksen.

Niin päätettiin, vaikka äiti kyllä alussa vastusteli sanoen Gjermundin kyllä itsensäkin kelpaavan puhemieheksensä. Rahoista ja muista semmoisista äitin ei pitänyt mitään puhuman, vaan ainoastaan sanoman Gjermundin kovasti katuvan niin pitkällistä poissaoloansa, ett'ei nyt rohjennut tulla tervehtimään Sigridiä. Kun äiti ratsasti mäkeä myöten alas hiirakolla, joka nyt, kuukauden hyvällä hoidolla oltuaan, näytti aivan toiselta kuin kyytikärrien edestä lunastettaissa, jäi poika kotitupaan sykkivin sydämin odottelemaan. Se ratsastus oli aivan toisenlainen kuin ylvästelymatka, jota hän niin usein oli mielessään kuvitellut, miten muka Jon Evjen oli seisova portilla ja nöyrästi kumartava hänen tullessaan Sigridiä kosimaan.

Kun Strömshagenin leski saapui niin nöyrästi ajaen Evjeniin, arvattiin siellä heti jotakin olevan tulossa. Vanha Jon meni sisään ja puki mekon yllensä. Pihalle leski seisattui ja käyttäytyi ihan toisin, kuin tuon rikkaan ylvästelijän äitiltä oli odotettu. Tupaan astuttuaan hän niiasi syvään eikä tahtonut ruveta istumaankaan, vaan kaikin tavoin koki tehdä itseään ja mitä hänellä oli niin vähäiseksi ja arvottomaksi kuin suinkin. Semmoinen hän ei ollut koskaan köyhyytensä aikana ollut. Kun sitte mainittiin pojan tuloa, vastasi hän huoaten sen ilon hyvin vähäisen olevan, jos hänen aina piti istuskeleman kotona niin raskasmielisenä kuin nyt. Jon vaimoinensa niitä sanoja hyvin kummastelivat, mutta Sigrid katsahti tutkivaisesti leskeen ja punastui. Vihdoin vanhus sai sanotuksi oikean asiansa, että hän olikin nyt tullut vähän puhelemaan Sigridin kanssa.

Ja he molemmat läksivät toiseen tupaan. Sigridin astuessa pois tuvasta olivat hänen kasvonsa jotenkin kalpeat, muoto kylmä ja ylpeä. Jon pudisti päätänsä, katsoessaan hänen jälkeensä ja ajatteli taaskin tulevan tavalliset rukkaset. Vaan kun he vähän ajan perästä palasivat, oli tyttö punakka ja silmät vesissä mutta helposti nyt voi huomata, ett'ei se ollut surun itkua, ja kädet vapisivat, kuin olisi hän ollut aivan kiihkoissansa, ja itse hän välttämättömästi tahtoi auttaa Gjermundin äitin hevosen selkään.

Kun äiti ehti kotiin, sai Gjermund kuulla, mitä jo oli aavistanutkin, että todellakin oli ollut rukkaset jotenkin lähellä, mutta nyt olivat asiat sen verran alulla, että Gjermund kyllä saattoi itse lähteä niitä jatkamaan. Äiti sanoi nuo viimeiset sanat äänellä ja tavalla, joka saattoi Gjermundin hyvin ilostumaan, eikä hän sitte antanut äitillensä rauhaa, ennenkuin hän kertoi kaikki tarkoilleen.

Sigrid oli ensin sanonut hyvin kylmästi, uskovansa Gjermundin enemmän rakastavan rahojansa kuin häntä, sillä eihän hän muuten olisi niin kauan pysynyt poissa antamatta mitään tietoa; sentähden oli hänen mielestään parasta olla niinkuin ennenkin ja jättää kaikki enemmän puhelemiset, koska ne vain olivat ikävät kummallekin. Niin sanoessaan oli hän tarttunut ovenhakaan, pois lähteäksensä ja lopettaaksensa puhelun. Eikä hän sittekään tullut lähemmäksi, kun äiti pyyhkien silmiänsä sanoi, että ikäväpä loppu sitte olikin tuleva kaikille heidän nuoruutensa kärsimyksille. Siihen Sigrid vain

vastasi, että tässä maailmassa kyllä saattaa taistella ja kärsiä niin monenlaista hyvää varten ja että hän itse tosin aina oli tarkoittanut vain yhtä, vaan Gjermund saanut mieleensä muutakin. Sitte oli vanhus selittänyt Gjermundin lopettavan kauppansa ja rupeavan talonpojaksi, jos vain Sigrid tahtoi tulla taloon emännäksi, vaan muuten tuskin hiirakko jaksaisi kantaa kotiin hänen terveisiänsä. Vasta silloin oli Sigrid äkisti painanut päänsä hänen syliinsä ja kiertänyt käsivartensa hänelle kaulaan ja itkenyt niin, ett'ei siitä ollut loppua tullakaan, mutta onnelliselta hän kuitenkin oli näyttänyt, kun vihdoinkin avasi silmänsä.

Samana iltana jo Gjermund kävi äitinsä Evjenissä pyytämässä vanhemmilta Sigridiä. Molemmat nuoret istuivat tuvan penkillä puolihamarässä eivätkä raaskineet päästää irti toistensa käsiä. Mutta Sigridin kuitenkin täytyi viimein lähteä eropuuron keittoon. Sinnepä Gjermundkin meni, ja kun puuroa tuotiin pöydälle, oli se pohjaan palanut, joka kumma nyt ensi kerran tapahtui Sigridille. Vanha Jon arveli sen tulleen vain siitä, että siellä keittiössä kaiketi oli liian kuuma. Pari kertaa jo leski yritti lähtemään, ennenkuin sen viimein myöhään illalla sai aikaan.

Muutaman päivän kuluttua, kun juuri valmistauduttiin lähtemään ylös karjataloille, tulivat häät puheiksi. Nyt Gjermund koetti kiiruhtaa, mutta Sigrid puolestaan vaati aikaa.

Eräänä sunnuntai-aamuna syksyllä puettiin Sigrid morsiameksi. Kruunu hänellä oli päässä ja morsiushevonen odotteli rappujen edessä. Se oli entinen vanha hiirakko, ja täysissä voimissaan se nyt olikin, sekä keveä jalalta.

Tavattoman paljon oli sinä päivänä ihmisiä kokoutunut kirkkoon; kaikki tahtoivat nähdä kaunista, muhkeaa morsiusparia. Kun Sigridillä oli kruunu päässä, olivat he molemmat yhdenkorkuiset, mutta leveistä hartioista huomasi kuitenkin Gjermundin jo ensi katsahduksella mieheksi.

Häät olivat ihan semmoiset, kuin kaikki olivat arvanneet niiden olevankin, kun kerran Sigrid Evjen oli morsiamena. Tavan mukaan kulki lahjusmalja ympäri tuvan. Vanha Jon silloin pani siihen Evjenin lahjoituskirjan; molemmilla nuoremmilla tytöillä oli perintötalot toivossa ja Evjen oli muutenkin tuleva Sigridille esikoisuusosoikeuden mukaan. Vanhukset jättivät maanviljelyksen nuoremmille ja tahtoivat edespäin elää rauhassa toisessa tuvassa, joka sitä varten juuri olikin tehty.

Nyt kun molemmat talot olivat Gjermundilla, sanoi Jon leikillä nuorten olutmaljaa juodessaan, että hänen velvollisuutensa se nyt oli tehdä tuo koskisiltakin.

"Koskisilta oli sillä tehty, kun he kaksi panivat kätensä yhteen," vastasi Gjermundin äiti, "mutta kauanpa Gjermund ja hiirakko saivat haeskella hirsii ympäri maailmaa."

"Niin kyllä, ja vähälläpä se oli kestää melkein liian kauan." Niin arveli ainakin Jon.

A. L. KJELLAND

RAKKAUS JA VIATTOMUUS

"Laittakaa vain niin, että joudutte yhteen!" sanoi rouva Olsen.

"Niin, en minäkään ymmärrä, miksi ette toimita häitänne nyt syksyksi", lausui vanhempi neiti Ludvigsen, joka ihaili todellista rakkautta.

"Niin teidän pitää!" virkkoi neiti Loviisa, varmaan tietäen pääsevänsä morsiusneitsyeksi.

"Mutta Sören sanoo, ett'ei hänellä ole varaa", vastasi kaikkiin näihin kehoituksiin morsian vähän surumielisesti.

"Eikö varaa!" ihmetteli neiti Ludvigsen. "Kuinka voikaan nuori tyttö päästää suustansa tuommoista sanaa! Jos jo nyt annat nuoren rakkautesi ympärille kasvaa noiden käytöllisten arvelemisten rikkaruohoa, mitä sitte jää jäljelle ihanteellisesta loistosta, jota vain rakkaus voi levittää elämään? Että mies saattaa ottaa lukuun semmoisetkin puolet ja kohdat, sen voi jotenkuten käsittää; mutta sivistynyt naissielu ihan rakkauden kukoistuksessa! Ei, ei, Maria, älä nyt Herran tähden anna noiden halpamaisten raha-asiain himmentää onneasi!"

"Älä mitenkään!" kehoitti neiti Loviisakin.

"Ja toisekseen", neuvoi rouva Olsen, "eihän sinun sulhasesi olekaan niin ihan ilman tuloja. Minun mieheni ja minä alotimme paljoa vähemmällä. Kyllä tiedän, mitä tahdot sanoa, että muka silloin ajat olivat toiset. Tottahan minä sen tiedän, ja ihmettelen vain, että sitä jaksatte yhä muistuttaa meille. Ettekö sitte usko, että juuri meillä vanhoilla, jotka olemme eläneet tuon käänneajan yli, on paras käsitys kaikesta, mitä silloin tarvittiin ja mitä nyt? Kun siis minä, kokenut emäntä, sanon, että sinun sulhasesi palkka, jonka hän saa minun mieheltäni, ja mitä hän muuten voi ansaita sivutuloja, riittää kylliksi talouden perustukseen, niin voittehan kyllä käsittää, että minä siinä otan lukuun myöskin olojen muutoksen."

Rouva Olsen oli ihan innostunut, vaikk'ei kukaan aikonutkaan vastustella häntä. Mutta häntä oli aina tämänlaatuissa keskusteluissa suututtanut varsinkin nuorten rouvain ihmettely, miten naurettavan huokeata kaikki oli ollut kolmekymmentä vuotta sitte. Sehän ikäänkuin vähensi hänen esikuvallisen emännyytensä arvoa.

Keskustelu vaikutti suuresti morsiameen, sillä hän luotti hyvin lujasti viisaasen ja kokeneesen rouva Olseniin. Ja rouva oli aina siitä asti, kun Maria joutui kihloihin tuomarin apulaiselle, pitänyt hänestä erinomaista huolta. Rouva Olsen oli toimiva vaimo, ja kun kaikki hänen omat lapsensa jo olivat täysikasvuiset ja naimisissa kukin tahollansa, tarvitsi hänen toimihaluunsa jotakin vaikutusala, ja siksi soveltuivat erittäin hyvin nuoret kihlatut ja heidän asiansa.

Marian äiti sitä vastoin oli hyvin hiljainen. Hänen miehensä, jolla oli ollut jokin pieni virka, oli kuollut niin aikaisin, että eläke jäi hyvin pieneksi. Hän oli syntyisin ylhäisestä perheestä, jossa oli oppinut vain soittamaan pianota. Sitäkin taitoansa harjoittamasta oli hän jo ammuin lakannut, ja vähitellen oli hän tullut hyvin uskonnolliseksi ja haaveilevaksi.

"Kuulkaapas, hyvä Sören! Ettekö te aio pitää häitänne?" kysyi tuomari Olsen hyväntahtoisella ja lempeällä tavallaan.

"Kyllä," vastasi Sören hitaasti, "kun vain saan varoja."

"Varoja!" toisti tuomari, "ettepä, totta ollen, niin ihan varaton olekaan. Tiedänhän minä, että olette säästäneet —"

"Mitättömän vähän", virkkoi Sören.

"No jaa, vaikkapa vähänkin, mutta sehän osoittaa teillä olevan taipumusta säästämään, ja se taipumus on rahan arvoinen. Kun on niin hyvät paperit kuin teillä ja semmoisia tuttavuuksia

pääkaupungissa, niin voittehan milloin hyvänsä ruveta hakemaan pienempiä virkoja ja kun kerran on virkamies-uralla, niin menee – senhän tiedätte – ihan itsestään eteenpäin."

Sören purasi kynäänsä ja näytti kahden vaiheella horjuvalta.

"Olettakaamme nyt", sanoi tuomari, "että jo entisen säästäväisyytenne tuloksilla voitte perustaa kodin suuritta veloitta, niin onhan teillä sitte palkkanne, puhumattakaan sivutuloista, joita tietysti aina voi sattua. Ja olisipa ihme, ell'ei teidän kelpoisenne mies saisi jotakin sivutyötä joutohetkiksi näin eteenpäin pyrkivässä kaupungissa, kuin meidän on."

Sören ajatteli koko aamupäivän tuomarin sanoja; yhä selvemmin hän huomasi liioittelevansa taloudellista pulaa, jonka oli tähän asti olettanut naimisesta seuraavan; olihan todellakin totta, että hänelle jäi konttoritöiltä hyvä joukko aikaa sivuansion varalle.

Hänen oli jääminen päivälliselle tuomarin luo, jossa morsiankin oli. Yleensä tapasivat he toisiansa yhtä usein tuomarin talossa kuin Marian kotona. Sillä rouva Möller, Marian äiti, oli vähitellen hankkinut erinomaisen taidon kääntää kaikki keskustelut uskonnollisiksi, eikä se tietysti ajan pitkään kovinkaan viehättänyt nuoria.

Päivällispöydässä puhuttiin pienestä, sievästä asunnosta, jonka rouva Olsen oli löytänyt; "oikea linnunpesä äskennaineille", kuten rouva sanoi. Sören sivumennen tiedusti, minkä verran se vuosittain maksoi, ja todellakin oli hyöry hänestä erittäin huokea asunnon sievyyteen verraten, mikäli rouva sitä kuvaili.

Kun rouva Olsen niin mielellään tahtoi jouduttaa tämän avioliiton toteutumista, tuli se ensinnäkin – kuten jo viitattiin – siitä, että hän tarvitsi jotakin toimimista, ja toisekseen eli hänessä epäselvä halu nähdä tapahtuvan jotakin, mitä hyvänsä – nähdä jokin sielutieteellinen ilmiö, joka ei olekaan tavatonta pontevissa luonteissa, kun joutuvat pieniin, yksitoikkoihin oloihin.

Tuomari työskenteli samaan suuntaan ensinnäkin rouvansa käskystä, ja toisekseen toivoi hän Sörenin, jouduttuaan naimisiin Marian kanssa, joka oli ollut melkein lapsen sijassa tuomarin talossa, kytkeytyvän vielä kiinteämmin konttoriin, eikä tuomari tiennyt parempaa apulaista mistään saavansa.

Päivällisen jälkeen kävelivät nuoret puutarhassa. He puhelivat kummallisella, ikäänkuin hengästyneen tavalla, kunnes Sören vihdoinkin keveällä äänellä kysäsi:

"Jos pitäisimme häämme tänä syksynä, mitäs siitä sanoisit?"

Maria ei muistanut kummastua; hän oli itse samaa ajatellut. Sentähden hän maahan katsellen vastasi:

"Niin, jos vain luulet meillä varaa olevan, niin ei minulla ole mitään sitä vastaan."

"Laskekaamme vähän lukua", sanoi Sören, vetäen morsiamensa mukanaan huvihuoneeseen.

Puolen tunnin kuluttua palasivat he sieltä käsitysten päiväpaisteeseen, ja heistä itsestäänkin loisti jonkinlainen päiväpaiste, kuten ainakin rohkean päätöksen perästä, joka on tehty tarkalla punnitsemisella ja miettimisellä.

Joku ehkä arvelee, ett'ei pidä ehdottomasti luottaa mihinkään luvunlaskun tulokseen yksistään sentähden, että kaksi rakastavaista on saanut kokoon samat numerot, varsinkaan silloin jos tuo lasku on koskenut toisaalla suurimman onnen ja toisaalla vielä pitkän odotuksen valitsemiseen.

Söreniä olikin noita numeroita poimiessa vähin epäilyttänyt. Hän muisti ylioppilas-aikanansa hyvin innokkaasti puhuneensa velvollisuuksista jälkeentulevia kohtaan ja filosofiallisilla perusteilla näyttäneensä rakkauden aina olevan itsekkään sekä asettaneensa ratkaistavaksi naurettavan kysymyksen, onko kellään ihan kieltämätöntä ja ehdotonta oikeutta hankkia lapsia maailmaan.

Aika ja käytöllinen elämä olivat onneksi saaneet hänet hylkäämään nuo tyhjat ja vahingolliset ajattelunkoelmat. Ja sitä paitsi hän oli liian siveä ja liian hyvin kasvatettu, voidakseen loukata mitään aavistamatonta morsiantansa ottamalla lukuun tuota rumaa aatetta, että heille ehkä voisi syntyä monta lasta. Onhan niin kaunista, että nuoret jättävät semmoiset asiat Herran ja haikaran huoleksi.

Suuri ilo syntyi tuomarin talossa ja melkein koko kaupunki joutui kun kuumeeseen, kun levisi sanoma, että Sören aikoi pitää häänsä nyt syksyllä. Sillä kaikki, jotka saattoivat odottaa kutsuja niihin, iloitsivat jo kauan edeltäkäsikin, ja jotka taas eivät voineet toivoa niihin pääsevänsä, olivat

pahoillaan ja puhuivat pahaa sulhasesta ja morsiamesta; vaan ne, jotka tiesivät olevansa odottelevien luvussa, s.o. joista ei varmaan tiedetty, kutsuttuihinko vai kutsumattomiinko heidät oli luettava, ne olivat puolipyöräyksissä levottomuudesta. Ja kaikki mielenliikutus on suuriarvoinen hiljaisissa pikkukaupungeissa.

Rouva Olsen oli rohkea nainen, vaan kuitenkin sykki hänen sydämensä levottomasti, kun hän oli menossa leskirouva Möllerin luo. Onkin tuo vähän pulmallista pyytää äitiltä lupaa tyttären häiden pitämiseen. Mutta rouva olisi voinut hyvin jättää kaikki epäilykset sikseen.

Sillä rouva Möller kammosi kaikenlaista ponnistusta ja puuhaa yhtä paljon kuin mitä hyvänsä syntiäkin, niin että hän tunsi mielessään oikeaa huojennusta, kun rouva Olsen lausui ehdotuksensa, joka tietysti tapahtui hyvin hellävaraisesti, niinkuin vain hän yksin oikein osasi. Rouva Möllerillä ei kuitenkaan ollut tapana milloinkaan osoittaa keveätä tai tyytyväistä mieltä. Hänestä kun kaikki todella oli vain "ristiä" tavalla tai toisella, niin hän nytkin antoi sanoistansa huomata, että hänen kärsiväisyytensä kyllä jaksoi kantaa minkä koetuksen hyvänsä.

Rouva Olsen palasi ilosta säteilevänä tuolta vierailultaan. Häneltä olisi puoli iloa mennyt hukkaan, ell'ei hän olisi saanut pitää häitä, sillä häiden pito oli hänen yksinomainen toimialansa. Silloin hän jätti säästäväisyyden sikseen ja tuli tyytyväisyydestä oikein miellyttäväksi, kun näet tunsi saavansa nyt käyttää koko työkykyänsä. Ja sitä paitsi oli tuo virka tuotteliaskin; Olseneilla oli aina ollut vähänen varoja säästössä, vaikk'ei siitä koskaan puhuttu.

Niin siis pidettiin häät, ja komeat ne olivatkin. Neiti Ludvigsen oli kirjoittanut totisesta rakkaudesta loppusoinnuttoman runoelman, joka laulettiin pöydässä, ja Loviisa oli kaunein kaikista morsiusneitsyeistä.

Nuori pari muutti rouva Olsenin löytämään linnunpesään, alkaakseen tuota puoleksi tajuttua juhlallisen autuuden aikaa, jota englantilaiset sanovat "hunajakuuksi", koska se on liian suloinen, saksalaiset "koruviikoksi", koska sen loisto niin pian katoaa, ja norjalaiset "vehnäleivän päiviksi", koska niiden jäljestä tulee tavallisen arkiruoan aika.

Mutta Sörenin talossa kesti vehnäleivän päiviä kauan, ja kun Herra antoi heille pienen kultakutrisen enkelin, oli heidän onnensa niin suuri, kuin yleensä suinkin saattaa toivoa tässä suruisessa maailmassa.

Tulotkin nuo riittivät jotakuinkin, vaikk'ei Sören paha kyllä saanutkaan kotia perustetuksi ihan velkautumatta; mutta aikaa myöten hän kyllä toivoi niiden asiain selviävän.

Niin, aikaa myöten! Vuosi kului toisensa perästä, ja joka vuosi lahjoitti Herra Sörenille pienen kultakutrisen enkelin. Kuuden vuoden kuluttua heillä siis oli ummelleen viisi lasta. Pieni, toimeliaasti eteenpäin pyrkivä kaupunki oli entisellään, Sörenillä oli yhä sama toimi ja tuomarin perhe ihan kuin ennenkin. Mutta Söreniä itseään ei kukaan enää tuntenut samaksi mieheksi.

On huolia ja raskaita kohtalon iskuja, joiden sanotaan voivan yhdessä yössä tehdä miehen tukan harmaaksi. Semmoisia ei ollut tullut Sörenin osaksi. Vaan hänen tukkansa oli harmaantunut, selkänsä kyyristynyt ja koko mies vanhennut ennen aikojansa pitkällisestä, halpamaisesta huolesta – elatuksenhuolista.

Elatuksenhuolilla on sama sija huolien luvussa kuin hammastaudilla muiden tautien joukossa. Sitä kipua ei voi kukistaa julkitaistelulla; se ei, niinkuin hermokuume tai muu "oikea" tauti, kehity nopeanlaisesti ja sitte kuoleta tai kostuta. Niinkuin hammastauti on pitkä ja yksitoikkoinen kuin lettimato, niin elatuksenhuoletkin kietoutuvat uhrinsa ympäri harmaaksi sumuksi; ne pukeutuvat joka aamu miehen ylle kuluneiden vaatteiden mukana, ja harvoin makaa uhri niin sikeästi, että ne kokonaan olisivat unhotuksissa.

Juuri tuossa pitkässä taistelussa yhä likemmäksi tunkeutuvaa köyhyyttä vastaan oli Sören itse kulunut. Ja kuitenkin oli hän ollut hyvin tarkka.

Mutta tarkkuus on kahdenlainen: toimiva ja kärsivä. Kärsivä tarkkuus eli säästäväisyys mietiskelee yöt ja päivät, kuinka vain saisi äyrinkään säästymään; toimiva tarkkuus eli huolellisuus

miettii yhtä kiihkeästi, kuinka ansaitsisi taalerinkaan edes. Säästäväisyys on omituista pohjoismaissa, huolellisuus suurissa yhteiskunnissa, varsinkin Amerikassa.

Sören koetti voimiaan säästäväisyyden alalla. Hän kaiket joutoaikansa ja vähin työaikanaankin mietiskeli vaan kaikenlaista säästöä ja menojen vähennystä. Mutta joko hänellä nyt ei ollut oikeaa onnea taikka – ja sepä se luonnollisemmalla näyttääkin – hänen tulonsa todellakin olivat liian pienet vaimon ja viiden lapsen elää, samapa se; hänen raha-asiansa rappeutuivat rappeutumistaan.

Kaikki paikat näyttävät maailmassa olevan niin täynnä, ja kuitenkin on aina joitakuuta ihmisiä, jotka hapuilevat joka taholla. Sören ei ollut semmoinen, hän vain turhaan etsiskeli tuota sivutyötä, joka niin hänelle itselleen kuin hänen morsiamelleenkin oli kajastanut epäselvänä, vaan rikkaana ansionlähteenä. Ainahan niitä on ihmisiä, jotka tahtovat auttaa toiverikkaita nuoria miehiä, he kun itsekin kykenevät auttamaan itseänsä; vaan puutteenalaisista perheenisistä ei juuri kukaan huoli.

Sörenillä oli ollut paljon ystäviä. Ei kyllä voi sanoa heidän luopuneen hänestä, mutta hän itse ikäänkuin hävisi heidän näkyvistänsä. Jos he sattuiivat yhteen, olivat he molemmin puolin ikäänkuin vähän hämillänsä. Söreniä nyt ei enää miellyttänyt se, mikä muita, ja toisia ei lainkaan haluttanut kuulla hänen selittelyjään, miten ankarasti hän työskenteli ja miten kalliiksi elämä kuitenkin tulee.

Ja jos hänet joskus kutsuttiin herrain kemuihin jonkun nuoruuden-ystävän luo, kävi hänelle niinkuin tavallisesti muillekin, jotka jokapäiväisessä elämässään elää kituuttavat hyvin niukalla; hän söi ja joi liiaksi. Iloisesta, siististä ja varovaisesta Sörenistä tuli jonkinlainen narri, joka piti epäselviä puheita ja jonka ympärille seuran nuoret pilkkakirveet atrian jälkeen kokoontuivat ilvehtimään. Mutta pahimmin vaikutti hänen ystäviinsä se, että hän oli ruvennut huolimattomaksi ja välinpitämättömäksi vaatteuksessaan.

Sören näet ennen oli ollut siinä suhteessa erittäin tarkka; ylioppilasaikanaan sanottiin häntä "siistiksi Söreniksi". Ja vielä perheenisänäkin oli hän kauan osannut hyvästi siistiä huonoja vaatteitansa. Mutta kun ankara pakko oli hänet saanut pitämään kutakin vaatekappaletta luonnottoman pitkän ajan, oli hänen turhamaisuutensa vähitellen poistunut. Ja kun mies kerran menettää siisteyden aistin, menettää hän sen ihan kokonaan. Vaimon täytyi ruveta muistuttamaan, milloin aina uuden nutun hankkiminen oli ehdottoman tarpeen, ja kun hänen irtanaiset kauluksensa tulivat liian repaleisiksi laidoista, leikkeli hän ne saksilla tasaisiksi.

Itsellään Sörenillä oli niin paljon muuta ajattelemista, raukalla. Mutta jos tuli vieraita konttoriin tai Sörenin oli astuminen sisään jostakin ovesta, oli hänellä ihan omituinen tapansa syläistä nuttunsa kauluksen neniin ja hieraltaa niitä kädellään. Se oli ainoa jäännös ennen muinoin "siistin Sörenin" siisteydentunnosta, niinkuin eläintieteen tutkijat saattavat löytää eläimistä joidenkuiden elimien jäännöksiä, jotka niiksi vähäisiksi merkeiksi ovat kuihtuneet vain käyttämättömyyden tähden.

Pahin vihollinen Sörenillä kuitenkin oli omassa itsessään. Hän oli nuoruudessaan harjoitellut filosofiallista mietiskelyä, ja nyt sattui välistä tuo onneton ajattelemisen halu elpymään ja kumosi kaikki vastaväitteet ja käänsi hänen päätelmänsä ihan mullin mallin.

Ja niin hänelle aina kävi ajatellessaan lapsiansa.

Kun hän katseli noita pikku olentoja, joiden hoito – se hänen täytyi itsekseen myöntää – ajan pitkään jäi yhä enemmän takapajulle, oli hänen ihan mahdoton pitää niitä enää kultakutrisina enkeleinä, jommoisina Herra ne oli hänelle antanut. Hänen täytyi tunnustaa, ett'ei Herra semmoisia lahjoja lähetele ihan ilman ihmisen tahdotta, ja silloin kysyi Sören itseltänsä: Onko minulla ollut oikeus niitä hankkia? Hän muisteli omaa elämänsä, joka oli alkanut onnellisissa oloissa. Hän oli kasvanut mukavassa ja varakkaassa kodissa; hänen isänsä – jokin virkamies – oli hankkinut hänelle paraimman kasvatuksen, mitä koko maassa oli tarjona; hän oli varsin hyvin varustettu elämän taisteluun, vaan kuinka hän oli taistelunsa suorittanut?

Ja mitä oli hänellä antaa lapsillensa varuksiksi taisteluun, johon hän heidät lähetti? He saivat alottaa elämänsä köyhyydessä ja puutteessa, joka oli kätkevä heidän silmiltänsä; he oppivat aikaisin tuntemaan, mikä suuri erotus oli odotusten ja elämän vaatimusten sekä toisella puolen ulkonaisen

toimeentulon välillä; ja huonosta kodista he ehkä saivat perinnöksi raskaimman perinnön, kuin ihmiselle koskaan voi tulla kannettavaksi elämän läpi: köyhyyden ja vaatelijaan mielen.

Sören koetti vakuuttaa itselleen, että Herra heitä kyllä auttaa. Mutta hän kohta häpesi, sillä hän tunsu tuon vain olevan aran omantuntonsa nukuttelemista.

Ne ajatukset olivat hänen pahin kiusauksensa, mutta totta puhuen ne harvoin kuitenkin häntä vaivasivat; sillä Sören oli tullut tarmottomaksi ja välinpitämättömäksi. Niinpä ajatteli tuomarikin. "Hän oli aikoinaan", oli hänellä tapana sanoa, "oikein kelpo mies, tuo minun apulaiseni. Mutta näettehän, ajattelematon naiminen ja monta lasta j.n.e. – sanalla sanoen, hänestä ei ole enää juuri mihinkään."

Huonossa puvussa ja huonolla ruoalla, velkoja ja huolia silmät korvat täynnä, oli hän väsynyt ja kuihtunut saamatta tehdyksi mitään. Elämä kulki tavallista kulkuaan ja vaivaloisesti rehmi Sören mukana. Hänet näyttivät kaikki muut unhottaneen paitsi Herra, joka, kuten jo sanottiin, melkein joka vuosi lahjoitti hänelle pienen kultakutrisen enkelin.

Maria oli ollut miehellensä mukana uskollisena vaimona nämä kuusi vuotta ja päässyt myöskin samaan päätökseen.

Ensi vuosi avioliitosta oli kulunut hurmaavana, autuaana unena. Kun hän nosti pienen, kultakutrisen enkelin ihmettelevien ystäviensä ihailtavaksi, oli hän kaunis, täydellinen kuva äitiniilosta, ja neiti Ludvigsen sanoi: "Kas tuossa totinen, oikea, kellollinen rakkaus!"

Mutta kohta tuli rouva Olsenin "lunnunpesä" liian ahtaaksi; perhe lisäytyi, vaan tulot pysyivät entisellään. Päivästä päivään kasvoi hänelle uusia huolia ja velvollisuuksia. Ja Maria ryhtyi voimakkaasti toimeen, sillä hän oli rohkea ja ymmärtäväinen vaimo.

Ei ole mitään mieltä ylentävää tuo talon hoito, jossa on paljo pieniä lapsia, vaan ei varoja, millä tyydyttää pienimmätkään mukavuuden ja miellyttävyyden vaatimukset. Sitä paitsi hän ei ollut juuri koskaan oikein terve, vaan aina milloin lapsivuoteesen tulemassa tai siitä pääsemässä. Aamusta iltaan puuhatessaan menetti hän tavallisen iloisuutensa, mieli muuttui katkeraksi, ja välistä kysyi hän itseltänsä, mitenkä oikeastaan olikaan asiat.

Hän näki ajatuksissaan, miten halukkaasti nuoret tytöt menevät naimisiin ja miten itsetyytyväisellä mielellä nuoret miehet heitä kosivat. Hän muisteli omia kokemuksiaan ja tunsu vähin, että häntä oli petetty.

Mutta Marialla ei ollut oikeutta niin ajatella, sen hän tunsu, sillä hänkin oli saanut hyvän kasvatuksen.

Se elämäänkäsitys, johon häntä aikaisin oli totutettu, oli ainoa, joka voi säilyttää hänelle elämässä ihanteellisen puolen. Ei mikään halpamainen, jokapäiväinen elämän tarkastelu ollut koskaan pimittänyt hänen kehitystänsä. Hän tiesi rakkauden olevan kaikista maallisista asioista kauneimman, olevan ylempänä järkeäkin ja esiityvän avioliitossa. Mitä lapsiin tulee, oli hän oppinut punastumaan, kun niitä vain mainittiinkaan.

Maria oli aina tarkasti valinnut luettavansa. Paljon oli hän tutkinut vakavia kirjoja naisen velvollisuuksista; hän tiesi naisen onnen olevan tulla miehen rakastetuksi ja naisen tarkoituksena piti hän vaimoksi joutumista. Hän tunsu ihmisten pahuuden, miten he monesti toimittelevat vastuksia kahden rakastavaisen tielle, vaan tiesi myöskin että totinen rakkaus aina voittaa kaikki esteet ja pääse tarkoituksensa perille. Ja kun muutamia ihmisiä kukistui elämän taistelussa, niin tiesi hän sen riippuvan vain siitä että he eivät pysyneet uskollisina ihanteillensa, ja ihanteeseen hän lujasti luotti, vaikk'ei tiennyt, mitä se olikaan:

Hän tunsu runoilijat, joita sai lukea, ja rakasti niitä. Paljo oli lempirunoja, joita hän ymmärsi vain puoleksi, mutta niistä hän juuri piti erittäin paljon. Hän tiesi avioliiton olevan jotakin vakavaa, hyvin vakavaa, johon tarvitaan avuksi pappiakin, ja tiesi avioliitot päätettävän taivaassa, niinkuin kihlaukset useimmiten päätetään tanssisalissa. Mutta kun hän noina nuoruutensa päivinä ajatteli sitä vakavaa suhdetta, oli se hänestä kuin taikametsä, jossa lemme enkelit tekevät seppeleitä ja haikarat tuovat pieniä kultakutrisia enkeleitä, ja pienen majan edessä, joka kuitenkin on siksi kyllin suuri, että

siihen mahtuu kaiken maailman onnellisuus, istuu aatteellinen aviopari ihastuneena katsellen vaan toinen toistansa silmiin.

Eikä kellään koskaan ollut niin huonoa aistia, että olisi sanonut hänelle: "Antakaa anteeksi, hyvä neiti! ettekö tahtoisi tulla toiselle puolelle ja katsahtaa hetkisen asiaa, sieltäkin päin." Ajatelkaas, jos tuo kaikki ei olisikaan muuta kuin paperista tehtyjä koristuksia?

Nyt oli Sörenin nuorella vaimolla kylliksi aikaa tutkia korukuvan nureaa puolta.

Rouva Olsen oli alussa käynyt vähä väliä häntä tervehtimässä ja sylin täydeltä jakelemassa hänelle neuvoja ja nuhteita. Sekä Sören että Maria olivat monesti jo ihan kyllästyneet häneen, mutta he olivat niin suuressa kiitollisuuden velassa samaselle rouva Olsenille.

Mutta vähitellen laimeni vanhan rouvan into. Kun nuoren parin asunto ei aina ollut niin puhdas, niin hyvin järjestetty ja malliksi kelpaava, että hän olisi voinut ylpeillä sen aikaansaamis-toimestansa, niin hän vähitellen hävisi sieltä kokonaan; ja jos rouva Sören joissakin yksityisissä tapauksissa meni häneltä pyytämään neuvoa, oli rouva Olsen niin kopea, ett'ei nuoren rouvan mieli tehnyt monesti häntä vaivata. Mutta jos joissakin pidoissa satuttiin puhumaan tuomarin apulaisesta ja joku lausui säälivänsä vaimoparkaa, jolla oli niin monta lasta ja vähä varoja, silloin rouva Olsen hyvin voimakkaasti lausui: "Minä vakuutan teille, että vaikka Marialla olisi monta vertaa enempikin tuhlataksensa eikä ainoatakaan lasta, niin ei sittekään riittäisi, Näettekö, hän on —" ja rouva Olsen näytti käsillään, kuinka Maria muka levitteli rahaa vain kouran täydeltä.

Maria ei usein käynyt pidoissa; vaan jos hän joskus sinne menikin jo kyllä kymmenestikin käännettyssä ja korjatussa morsiuspuvussaan, sai hän tavallisesti istua jossakin nurkassa tai pitää ikävää keskustelua jonkun samanlaisessa pulassa elävän perheenäitin kanssa kalliista ajasta ja vaatelijaista piioista.

Nuoret naiset, joiden ympärille herrat kokoutuivat keskelle laattiaa tai johonkin sivuhuoneeseen, mistä vain löysivät paraat tuolit venyöksensä, kuiskailivat toisilleen: "Miten kurjan ikävää on, kun nuoret rouvat eivät koskaan osaa puhua muusta kuin taloudesta ja lapsenvaatteista."

Ensi aikoina oli Marian luona useinkin käynyt hänen entisiä ystäviänsä. He olivat ihastuksissaan sievään asuntoon, ja pientä kultakutrista enkeliä oli oikein suojeltava heidän hyväilyiltänsä. Mutta jos joku heistä nyt sattui eksymään hänen luoksensa, oli kaikki ihan toisin. Mitään kultakutrista enkeliä puhtaissa, koruommelluissa ja silkkinauhoilla kukitelluissa leningeissä ei enää ollut näyteltävänä. Lapset, joita ei koskaan ilman valmistusta käynyt näyttää kellekään, ajettiin akkipikaa ulos, niin että kaikki leikkikalut jäivät ympäri lattiaa, puoleksi pureskellut voileivät tuoleille ja koko huoneesen omituinen haju, jota korkeintaan voi sietää omilla lapsillaan.

Päivästä päivään kului hänen elämänsä lakkaamattomassa puuhassa. Monesti, kun hänen täytyi kuulla miehensä valittelevan, mitenkä ankarasti hän aina työskenteli, ajatteli hän jonkinlaisella uhkamielisyydellä: "Kumpaisellakohan meistä on raskaampi työ suoritettavana?"

Yhdessä suhteessa hän oli onnellisempi kuin miehensä. Hänellä ei ollut aavistustakaan filosofiasta; milloin hän ikäänkuin varkain sai säästetyksi hetkisen hiljaista rauhaa, kulkivat hänen ajatuksensa ihan toista tietä kuin filosoofi-raukan.

Hänellä ei ollut mitään hopeakaluja puhdistellaksensa eikä kultakoruja itseään kaunistellaksensa. Mutta sydämmen syvimmissä nurkassa oli hänellä tallella kaikki muistot ensimmäisestä avioliiton vuodesta, tuosta tarumaisesta riemuvuodesta. Ja hän puhdisteli niitä muistojansa, piti ne niin kiiltävinä, että ne vuosi vuodelta tulivat yhä kirkkaammiksi.

Mutta eipä silloinkaan, kun väsynyt ja mielihahasta uupunut perheenäiti ihan salaa koristelihe tuolla ihanuudella, voinut siitä levitä loistoa hänen nykyiseen elämäänsä. Hän tuskin tiesi mitään yhteyttä olevan tuon entisen kultakutrisen ja punaisilla silkkinauhoilla koristellun enkelin ja nykyisen viisivuotiaan pojan välillä, joka pitkällänsä kaiveli hiekkaa pimeässä pihassa. Ne silmänräpäykset eksyttivät hänet kaikesta yhdenjaksoisuudesta; se oli kuin unijuoman humalaa.

Kun häntä sitte huudettiin johonkin taloudenpuuhaan tai joku lapsista tuotiin kadulta sisään, suuri raamu otsassa, kätki hän heti aarteensa piiloon ja tavallisella, toivottoman väsymyksen tunteella antautui lukemattomiin velvollisuuksiinsa ja huoliinsa.

Niin oli käynyt tälle avioliitolle, ja niin pyrki tämä aviopari eteenpäin. Molemmat he vetivät samaa raskasta kuormaa; mutta vetivätkö he yhdessä? Surullista on, mutta totta: kun soimi on tyhjä, pureksivat hevoset toisiansa.

Oli suuret kahvikutsut neiti Ludvigsenien luona – pelkkiä naimattomia.

"Sillä naimisissa olevat naiset ovat niin jokapäiväisiä", sanoi vanhempi neiti Ludvigsen.

"Ovatpa tottakin!" myönsi Loviisa.

Iloisia kaikki olivat ja vilkkaita, kuten tavallista semmoisissa seuroissa ja tilaisuuksissa. Keskustelu kiertäessään kaupunkia pistäytyi myöskin Sörenin kotiin. Kaikki olivat siitä yksimieliset, että se avioliitto oli hyvin onneton ja talo surkuteltava; muutamat säälivät, toiset moittivat.

Silloin ryhtyi vanhempi neiti Ludvigsen juhlallisesti lausumaan: "Minä teille sanon, missä kohden avioliitossa vika on, sillä minä tunnen asian perinpohjin. Jo ennenkuin Maria joutui naimisiin, oli hänellä jotakin luvunlaskun tapaista, halpaa jokapäiväisyyttä, jota ei lainkaan saa olla totisessa, oikeassa ja puhtaassa rakkaudessa. Se sitte on kehittynyt ja kostanut julmasti molemmille. Tosinhan heillä ei ole paljoa millä elää; mutta mitäpä se vaikuttaisi kahteen, jotka todella rakastavat toisiansa? Eihän onni lainkaan riipu rikkaudesta. Pikemmin rakkaus juuri köyhimmissä kodeissa kauneimmin osoittaa kaikkivaltaansa. Ja kuka heitä muuten voikaan sanoa köyhiksi? Eikö Herra ole heille runsaasti antanut terveitä ja pulskia lapsia? Kas, se juuri on heidän rikkautensa! Ja jos heidän sydämmensä vain olisivat olleet täynnä totista, oikeaa ja puhdasta rakkautta, niin – niin —"

Neiti Ludvigsen vähän hämmentyi.

"Niin mitä?" kysyi muuan rohkea nuori nainen.

"Niin", jatkoi neiti Ludvigsen arvokkaasti, "olisimme kyllin saaneet nähdä heidän elämänsä tien kääntyneen ihan toiselle suunnalle."

Rohkea nuori nainen seiso i häpeissään.

Syntyi äänettömyys, jonka kestäessä neiti Ludvigsenin sanat painuivat syvälle kaikkien sydämiin. He kaikki tunsivat tuon olevan totta; kaikki levottomuus ja epäily, mikä muutamien mielessä kyti, katosi kerrassaan. Kaikki vahvistuivat kauniissa ja horjumattomassa uskossaan oikeaan, totiseen ja puhtaaseen rakkauteen; sillä he näet kaikki olivat nuoria naisia.

L. DILLING

Kesäksi maalle. – Kildenbauerin leski. – Puhdas lippu. – Kumpikin
puolellansa väliaitaa.

KESÄKSI MAALLE

I

Herman Terning on jonakin toimitusmiehenä eräässä konttorissa, ja hänen vaimonsa on ylhäinen, joka asia on hyvin kiusallinen näinä kalleina aikoina, jos miehellä on vain kolmekymmentä taaleria kuukaudessa tuloja.

Rouva Terning on vanhan, eläköitä nauttivan upseerin tytär ja hänellä on monta ylhäistä tuttua. Ne kaikki tietysti muuttavat kesäkuukausiksi maalle asumaan ja kysyvät, mihinkä Terningin perhe lähtee.

"Me emme vielä ole ihan tarkoin päättäneet", sanoo rouva. "Mieheni ei vielä oikein tiedä, minkä paikan hän valitsee."

Sen verran siinä onkin totta, ett'ei Terning lainkaan tiedä muuta kuin vaimoineen ja lapsineen "syödä leipänsä otsansa hiessä" pääkaupungissa kuumina kesäkuukausina, kunnes hänet vihdoin herätetään onnellisesta tietämättömyydestään.

Kun hän muutamana päivänä kesäkuussa tavallisuuden mukaan tuli kotiin päivälliselle, seisoi rouva ja jakoi keittoa synkännäköisenä. Niin juhlalliselta hän ei ollut näyttänyt siitä asti, kun viimeksi sai uuden silkkileningin.

"Terning," sanoi hän, "katsopas lapsiasi."

Terning katsahti molempiin poikiinsa hämmästyen.

"Etkö näe, miten kalpeat heidän kasvonsa ovat?"

Se tutkiminen oli isälle melkein mahdotonta, koska nuorempi oli kirjannut kasvonsa mustikkahillo-lusikalla, jota hän kuljetteli kaikissa muissa paikoissa kasvoillansa, vaan ei suussansa, ja vanhempi poika taasen oli pistänyt koko yläpuolen ruumistansa piirongin laatikkoon.

"Ne ihan kuihtuvat tässä tukalassa kaupungin ilmassa, ell'ei ajoissa vielä tapahdu muutosta."

"Mitä tarkoitat?"

"Meidän pitää muuttaa kesäksi maalle."

"Tahdotko ehkä, että minun pitäisi ostaa komea huvila?"

"Terning," sanoi rouva arvokkaasti, "ennen muinoin kerran saatoin toivoakin pääseväni asumaan huviloihin. Se aika on nyt jo ollut ja mennyt, enkä minä ole koskaan valittanut; mutta yhtä minä nyt sinulta pyydän: älä loukkaa minua tuommoisilla muistutuksilla."

"Mutta, hyvä Teodora —"

"Minun tarkoitukseni oli vain," jatkoi rouva, "että vuokraisimme pari yksinkertaista huonetta jostakin talonpoikais-talosta."

"Jospa vain nyt voisi löytää semmoisen paikan", sanoi Terning, alkaen jo vähän horjua.

"Se paikka, joka Pedersenillä oli viime kesänä, on nyt tyhjänä. Siinä on kaksi huonetta ja yhteinen kyökki talonväen kanssa, puutarha ja muita mukavuuksia, eikä se maksa kuin 10 taaleria kuukaudessa, ja se on huokea, kun talo on kuitenkin niin lähellä kaupunkia, neljänneksen päässä rautatien-asemalta. Sinä saisit tulla joka ilta viimeisellä junalla maalle ja aamusilla palata kaupunkiin. Sinullekin se tekisi niin hyvää, tuo maa-ilma."

"Niin, sillähän lailla minä todellakin tulisin vain makaamaan maalla, sillä päivillähän en saisi siellä olla."

"Entä pyhäpäivät sitte?"

"Niin, pyhinä, niin. Siinä sinä olet oikeassa. Saatammehan arvella asiaa."

"Ensi sunnuntaina lähdemme katsomaan huoneita."

"Eihän tuo katsominen vahingoita", sanoi hän, vaan itseksensä hän mielessänsä vähensi kuukauspalkastansa 10 taaleria ja mietiskeli, mitenkä noilla jäävillä 20:llä hän itse eläisi kaupungissa

ja vaimo maalla, puhumattakaan, mitä oli menevä lakkaamattomiin matkalippuihin, rahtiin ynnä muuhun.

Rouvan kasvot olivat kuin kirkas päiväpaiste ja hän suuteli miestänsä ruoalta päästyä.

Terning katseli suruisesti kattoon, ja kasvot venyivät tavallista pitemmiksi. Ehkäpä sen vaikutti vain se, että hän paraillaan kaiveli hampaitansa.

Huoneita käytiin katsomassa ja ne vuokrattiinkin. Terningin perhe valmistelihe maalle lähtöön, niinkuin kaikki muutkin sievistyneet ihmiset jo olivat tehneet.

II

Pari viimeistä päivää ennen muuttoa oli rouva Terningillä hirveän kiire järjestellessään. Hän maalautti ikkunat liidulla, repi alas peilit ja kartiinit ja asetti kaikkia mahdollisia tavaroita mahdottomimpiin paikkoihin, kuten näytti, ihan ilman mitään muuta syytä kuin osoittaakseen vain Terningille, miten huonoa on asua talossa, josta emäntä on poissa.

Rouva Terning teki pienen pilkistyskolon ikkunan liitumaaliin ja katsoi kadun yli.

"Konkordia on kotona, mutta eipähän tule tänne. Muuten hän kyllä juoksee, kun vain näkee tänne vieraita tulevan, varsinkin miesvieraita. Nyt hän on varmaankin arvannut, että minä olen poislähdössä, ja sentähden se kateudessaan tietysti ei tahdo suoda minulle sitä iloa, että saisin kertoa maalle muutosta hänelle. Liisa!" sanoi hän kääntyen palvelustytön puoleen, "menepä neiti Riegelin luo ja pyydä häntä olemaan hyvä ja tulemaan tänne silmänräpäyksen ajaksi. Minä tahtoisin niin mielelläni tavata häntä."

Konkordia Riegel tietysti oli rouvan paras ystävä. Hän oli orpo ja eli koruompelulla ja vierailulla, ijältään "vähän" yli kaksikymmentä, mutta hyvin suorapuheinen ikäiseksensä. Hän puhui lakkaamatta inholla "kelvottomista miehistä, jotka aina koettavat kietoa ja petellä tyttöraukkoja", vaikk'ei vielä kukaan kelvoton, mikäli tiedettiin, tähän päivään asti ollut edes yrittänytkään pettää häntä, ja ystävänsä rouva Terning lohdutellen vakuutti hänen vatedeskin saavan siinä suhteessa olla ihan rauhassa.

"Teitpä oikein ystävällisesti, kun tulit, hyvä Konkordia", sanoi rouva, neiti Riegelin hypähtäessä ovesta sisään. "Minulla on niin tulinen kiire. Me muutamme huomenna maalle."

"Vai maalle! Kuulehan kaikkia!"

"Mihinkä sinä kesäksi menet?"

"Minä tietysti olen kaupungissa, niinkuin sekä sinä että minä aina tähän asti olemme olleet."

"Konkordia-raukka, minä en käsitä, mitenkä sinä voit täällä tulla toimeen. Sinun pitää nyt hyvin usein käydä meillä siellä maalla ja oikein tuulettaa kaupungin tomut itsestäsi."

"Tuhat kiitosta, se oli oikein liian ystävällistä."

"Kas niin, nytpä luulen jo kaikki olevan järjestyksessä", sanoi rouva, täytettyään pari nojatuolia pikku kapineilla ja asetettuaan ompelupöydän alassuin sohvapöydälle.

"Milloinka sinä lähdet?"

"Huomenna kello yhdeksän junalla."

"Minä tulen silloin vielä asemalle", sanoi neiti pois mennessään.

Seuraavana päivänä kello 9 läksi juna puhkaen matkaan ja vei rouva Terningin sekä lapset pois kaupungin kuumuudesta maaelämän iloihin.

Neiti Riegel seiso i hymyillen asemasillalla ja nyykytti päätään niin, että olisi luullut hänen kaulanikamiensa nyrjähtävän; rouva Terning puolestaan huiskutti nenäliinaansa niin kauan, kun suinkin voi häntä erottaa. Olisi melkein luullut hänen lähtevän käymään ainakin Austraaliassa.

Terning itse ei konttoritöiltään voinut tulla tähän juhlalliseen erokohtaukseen.

Hän söi sitte aikansa kahdeksan äyrin päivällisen höyrykeittiössä ja läksi kotiinsa levähtämään. Mutta sohva oli täpösen täynnä valokuvia ja muuta rojua, sängyt olivat maalla ja tuolit muissa viroissa, eikä missään ollut tyhjää paikkaa.

Mies parka istuutui sentähden kokoon käärityille lattiamatoille ja aikoi hiukan nukahtaa, vaan torakahtaessaan kieri lattialle ja löi päänsä seinään.

Harmistuneena nousi hän ylös ja muisti, ett'ei vielä ollut saanut tavallista kahviansakaan.

"Hyvänen aika toki," mutisi hän, "miksikä en voisi suoda itselleni sen verran iloa, että joisin kahvini luonnon helmassa niinkuin ennen poikamiehenä, kun vaimonikin on maalla raitista ilmaa nauttimassa?"

Ottaen hattunsa läksi hän Tivolin puistoon.

Muutaman pöydän luona tapasi hän kolme vanhaa ystävää; kaksi oli valtion virkamiestä ja kolmas kauppamatkustaja.

Suuri ilo nousi tietysti yhtymisestä, ja monta kuppia kahvia lisinensä toi ilo mukanaan.

Kello neljän aikaan nousi Terning, aikoen lähteä.

"Joutavia!" sanoi kauppamatkustaja. "Pidetäänpä nyt toki pientä iloa.

Hoi! tuokaapa neljä pulloa seltteriä ja jäätä ja kaksi pulloa punssia!"

"Minun täytyy joutua konttoriin."

"Voithan lähettää sanan, ett'et jaksu oikein hyvin. Meidän virastossa ollaan tavallisesti poissa pari päivää viikossa", sanoi toinen notaarius.

Vähän aikaa arveltuansa myöntyi Terning, sana lähetettiin ja punssi juotiin iloiten ja riemuiten.

Sitte tuli Reinin viiniä, sitte taas punssia, ja vihdoinkin Terningin isäntä ja seisattui pöydän luo.

"Te ette voi oikein hyvin, herra Terning?" kysyi hän.

"En, minulla – minun – päätäni pakottaa niin kovin", tavoitteli Terning punastuen.

"Hyvin luonnollista", sanoi tukkukauppias, pulloihin katsahtaen. "Mutta kun pelkään päätautinne palaavan useamminkin enkä minä voi pitää kivuloista väkeä konttorissani, niin lienee parasta meidän erota tämän kuun lopussa." Ja niin sanoen hän meni.

Kun Terning iltasella saapui maalle vaimonsa luo, oli koko hänen olemuksensa yli levinnyt suruisuuden ja punssin tuoksu. Lempeällä äänellä ilmoitti hän menettäneensä paikkansa.

Ulkona satoi rankasti ja roiskui sitä sisäänkin ikkunoista, niin että pieniä purosia kasvoi lattialle.

Rouvan kyyneleet sekautuivat sadeveteen, ja pienet Terningit itkivät, kun mammakin itki.

Semmoinen oli Terningien ensimmäinen ilta maalla.

III

Erittäin mukavan asunnon Terningit olivat saaneetkin. Koko talossa oli kolme huonetta. Niistä oli Terningeillä kaksi. Makuuhuone tosin oli melkoisen pieni ja umpinaisen, mutta olihan lisäksi tilava sali, yksinkertaisesti, vaan sievästi koristeltu värikkäillä ruhtinaallisten henkilöiden kuvilla ja vanhoihin teekannuihin istutetuilla paperikukilla.

Tosinhan katto oli hyvin matalalla ja ikkunat laitettut niin, ett'ei niitä huolinut avata eikä niistä katsella uloskaan; mutta toden totta, eihän maalla niin tarkkaa lukua tarvitse kaikista pitää. Kun ilma on kaunis, niin saahan sitä olla ulkona.

Olihan talossa pieni kaunis puutarha ja siinä kasvoi kaalia ja piooneja sekä kolme näivettynyttä omenapuuta, joiden välille oli pingoitettu nuoria vaatteiden kuivausta varten. Sitä paitsi oli suuri piha, jossa lapset saivat kieriskellä hiekassa sekä leikkiä hanhien ja porsaiden kanssa; ja keskellä pihaa oli lätäkkö, josta lehmät eivät huolineet juoda, mutta erinomaisen mukava se oli pikku lasten hukuttautua. Tämä kaikki nyt oli niin maalaista ja kaunista.

Ensi päivät rouva Terning nautti nauttimallakin maaelämän iloja; mutta ajan pitkään hänestä kuitenkin alkoi tuntua liian yksitoikkoiselta tuo yksin istuminen ompeluksinensa ja siirtyminen toiselta seinältä toiselle, että edes vähänkin varjon löytäisi, varsinkin kun ainoina huvituksina oli vain estellä poikia juoksemasta lätäkköön ja hanhia tarttumasta heidän sääriinsä.

Palvelustyttö käveli omin päinsä, kuin olisi ollut siitä vähän nyreissänsä, että oli lainkaan tullut tähän maa-ilmaan, talon emäntä oli ihan kuuro ja hänen miehensä heränneiden lahkolainen. Hän oli

pari kertaa koettanut kääntää rouvaakin, mutta kun huomasi saarnaavansa yhtä kuuroille korville kuin vaimonsakin, kohteli hän sitte häntä äänettömällä ylenkatseella.

Rouva Terningin suurinna ilona oli siis miehensä tulo illoin kaupungista; mutta ei sekään ilo pysynyt eheänä, sillä Terningin kasvot synkistyivät päivä päivältä.

"Oletko sinä sairas, ukkoseni?" kysyi rouva eräänä iltana.

"En, mutta toivoton."

"Luuletko sitte todellakin menettäväsi paikkasi, sen tähden että vain sen yhden ainoan kerran olit – hm – vähän – hm."

Terning pusersi huulensa yhteen ja leikki kiivaasti kynäveitsellään.

"Ei se vaan paikka yksin ole," sanoi hän, "mutta minä en yleensä ymmärrä, kuinka tästä oikein selviämmekään. Ei ole vielä kulunut puoltakaan kuukautta, vaan koko kuun palkka jo on mennyt ja enempiäkin."

"Sinun pitää sitte kaiketi ottaa laina."

"Ei minulle kukaan anna lainaksi äyriäkään."

"Entä Pietari-setä sitte?"

"Hän on meitä auttanut jo niin monta kertaa."

"Kyllä hän vieläkin auttaa. Kuulepas, arvaapas mitä? Minulle johtui juuri mieleen hyvä ajatus. Se miesparka on kaiketi ihan kuolemaisillaan siellä kaupungin hirveässä kuumuudessa, hän kun on niin lihava. Me kutsumme hänet tänne sunnuntaina yhdessä Konkordia Riegelin kanssa."

"Mitä siitä apua olisi?"

"Sekin nyt oli kysymys. Me laitamme tietysti hänelle kaikki niin hauskaksi kuin mahdollista, ja kun ukko sitte on oikein hyvällä tuulella, niin istuudun minä hänen viereensä ja katson häntä oikein ystävällisesti silmiin – näin!"

"No, ja sitte?"

"Ja otan kiinni poskiparrasta – näin!"

"Eipä hänellä olekaan poskipartaa."

"No, korvista sitte, sinä hiuksenhalkasija, ja annan hänelle aika suutelon – näin. Luuletko hänen silloin pääsevän vähemmällä irti kuin parikymmenisen paperilla?"

"Sä pikku veitikka; kyllä pitäisikin olla sydän kivistä, jos sinulta voisi mitään kieltää, kun tuolla tavalla puhelet", sanoi Terning ja syleili hellästi vaimoansa.

IV

Lauantaina iltapuoleen oli rouva ahkerassa puuhassa, hän pyyhkieli pölyä ja siisti kaikin tavoin huonetta, katsoen vähäväliä kelloa.

"Liisa, sinun pitää mennä asemalle, ottamaan vastaan Terningiä."

Liisa istui kyökin penkillä, yksityiseen kirjeenvaihtoonsa kiintyneenä, ja maalaili vaan rauhassa suunnattoman suuria variksenvarpaita ruusunpunaiselle paperille eikä ollut tietävinäänkään rouvasta.

"Liisa, sinun pitää mennä asemalle tuomaan pari ruokakoria, jotka mieheni tuo mukanaan."

"Harvoin!"

"Mitä siinä mollikoit?"

"Minä olen pestautunut palvelemaan teillä kaupungissa enkä täällä maalla makaamaan ja raatamaan ja vetämään suuria koreja puolen peninkulman matkoja ja joutumaan humalaisten tai härkien tai muiden petojen käsiin."

"Laittaudu nyt heti matkaan taikka minä —!"

"Jos ajatte minut asemalle, niin menenkin minä junalla."

"Ole hyvä, mene, mihinkä haluat", tiuskasi rouva, kääntyen pois.

"Hyvä oli, että te olitte kuulemassa. Rouva antoi minulle luvan lähteä pois", sanoi Liisa kuurolle talonemännälle, joka hymyili tyhmän tavalla eikä tietysti ollut kuullut sanaakaan.

Hetkisen kuluttua palasi Liisa matkapuvussa ja hattulipas kädessä.

"Hyvästi sitte, rouva! Voikaa hyvin."

"Aiotko siis todellakin lähteä pois?"

"Aion, aion kyllä, ja ihan totta se on."

"Mihinkä sitte arvelet mennä?"

"Oh, kyllä minulla on pari sulhasta kaupungissa, ja useampia saan, jos tarvitsen, niin että kyllä minä toimeen tulen."

Ja niin sanoen hän ystävällisesti nyykäytti rouvalle päätään jäähyväisiksi ja läksi iloisesti astumaan.

Tunnin kuluttua saapui Terning kotiin, koreja vaivalla kantaen.

"Minä tuon terveisiä Liisalta", sanoi hän. "Minä puhelin hänen kanssansa asemalla."

"Hyväpä oli, että hän meni matkoihinsa; hän olisi muuten kiusannut minut kuoliaaksi, jos olisi kauemmin viipynyt."

Terning laski korit maahan. Rouva rupesi tarkastelemaan.

"Hyvänen aika, Terning, kun olet särkenyt lamppuöljypullon tiellä, niin että öljyä on juossut paistiin ja ruskosokuriin, jota aioin panna jäljisteeseen. Mitä nyt pitää tehdä?"

"Paisti pestään ja sokuri kaadetaan toiseen pussiin. Paperiinhan se öljy vain on käynyt."

"Niinkö luulet?"

"Niinpä niin. Ja muuten eihän täältä voi mitään saada sijaan, niin että sitä nyt täytyy käyttää."

"Sinä olet oikeassa, ukkoseni; kun ollaan maalla, niin eihän käy kaikkea valikoiminen." Ja rouva tyyntyi.

Sunnuntai alkoi lämpimänä ja kirkkaana. Rouvan täytyi pysyä kotona lapsia katsomassa ja taloa siistimässä, vaan Terning läksi ottamaan vastaan vieraita.

Setä Pietari oli vanha poikamies, ja Terning hänen ainoa perillisensä. Hänellä oli sianlihan kauppa, niin että hänellä arkipäivinä oli kädet ja vaatteet rasvassa ja hän yleensä näytti "hyvin roskamaiselta", kuten rouva Terning sanoi, vaan muuten oli siisti ja kunnon mies. Hyvin lihava hän myöskin oli, surumielinen ja hyvin pikainen.

Juuri kun Terning saapui aseman sillalle, tunkeutui setä Pietari ulos vaunujen ovesta, puhkaen kuin veturi. Hänen jäljestänsä hyppäsi neiti Riegel ulos. Hänellä oli yllä valkoinen leninki ja takana tulipunainen nauhasolmeke, päässä japanilainen hattu, lemmenkukka-seppeleellä ja ruusunnupuilla koristeltu, ja kädessä kitara.

"Miten hyvin teitte, kun otitte mukaanne kitaran, niin saamme vähän kuulla soittoa ja laulua", sanoi nuorempi Terning.

"Vaan ette usko, miten paljon vastusta se meille tuotti tiellä", sanoi neiti. "Ajatelkaahan vain, eräs puukauppias Drammenista luuli setääänne ja minua kuljeksiviksi saksalaisiksi musikanteiksi ja tarjosi minulle rahaa, jos laulaisin hänelle vähäsen."

"Ja sitte kysyi hän, enkö minä ollut torvensoittaja, koska näytin niin paisuneelta", sanoi setä Pietari. "Ja kun minä hänelle vastasin olevani silavan kauppias, sanoi hän minun luultavasti matkustelevan, päästäkseni vähän vähemmälle omasta silavastani. Niin, olipa meillä todellakin oikein hauskoja matkakumppaneja."

"Ilma kuitenkin teidän onneksenne on ollut erittäin kaunis", sanoi Terning maantiellä. "On oikein suloista matkustaa näin ihanassa päiväpaisteessa."

"Niin, erittäin hupaista on istua, kahdeksan henkeä sullottuna pörhövaatteella päällystettyihin ja topattuihin vaunuihin. Jos on sattunut vilustumaan, niin voi siinä saada oikein hikoilulääkettä. Minä en käsitä, kuinka te, neiti, jaksatte kantaa kaikki nuo monet hameenne."

Neiti Riegel käänsi punastuen alas katseensa ja katkasi tien varrelta voikukan käteensä.

"Eikö tämä tie aio koskaan loppuakaan?" kysyi setä Pietari, pyyhkien lakkaamatta otsaansa ja viuhtoen nenäliinallaan pois karpäsiä.

"Puolen tunnin päästä me kyllä olemme perillä", sanoi Terning puolustukseksien.

"Puolen tunnin päästä", ähki setä Pietari. "Jospa nyt istuisin kotonani viileässä huoneessani! En minä käsitä, miten järjelliset ihmiset voivat ollenkaan lähteä maalle."

V

Rouva Terning seisoi pihalla, pitäen vanhempaa poikaansa kiinni kädestä, ottamassa vastaan vieraitansa.

"Hyvää päivää, hyvää päivää, setä, tervetuloa maalle! Hyvää päivää, hyvä Konkordia! Ah, et usko, miten minä olen sinua ikävöinyt."

Ja sitte alkoivat suutelemiset ja syleilemiset.

"Nyt pitää pikku Pietarin kauniisti tervehtiä setää."

"Ei, minä en tahdo."

"Miksi et sitte tahdo tervehtiä minua, poikaseni?"

"Kun mamma sanoo sinua niin roskamaiseksi."

"Eiväthän kaikki ihmiset voi olla niin sievät ja siistit kuin mamma", sanoi setä Pietari, ihan tulipunaisena kiukusta.

"Milloinka minä niin olen sanonut, kelvoton poika!" huudahti rouva ja näpisti häntä kovasti korvasta.

"Varovampi sinun pitäisi olla eikä antaa lasten kuulla semmoisia sanoja", virkkoi neiti Riegel lempeästi.

"Ne sanat lieene varmaankin Liisa opettanut pojalle. Jo kaiketi Terning on teille kertonut, että se itsepäinen vetelys läksi tiehensä juuri nyt, kun olisin enimmin tarvinnut häntä."

"En minä ole kauan vastuksinasi", sanoi setä Pietari. "Minä palaan heti kaupunkiin iltapäivän ensi junalla."

Terning vei vieraansa sisään.

"Tässä näette, miten sievä asunto meillä on."

"Minusta teillä on paljoa sievempi asunto siellä kaupungissa."

"No, entä maa-ilma sitte, hyvä setä?"

"Kyllä minusta täällä aika hyvä ilma on", sanoi setä.

"Tuskinhan täällä voi hengittää paistinhajulta ja kyökinhä'ältä."

"Mutta puutarha meillä on. Se sinun pitää nähdä, rakas Konkordia."

Rouva ja neiti läksivät kävelemään kaalimaahan.

"Eikö täällä ole kaunista ja raitista?" sanoi rouva juuri, kun joku märkä lapsenvaate löi häntä kasvoihin.

"Kyllä, erinomaisen hauskaa", sanoi neiti ja kumartui nuoran alitse.

"Jos vaan ei noista vaatteista niin tippuisi vettä."

"Meidän täytyy kuivata niitä täällä, sillä pihan puolelta ne porsaavat repisivät ja söisivät."

"Tietysti, tietysti."

"Mutta nyt sinun pitää antaa anteeksi, minun täytyy mennä sisään vähäksi ajaksi. Minä pelkään, että vasikanpaisti palaa."

"Älä minusta ollenkaan huoli. Minä kävelen vähän katselemassa seutua."

Terning oli tällä välin saanut setän asetetuksi kiikkutuoliin ulos seinänviereen.

He istuivat varjossa ja puhelivat. Setä poltteli piippuansa ja oli jo sangen hyvällä tuulella. Mutta äkisti he molemmat hypähtivät hirmuisesta hätähuudosta ja näkivät neiti Riegelin tulevan juosten pitkin pihaa, koko hanhijoukko perästä ja jäljempänä juoksi emäsika monen porsaansa kanssa, olematta oikeastaan osallisena huvittelussa, vaan iloisina katsellen näytelmää, kuin muutkin ihastuneet katsojat.

Neiti oli nostanut hameensa niin ylös, että hanhi hyvin mukavasti saattoi hakata hänen pohkeitansa, ja paetessaan oli hän juuri pudottanut hattunsa.

Emäsika tietysti katsoi sitä oikein verrattomaksi saaliiksi, riensi heti siihen hampain kiinni, ja muutamassa minutissa oli se japanilainen taideteos revittynä ja jaettuna perheelle. Emällä itsellään oli suuri kappale kupua suussa ja porsaas riemuiten juoksennellessaan mielihyvin pureksivat ruusunnuppuja ja lemmenkukkia.

Neiti seisattui kauhistuneena ja katsahti ylöspäin, ikäänkuin huutaakseen taivaasta apua hatullensa.

Terning ja setä Pietari riensivät apuun. Pietari löi paksulla kepillään hanhea päähän, niin että se tupertui maahan. Sitte poikasi hän kantapäällään kaulalle, kunnes lintu tukehtui. Koko ajan seisoi hän ja katseli voittoisasti ympärilleen kuin Apollo Pyton-käärmettä tallatessaan.

Eipä hänen riemunsa kauan kestänyt, sillä kuuro talonemäntä juoksi raivoissaan ulos.

"Kylläpä tänne nyt olemme saaneet kelpo väkeä! Hyökätä tuolla lailla köyhäin ihmisten kotieläinten kimppuun ja tappaa niitä pyhänä keskellä päivää, kun vielä ukkoni on Jumalan huoneessa!"

"Minä maksan linnun", sanoi setä majesteettillisesti.

"Ettekö ole tappaneet? Voitteko vielä kieltää? Enkö nähnyt ihan omilla silmilläni ehkä?"

"No, minä maksan sen, sanon minä!"

"Valehtelenko minä, vai mitä höpisetätte? En minä valehtele, minä, mutta te olette valehtelija ja petturi, kun voitte seisoa tuossa ja sanoa, ett'ette tappaneet hanheani."

"Onko tuo akka ihan hullu?"

"Ei, mutta ihan kuuro hän on", sanoi Terning. "Antakaa hänelle taaleri, niin hän ymmärtää paremmin."

Setä Pietari ojensi hänelle taalerin.

"Kas, se oli viisain sana, kuin teiltä olen tänään kuullut", sanoi emäntä paljoa leppeämmin. "Mutta liian vähä tässä on. Hanhi maksaa puolitoista taaleria ja höyhenet sitä paitsi."

Setä antoi hänelle vielä yhden taalerin. "Kas tässä, ja mene nyt jo sen kanssa vaikka minne!"

"Niin, paljon kiitoksia, nyt minä jo olen ihan tyytyväinen. Olisitte sanoneet sen heti alussa, niin ei meillä olisi mitään riitaa syntynyt." Hymyillen ja niiaillen peräytyi hän pois.

"Tuosta saat, nyt voit miehellesi laittaa hanhenpaistia", sanoi setä, antaen hanhen rouva Terningille.

"Paljon kiitoksia. Olettehan te, setä, oikein jalo metsästäjä. Mutta lähtekäämme nyt saamaan vähän päivällistä."

Paisti tuli pöydälle. Setän mielestä oli siinä vähän omituinen maku, mutta ei hän kumminkaan mitään sanonut. Kun jäljistettä maisteltiin, oli se vieläkin katkerampaa.

"Onpa tässä herkussa varsin omituinen maku."

Rouva Terning punastui ja katsahti mieheensä.

"Minusta se maistuu arsenikilta", sanoi neiti ja katsoi terävästi rouvaan.

"Mahdollista kyllä", vastasi rouva. "Minä en koskaan ole syönyt arsenikkia, enkä siis tunne sen makua."

"Hyvältä tämä ainakaan ei maistu", sanoi setä Pietari ja pani pois lusikan.

Terning söi hyytelöä suunnattomat joukot eikä virkkanut sanaakaan.

Pöydästä noustua jäivät neiti ja setä Pietari vähäksi ajaksi kahden kesken.

"Herra Terning," sanoi hän, "minä mielelläni kysyisin teiltä jotakin. Te ehkä pidätte sitä kummallisena ja luonnottomanakin, mutta omatuntoni pakottaa minua."

Setä katsoi häneen kummastuneena.

"Sanokaa, eikö teillä tunnu vatsanpakotusta?"

"Vatsanpakotustako?"

"Niin juuri. Minun vatsaani pakottaa, ja minulle johtuu mieleen – niin, ehkä se on hyvin väärin —."

"Mitä tarkoitatte?"

"Johtui mieleen, että – että jäljiste oli – oli —."

"Myrkytettykö!" huudahti setä.

"Niin juuri. Mutta hyvänen aika, miten kalpea te olette!"

"Niin, en minäkään voi hyvin."

"Näettekös, jäljistehän tuotiin valmiiksi talrikeille pantuna, ja helpostihan voi sokurin sijasta ottaa vähän arsenikkia. Minä näin Terningin ja rouvan katsahtavan pöydässä toisiinsa."

"Ettehän toki luulle omien sukulaisteni rupeavan minua myrkyttämään?"

Vaikka – eipähän tuo ehkä liene niin ihan mahdotontakaan.

Myrkytyksethän ovat niin uusimuotiset nykyään."

"Te olette rikas, Terning on ainoa perillisenne ja —"

"Minä lähdän kotiin!" huusi setä ihan harmaana kasvoiltansa. "Minun täytyy päästä lääkärin puheille!"

"Oletko kipeä, setä?" kysyi Terning, astuen juuri sisään.

"Pitää sinun toki ensin juoda kahvia", sanoi rouva, tullen kahvitarjottimen kanssa.

"En huoli, kiitoksia hyvin paljon. Jo sain kylliksi – jälkiruoastasikin!"

"Sinä tiedät siis —."

"Niin, minä tiedän kaikki!"

"Tietysti on taas tämä hyvä Konkordia ollut lavertelemassa myrkyllisellä kielellään. Sehän se vanhojen mamselien ainoa ilo onkin, että saavat toimeen eripuraisuutta ihmisten ja sukulaisten välillä."

"Oh, ei sinun pitäisi puhua myrkyllisistä asioista, Teodora", vastasi neiti.

"Hyvät lapset, mitenkä olikaan teillä sydäntä surmata minut vanha mies!"

"Mutta, herranen aika, setä, eihän tuosta nyt vähästä lamppuöljyn hajusta kuole."

"Lamppuöljyä!" huusi setä ihan tulipunaaisena kiukusta. "Senkötähden minun siis piti olla hikoilemassa kuin saunassa rautatiellä, sitäkö varten astua puoli peninkulmaa pölyssä ja kuumuudessa, riidellä pahanilkisten akkojen kanssa ja maksaa 2 taaleria laihasta hanhenruojasta – kaikki vaan sitä huvia varten, että täällä saisin lamppuöljyssä keitettyä jäljisteen roskaa!"

"No, hyvä setä!"

"Missä minun hattuni on? Minä lähdän heti paikalla."

"Tuossa paikassa tulee sadetta, setä. Kyllä sinun pitää ainakin odottaa, kunnes se ohitse menee", sanoi Terning.

"Satakoon vaikka korvosta kaataen, sama se. Minä lähdän kotiin heti paikalla. Missä minun hattuni on?" sanon minä.

"Se on porsailla", sanoi pikku Pietari riemuiten.

"Porsaillako?"

"Niin, ne pitivät niin paljon täti Konkordian hatusta, sentähden annoin minä niille setänkin hatun."

"Voi hattuani, oikeaa panama-hattuani! Se maksoi 8 taaleria."

Äänetön kauhistus seurasi tätä tietoa. Setä Pietari ensinnä keskeytti vait'olon.

"Minä lähdän hatutta."

"Ota nyt ainakin tämä päähäsi", sanoi Terning, antaen hänelle vanhan hattunsa. Se oli liian pieni ja kieri lakkaamatta alas niskaan.

Neiti Riegel satoi nenäliinan päähänsä.

"Hyvästi, rouva Terning. Minä lupaan, että kauan kyllä kuluu, ennenkuin minun myrkyllinen kieleni toiste loukkaa teidän korvianne."

"Kiitoksia siitä, neiti Riegel. Siinä todellakin teette hyvin ystävällisesti."

"Hyvästi, rouva Terning!"

"Hyvästi, neiti Riegel!"

"Hyvästi", murisi setä Pietari lähtien astumaan, neiti Riegeliä kainalosta taluttaen.

Niinkuin Terning oli sanonut, rupesti satamaan, ennenkuin vieraat vielä kovinkaan pitkälle ehtivät, ja läpimärkinä pääsivät he lähimpään taloon, josta hyvillä sanoilla ja runsaalla maksulla saivat hevoson ja vanhat kärrit kyytiin asemalle.

Sinikirjainen sateenvarjo, jonka lainasivat talosta, suojeli heitä hyvin vähän sateelta.

"Oiva huvimatka tämä!" sanoi neiti.

"Sen turhamaisen Teodoran syytä se kaikki tyyni on. Miksikä pitää köyhäin ihmisten, joilla on vaan nimeksi tuloja, ruveta matkimaan ylhäisiä ja vetelehtää maalla?"

"Ei, heidän pitäisi odottaa, kunnes saavat periä teidät, niin sittehän voivat ostaa oman maatilan."

"Heidän ei pidä saamaan äyriäkään minulta. Minä teen heidät perinnöttömiksi."

"Minä olenkin jo kauan ihmetellyt, miksi ette jo ennemmin ole naineet, herra Terning."

"Mitä? Niin – niin, te olette oikeassa. Sehän se olisi helpoin keino saada heidät syrjään. Ettekö luule, että se todellakin oikein suututtaisi Teoduraa?"

"Se nyt on tietty. Puhumattakaan siitä, miten suloista se olisi teille itsellenne, jos olisi luonanne nainen, joka hoitेलisi ja huvittelisi teitä. Ette savistakaan, miten rauhallista ja hauskaa naineella miehellä on."

"Entä naidulla naisella sitte?"

"Kyllä, tietysti naisella myöskin."

"Mutta eipä ole ketään, joka huolisi niin 'roskamaisesta' miehestä, kuin minä olen."

"Oi, herra Terning, kuinka voitte niin puhua?" sanoi neiti ja käänsi punastuen katseensa alaspäin. "Tahtoisitteko – huolisitteko te minusta?"

"Kyllä, kiitoksia vain, tahdon niin mielelläni."

"Onko se teillä ihan täyttä totta?"

"Ettekö sitte ole huomanneet ystävällisistä silmäyksistäni, että minä jo kauan olen rakastanut teitä?"

"En, en todellakaan ole huomannut."

"Voi niitä miehiä, miten ne kuitenkin ovat sokeat!"

Terning katseli ympärilleen ja näytti olevan jossakin pulassa.

"Mitä nyt, ystäväiseni?" kysyi neiti.

"Minä tahtoisin niin mielelläni syleillä sinua, mutta en saata sateenvarjolta."

"Tule vain, niin minä pidän sitä sen aikaa", sanoi neiti.

Pietari Terning kiersi kätensä hänelle kaulaan ja suudella läjäytti häntä miehen tavalla.

"Olkaapa hiljaa kärryissä, muuten saattavat ne kaatua, sillä toinen vieteri on rikkinäinen", sanoi kyytipoika.

Neiti vetäytyi kainosti pois rakastettunsa sylistä, ja kohta he jo pääsivätkin asemalle, tullen ihan paraiksi ennen junan lähtöä. Ilman muita onnettomuuksia saapuivat he sitte pääkaupunkiin.

Parin päivän kuluttua saivat Terningit kauniin kihlakortin, johon oli latinalaisilla kirjaimilla painettu:

Pietari Terning Konkordia Riegel.

Sinä päivänä ajoi rouva Terning pois uuden palvelustyttönsä ja antoi pikku Pietarille kahdesti vitsaa.

VI

Terningin perhe on jälleen kaupungissa, huonekalut entisessä järjestyksessä, rouvan kultakello ja silkkileninki panttilaitoksessa.

Kaikki on talossa vanhalla paikallaan paitsi Terning, sillä hän on menettänyt paikkansa; mutta syksyllä hän ottaa setä Pietarin sianlihakaupan, hän kun itse aikoo luopua siitä.

Rouva Terningiä tosin vähän kammottaa, että hänen miehensä nyt pitää tuleman rasvakouraksi ja vaatteiltaan roskamaiseksi; mutta hän lohduttelee mieltänsä, että ehkäpä siitä talouskin tulee vähän rasvaisemmaksi kuin tähän asti.

Setä Pietari tuntee olevansa perin onnellinen, kun häät ovat jo niin lähellä; ei hän enää voi elää riidassa lähimpien sukulaistensa kanssa. Hän on toimittanut sovinnon, ja Konkordian ja Teodoran ystävyys on yhtä harras kuin ennen.

Neiti Riegel varustelee pukineitansa ja juoksee lakkaamatta rouva Terningin luona kysymässä neuvoa, kuinka monta kyynärää silkkiharsoa menee morsiushuntuun, pitääkö hänen ottaa paksua vai tavallista silkkikangasta leningiksi, punaistako vai viheriäistä kangasta hän valitsee salin huonekalujen päällykseksi, ja kaikkea muuta semmoista.

"Minä sinua varmaankin väsyttän, hyvä Teodora; mutta eihän minulla ole ketään muutakaan, jolta voisın kysellä, ja tiedäthän, että minä olen tuommoinen pieni, ymmärtämätön tytönriepu, ett'en itsestäni tiedä mitään."

"Sua, viatonta pikku olentoa", sanoo rouva Terning ja hymyilee, kuin aikoisi purra häntä.

* * * * *

On synkkä syysilta. Terningin piika istuu kyökissään savuavan lampun ääressä ja odottelee isäntäväkeänsä.

Pietari Terning ja neiti Riegel näet viettävät nyt häitänsä Suuressa ravintolassa.

Vaunut seisattuvat portaiden eteen, piika juoksee avaamaan, ja kohta astuu Herman Terning rouvinensa sisään.

Teodora päästelee yltään koko joukon saaleja ja sadevaippoja ja vaipuu nojatuoliin.

"Ah, miten väsyksissä minä olen! Hyvä toki, että se kaikki nyt on ohitse."

"Miten ihastunut setä oli vaimoonsa", sanoo Terning.

"Morsian oli paljoa enemmän ihastunut uuteen silkkileninkiinsä kuin mieheensä. Minulla oli niin hyvä halu kaataa pullo punaista viiniä hänen päällensä."

"Ruoka oli hyvä."

"Entä puheet," sanoi rouva, "oivallisethan nekin olivat. Muistatko jumaluusopin kandidaattia, miten hän kertoi setän löytäneen rakkahansa vehreäin puiden varjosta, eikä koko likitienoilla ollut muita puita kuin ne kolme vanhaa omenapuun rahjusta, ja niistä todellakaan ei tullut varjoa. Rankkasateessa, vanhan sateenvarjon alla he kihloihin joutuivat."

"Ja siinä sateessa meidän perintömmekin hukkui. Se huvitus meille kävi vähän kalliiksi."

"Koko minun oloni siellä maalla oli vain lakkaamattomia vastuksia," sanoi rouva, nousten ylös. "Konkordia on minua hyvin kiusannut; mutta tottapahan kerran vielä tulee kostonkin hetki. Paras toivoni on, että hän ja hänen miehensä joutuisivat kesäksi maalle."

KILDENBAUERIN LESKI

Niin, Kildenbauer tietysti oli kuollut; mutta hänen leskensä eli.

Kildenbauer oli nyt enkeli.

Niin sanoi pappi, joka piti ruumissaarnan, ja tottapa se on uskottava; sillä ainahan pitää uskoa, mitä pappi sanoo.

Kildenbauerin leski ei lainkaan ollut mikään enkeli. Asianajajan rouva sanoi hänen olevan jokin ihan päinvastainen olento; mutta sitä ei pidä uskoa. Sillä tiedättehän, miten pahaa naiset puhuvat toisistansa, varsinkin jos vielä ovat sukua.

Kildenbauerilla oli ollut pääkaupungissa suuri siirtomaan-tavarain kauppa ja sen lisäksi oli hän vähin autellut lähimäisiänsä pienillä rahalainoilla, joista otti vain 50 prosenttia korkoa.

Kildenbauerin kuoltua jatkoi rouva jonkun aikaa liikettä nimellä: Kildenbauerin leski; mutta sitte hän äkisti möi loppuun kaikki, mitä hänellä oli, ja luopui kokonaan kauppatoimista.

Hän oli niin hirveän rikas, ett'ei hänen enää tarvinnut kaupustella, sanoivat ihmiset.

Tosin kyllä toiset sanoivat Kildenbauerin viime aikoinaan menettäneen koko omaisuutensa eräässä hurjanrohkeassa yrityksessä, mutta se tietysti vain oli loruja.

Kuinka Kildenbauerin leski joutui tähän kaupunkiin?

Niin, se on kokonainen eri historia, joka alkaa kuin tuommoinen sanomalehti-novelli:

Oli pimeä syysilta. Myrsky vinkui, sade rapisi ikkunoita vasten, ja kaikki oli niinkuin tavallisesti romaanin ensimmäisessä luvussa, milloin rakastavaiset eivät saa toisiansa sen lopulla.

Pitkin autiota katurakennusta pienessä kaupungissa vaelsi pitkä olento vaippaan kääriytyneenä. Se oli Kildenbauerin leski.

Pääkaupungissa liikkui kolera-rutto, sentähden oli Kildenbauerin leski paennut tänne pikkukaupunkiin, jossa hänellä oli sisar naimisissa asianajaja Bisbyllä.

Merkkillistä kyllä muisti hän nyt äkisti sisartansa, vaikka muuten olisi saattanut luulla hänen jo kokonaan unhottaneen rouva Bisbyn osoitteen.

Ainakin oli Kildenbauerin leski jättänyt vastaamatta pariin kirjeeseen, jotka sisar oli kirjoittanut hänelle parin pienen rahalainan tähden.

Asianajaja Bisbyllä oli suuri perhe ja pienet tulot, ja mitä hän ansaitsi, tuhlassa vaimon taloudessa.

Rouva Bisby oli noita taloudellisia naisia, jotka saattavat miehensä vararikkoon ainoastaan sillä, että asuskelevat liian paljon kyökissä.

Se voi monesti olla yhtä tyhmää kuin miehen käynti liian usein ravintoloissa.

Niinkuin pyhä neitsyt aina ilmestyy uskoville katolilaisille vaaleassa pilvessä, niin ilmestyi rouva Bisby aina kyökkihöyryjen pilvessä, ja hänen suurin ilonsa koko tässä maailmassa oli tehdä jäljisteeksi "makeaa laatikkoa".

Muuten hän oli hyväsydäminen vaimo, joka ei koskaan laskenut köyhää ravitsematta pois menemään, ja Bisby-perheen kasvavilla jäsenillä, kymmenellä luvultaan, oli aina suussa jotakin pureksittavaa.

Oli, kuten jo sanottiin, pimeä syysilta.

Ovikelloa soitettiin kovasti, ja kohta sen jälkeen riensi asianajaja hätäillen kyökkiin vaimonsa luo.

"Kildenbauerin leski tuli."

Rouva pyyhki toivottomana käsiään.

"Ei meillä onnettomilla ihmisillä koskaan pidä oleman muuta kuin surua ja vastuksia."

Keskellä lattiaa seisoi pitkäkasvuinen vaimo. Kaapun hän jo oli heittänyt yltänsä. Vanha, musta leninki verhosi hänen hoikkaa vartaloansa. Kasvot olivat kalpeat ja kulmikkaat, silmät mustat ja syvälle painuneet, ja valkoinen tukka näkyi porroisenä huonohkon pitsimyssyn alta.

"No, herranen aika, Tea, mitä varten nyt tänne olet tullut?"

"Olipa tuokin tapa tervehtiä sisartansa. Etkö ole iloinenkaan, kun näet minut?"

"Kyllä, tietysti, mutta tämä oli niin odottamatonta."

"Minua alkoi väsyttää pääkaupungissa eläminen. Ja nyt olen päättänyt elää lopun ikäni rauhassa teidän luonanne."

Rouva Bisby ihan peljästy.

"Meillä – meillä on niin vähä tilaa —."

"Oh, ei minulla ole suuria vaatimuksia. Voithan muuttaa vain sängyn tähän saliin, niin kyllä minä tähän yhteen huoneeseen tyydyn."

"Mutta mitenkä, jos vieraita tulee?"

"Vieraitako? Teidän asemassanne ei toki koskaan pidettäne syönti- eikä juontikemuja? *Minulla* kyllä on varaa käyttää luonani vieraita, mutta *minä* en sitä koskaan tee."

"Lapset, tulkaapa nyt sisään ja tervehtikää kauniisti täti Teaa."

Asianajaja Bisbyn jälkeläiset, kymmenen luvultaan, tottelivat kehoitusta.

"Ovatko nämä lapset kaikki sinun omiasi?"

Rouva Bisbyn se täytyi myöntää.

"Eipä sitte olekaan kumma, että täällä on vähän tiukkaa elämä. *Minulla* on varaa siksi, että voisi lapsiakin olla, mutta *minulla* ei ole niitä koskaan ollut."

"Tässä on vanhin tyttäreni Andrea. Hän on kelpo tyttö, joka ei ole oppinut kieliä, ei musiikkia eikä muuta semmoista roskaa, vaan hänet on kasvatettu tulemaan kelvolliseksi emännäksi."

"Hauskaa kuulla", sanoi Kildenbauerin leski. "Pidähän vain käytöksesi hyvänä, niin että voin olla sinuun tyytyväinen. Minulla kyllä on muutamia ropoja, eikä kukaan ole lähempi perimään niitä kuin omat sukulaiseni."

Rouva Bisbyn muoto vähän kirkastui.

"Koska meille nyt on tullut niin harvinainen vieras, niin luulenpa, että minun on parasta mennä tekemään jäljisteeksi vähän 'makeaa laatikkoa'", sanoi hän.

Niin tuli Kildenbauerin leski taloon.

Tämäpä leski ei ollut mikään hauska talossa pidettävä.

Hänellä oli aina sanomaton, muille kiusallinen halu tarkastella asianajajan asiapapereita ja samalla hän käytti talossa jonkilaisena poliisina, niin että kasvavat Bisbyt, kymmenen luvultaan, pakenivat mihin vain pääsivät ja söivät voileipiänsä pimeimmissä nurkissa, kun vilahdukseltaan näkivät tatin hoikan olennon.

Andrea-raukkaa, joka oli valittu hänen onnelliseksi perillisekseen, piti hän ihan orjanansa, eikä rouva Bisby saanut, niinkuin ennen, rauhassa lukea lakia piioilleen. Kildenbauerin leski epäili kaikkia ihmisiä yleensä ja sisartansa erittäin.

Ei päivää kulunut, jona hän ei olisi onnettoman rouva Bisbyn syyttänyt näpistäneen hansikat, steariinikynttilän, lankakerän tai muuta semmoista, jotka aarteet Kildenbauerin leski sitte tavallisesti aina löysi omista laatikoistansa tai kätköistänsä.

Hän ei koskaan käynyt missään ja harvoin hänellä oli vieraita luonansa; asianajajan siistin salin, jossa oli ompeluksilla koristellut matot ja sohvatyyny, muutti hän yht'äkkiä rojuhuoneeksi, johon kokosi vanhoja arkkuja, koreja ynnä muuta semmoista.

Oli oikein merkillistä, että kaikki pikkukaupungin ihmiset tulivat erittäin kohteliaiksi Bisbyille siitä asti, kun Kildenbauerin leski muutti heille asumaan.

Sekä leipuri että teurastaja heille nyt mielellään antoivat tavaroitansa tuota tuonemmaksi rahatta, ja kauppias pyysi heitä kiven kovaan ottamaan rihkamia vain häneltä kirjalla, ja kaikki asianajajan ystävät tarjosivat hänelle hyvin kohteliaasti pikkulainoja määrättömäksi ajaksi.

Ja Andrea sitte, "rikas neiti Bisby, joka pääsee Kildenbauerin lesken perilliseksi!" Tuli ihan muotiasiaksi kaupungin nuorilla herroilla mielistellä ja ihailla häntä; mitä enemmän hyviä ominaisuuksia herrat hänessä huomasivat, sitä useampia vikoja löysivät rouvat, varsinkin ne, joilla jo oli naimakelpoisia tyttöjä.

Jos herrat puhuivat hänen ystävällisistä sinisilmistään, sanoivat rouvat niitä kieroiksi; jos herrat ylistelivät hänen vartaloansa, oli hän rouvien mielestä vääräselkäinen, ja jos herroja miellytti hänen suloinen, naisellinen käytöksensä, moittivat kaikki naiset häntä sydämättömäksi keikailijaksi.

"Rikas neiti Bisby" itse istui vain tätinsä huoneessa ja kuunteli kärsivällisesti toruja, joita Kildenbauerin lesken suusta hänelle sateli, eikä vähääkään aavistanut olevansa niin suuren ja vilkkaan huomion esineenä.

Hän vain ahkerasti istui työnsä yli kumartuneena ja lohdutteli mieltänsä suloisilla rakkauden-unelmilla.

Jokaisellahan nuorella tytöllä on ihanteensa, ja niin oli Andrea Bisbylläkin. Hän rakasti, mutta toivottomasti.

Hänen rakkautensa esine asui toisella puolen katua ja oli asioitsija Oskar Rurik.

Kun ei ken tässä maailmassa pääse miksikään muuksi, niin rupeaa asioitsijaksi. Sentähden niitä asioitsijoita tässä maailmassa onkin niin paljon.

Asioitsija Rurikilla oli musta kähärätukka, eikä koko kaupungissa kellään muulla mustaa kähärätukkaa ollut; ja sitte oli hän niin murhenäytelmän-omainen, eikä koko kaupungissa ollut ketään muuta, joka olisi niin murhenäytelmän-omainen ollut; sentähden kaikki nuoret neidet häntä oikein jumaloitsivat.

Sillä viime jouluna oli näytetty "Aksel ja Valborg" tuomarin salissa, joka oli koristettu puhtailla lakanoilla ja vehreillä seppeleillä, niin että sen muka piti olla Trondhjemmin tuomiokirkko, ja silloin näytteli tuomarin tytär Valborgina Telemarkin kansallispuvussa ja asioitsija Rurik esitti Akselia porvarinpuvussa, valkoiset hansikat käsissä, ja oli niin hirveän suloinen ja murhenäytelmän-omainen; ja siitä asti kerrottiin hänen olevan salaa kihloissa tuomarin tyttären kanssa.

Ihmeä siis, että Andrea Bisby piti rakkautensa toivottomana. Kuinka hän, niin mitätön tyttönen, voi yrittääkään kilpailla tuomarin ylpeän ja kauniin tyttären kanssa.

Rurik varmaankin tuskin oli häntä edes huomannutkaan. Hän ei ainakaan aavistanut, että pari ystävällistä tytönsilmää tarkasteli häntä, kartiinien takaa sill'aikaa, kun hän istui huoneessansa jouten, ja kun he toisilleen sattuivat tulemaan vastaan kadulla, ei ollenkaan Rurikkia kummastuttanut, että hänen välinpitämätön tervehdyksensä kohotti purpurapilvet tytön kasvoille. Andrea tietysti on rakastunut, lapsiparka, ajatteli hän ehkä. Sehän oli niin tavallista, että semmoista aina sai nähdä.

Mutta nyt näytti siltä, kuin olisi Kildenbauerin leski koskenut asioitsija Rurikkiinkin taikasauvallaan.

Hänen tervehdyksensä rupesivat viime aikoina muuttumaan yhä ystävällisemmiksi, kaksi kertaa hän jo oli kävellyt Andrean kanssa kadulla ja ollut oikein miellyttävä, ja viime sunnuntaina hän lähetti Andrealle kauniin kukkavihkon.

Olipa sitte tulossa suuret tanssiaiset, ja hyvin voi kuvitella mielessään Andrean ihastuksen, kun asioitsija Rurik eräänä päivänä kävi vieraisilla asianajajan talossa pyytämässä kunniaa saada olla neiti Andrean huvikumppani.

Myöhemmin samana päivänä tuli vielä viisi nuorta herraa pyytämään samaa kunniaa, ja sillä välin tuli asianajaja itse kotiin iloissansa kertoen saaneensa kolme uutta asiaa ajettavaksensa ja yhden konkurssipesän selvittääksensä.

Rouva Bisby tuli melkein hulluksi kaikesta tuosta onnesta. Hän meni liikutettuna kyökkiin ja laittoi jäljisteeksi vähän makeaa laatikkoa, huolimatta ollenkaan Kildenbauerin leskestä, joka hyvin ankarasti syytteli häntä hävinneen 25-äyrisen tähden.

Niin tuli tanssiaisilta.

Miten Andrea oli kaunis uudessa valkoisessa leningissään, sinisilmät säteilevinä viattomuudesta ja ilosta!

Ja miten ihmeen hyviä kaikki ihmiset olivat!

Rouvat ja neidet näyttivät hammasta, ihan kuin olisivat tahtoneet syödä hänet elävältä vaniljiihyytelön kanssa, ja herrat melkein tappelemalla riitelivät, ken heistä kulloinkin oli saava kunnian tanssia hänen kanssansa.

Entä Andrea itse?

Hän tanssi ja nautti huvia, niinkuin ainoastaan nuori, kaunis tyttö voi huvitella ensimmäisissä tansseissa.

Hän ei huomannut lainkaan ihmettelyä, jolla kaikki katselivat häntä. Hän näki vain yhden kauniit tummat silmät, jotka ystävällisesti katsoivat häneen, kertaakaan kääntymättä tuomarin tyttären päin, joka oli ihan keltainen kiukusta keltaisessa silkkileningissään, joka oli koristeltu tulipunaisilla ruusuköynnös-kuvilla.

Seuraavana päivänä tiesi koko kaupunki, että asioitsija Rurik ja neiti Bisby olivat kihloissa, ja kuukauden kuluttua jaettiin kihlakortit.

Kildenbauerin leskellä ei ollut mitään sitä vastaan.

"Mitä useampia lapsia vain saat toimitetuksi talosta, sitä parempi", sanoi hän. "Vielä sinulle niitä kylliksi jääkin. Tosinhan tulen suuresti kaipaamaan Andreaa, mutta onneksi on jo Henriette niin suuri, että hän kykenee minua auttelemaan ja pitämään huolta vaatteistani."

Häät olivat hyvin oivalliset, ja kaikki vieraat antoivat kalleita morsiuslahjoja.

Kildenbauerin leski antoi kaksi vanhaa hopealusikkaa.

"Narrimaista se on vain, tuo kallisten morsiuslahjojen toimittaminen", sanoi hän. "Minulla on varaa antaa kalleita lahjoja, mutta minä niitä en anna."

Ja se oli kaikkien mielestä hyvin älykkäästi ja ymmärtäväisesti tehty.

Kildenbauerin leski ei tahtonut näytellä rikkauttansa.

Tiesiväthän sitä paitsi kaikki Andrean saaneen myötäjäisiksi 50,000 kruunua.

Sen kertoi yliopettajan rouva, ja silloin se oli varmaa; sillä hän oli jäsenenä sekä pakanain lähetys- että sunnuntain oikein käyttämisen seuroissa, joissa ei koskaan puhuttu muusta kuin kanssaihmisistänsä.

Asioitsija Rurik sitä ei myöskään suoraan kieltänyt. Hän hymyili vain ja sanoi itse paraiten tietävänsä, miten paljon oli saanut; mutta varmaankaan summa ei liene varsin pieni ollut, sillä hänen liikkeensä vaurastui lyhyessä ajassa hyvin kukoistavaksi.

Kaikki sekä tukku- että pikku-kauppiat rupesivat yht'äkkiä kilvan pyrkimään asioihin hänen kanssansa, ja kohta oli Rurikin asioimistoimisto kuuluisin koko kaupungissa, jopa ympäristölläkin.

Andrea oli rakastettava vaimo ja toimellinen emäntä.

Kildenbauerin leski oli jo kantanut kaksi pientä asioitsija Rurikkia kasteelle, ja ihmiset kuiskailivat oikein satumaisen suurista kumminlahjoista.

Mutta Kildenbauerin leski alkoi jo vähitellen tulla hyvin vanhaksi, ja ijän mukana kasvoi hänessä yhä pahanilkisyyskin.

Hän juoksenteli kadun poikki edestakaisin, vaivaten molempia perheitä parhaan kykynsä mukaan ja koettaen kylvää eripuraisuutta ja riitaa äitin ja tyttären, vävyn ja apen välille.

Ei mikään ollut hänelle mieleen. Häntä muka kaikin tavoin vain rääkättiin ja loukattiin, pidettiin näljällä ja hyljeksittiin.

Asianajajaa hän sanoi petturiksi, sisartansa syytteli rumimmista rikoksista, pikku Rurikkeja näpisteli, leikkiessään muka, mustelmille, ja Bisby-perheen kasvavat jäsenet, kymmenen luvultansa, elivät kauniin nuoruutensa ajan alinomaisessa tuskassa ja pelossa, ett'ei vain korilot tai tohvelit sattuisi päähän lentämään.

Vihdoin tuli Kildenbauerin leski kipeäksi, ja luonnollisesti haettiin pappi hänen luoksensa.

Niinkuin monet muutkin ihmiset piti myöskin Kildenbauerin leski pappia jonakin sielunlääkärinä, joka on haettava vasta ihan viimeisessä tiukassa.

Eletään koko ikä ilkeänä ja töissä, jotka kaikki ovat enemmän tai vähemmän pahoja, ja kun tunnetaan kuoleman olevan tulossa, silloin pappi tulkoon.

Se on mieluista ja turvallista perheelle. Sielunpaimen silloin kirjoittaa reseptin, jonka mukaan voi uskontoa nauttia sopivin annoksin, ja siten luullaan olevansa ihan parattu kaikista synneistä ja jälkeenjääneet voivat huoletta ilmoittaa sanomissa sen tai sen nyt saaneen edullisen viran paremmassa maailmassa.

Kildenbauerin leski makasi siinä, lähimmät sukulaiset ympärillensä.

Kuivettuneella, vapisevalla kädellä osoitti hän ympäri huonetta.

"Tuolla ylimmässä piironginlaatikossa on raha-arkkunen ja siinä puhtaat rahani. Minä en ole koskaan huolinut panna mitään pankkeihin. Ei siinä paljoa olekaan, mutta aina toki vähä. Se jaettakoon kahteen yhtä suureen osaan sisarelleni ja Andrealle. Mutta arkku avattakoon vasta hautajaisten seuraavana päivänä."

"Älä puhukaan kuolemasta", sanoi rouva Bisby, "vielähän sinä saatat elää kauankin."

"Kyllä kaiketihan sinä muka pahoillasi olet, että minut aika jättää", sanoi Kildenbauerin leski katkerasti "Etpä tuota ole ollut, niinkuin sisaren tulee olla, Helena, ja paljon pahaa minä myöskin olen kärsinyt sekä mieheltäsi että lapsiltasi. Ell'en olisi ollut niin kärsivällinen ja tyytyväinen, niin en koskaan olisi näin kauan saanut olleeksi sinun talossasi; mutta olkoon se kaikki nyt anteeksi annettu ja unhotettu. Vaikka kyllähän sinun pitää myöntää, että mitä niihin vanhoihin mustiin hansikkaihin tulee, jotka hävisivät viime viikolla, niin niistä tosin jo olivat sormenpäät rikki, vaan kyllä niitä vielä olisi sopinut käyttää, ja se ei lainkaan ollut sisarellisesti tehty – mutta alkäämme nyt enää siitä puhuko."

Rouva Bisby ei katsonut maksavan vaivaa ruveta puolustelemaan itseänsä syytöstä vastaan.

"Kulta- ja hopeakaluni jaettakoon tasan sinun ja Rurikin lapsille, mutta annettakoon heille vasta sitte, kun tulevat täysikasvuisiksi, muuten ne turmelevat ne. Ne elävät turmelevat kaikki, mitä vain käsiinsä saavat."

Hän oli vähän aikaa vaiti ja huohti syvään.

"Mitä hautajaisiin tulee, niin pitää niiden olla hyvät, vaan yksinkertaiset. Minulla on varaa toimittaa komeatkin hautajaiset, mutta minä en huoli semmoisesta narripelistä. Saattojoukolla voit tarjota viiniä ja torttua – 1:50:n portviini kelpaa kyllin – ja lähimmät sukulaiset saatat kutsua päivällisellekin. Mutta ei mitään ylellisyyttä! Kalaa ja paistia; enempää ei tarvitse."

"Eikö mielestäsi pitäisi laittaa vähän makeaa laatikkoa jäljisteeksi?" sanoi rouva Bisby nyyhkien.

"Kyllä, hyvin minusta nähdén. Yhden asian vielä sanon sinulle, Helena. Minä tahdon maata arkussani hyvästi, alle pane pari uusia paraita palttinalakanoitani. Minä kyllä tiedän, se olisi hyvin sinun tapaistasi, että panisit minulle vanhat lakanat ja itse pitäisit uudet, sillä sehän aina on ollut suurin vikasi, että olet ollut niin hirveän itsekäs."

Hänen äänensä heikkoni heikkonemistaan.

"Ja itsekkäisyys – se – on – suuri – suuri pahe."

Hänen päänsä vaipui tyynylle, ja Kildenbauerin leskeä ei enää ollut elävien luvussa.

Hautajaiset olivat erinomaisen kauniit ja juhlalliset, kuusista oli tehty kunniaportti, ja kukilla koristellun arkun edessä astuivat kasvavat Bisbyt, kymmenen luvultaan, uusissa mustissa vaatteissa, seppeleitä käsivarsilla, ja heistä oli niin hauskaa olla hautajaisissa.

Sekä tuomari että kaikki kaupungin ylhäisö olivat mukana saatossa; muuan virastaan erotettu tullimies, jossa piili epäilemätön runoilijakyky, oli kirjoittanut kauniin ruumisvirren, joka oli painettu mustalaitaiselle paperille, ja kun pappi lopetti puheensa, astui porvarikoulun yliopettaja esiin lausumaan vainajalle jäähyväiset kaupungin porvareilta.

"Tosin hän ei varsin monta vuotta elänyt keskellämme, mutta kuitenkin siksi kauan, että me kaikki olemme oppineet kunnioittamaan häntä vaatimattomasta ja kerskailemattomasta toimeliaisuudesta, ja paljon hyvää hän on hiljaisuudessa tehnyt", lopetti hän, lempeästi ja nuhtelevaisesti katsahtaen asioitsija Rurikkiin, joka seisoj hartana, alla päin ja koneentapaisesti lukien hattunsa sisusta.

Seuraavana päivänä avattiin raha-arkkunen. Siinä oli 400 kruunua hopeaa ja vanhoja, arvottomia papereja.

"400 kruunua vain!" huudahti rouva Bisby. "Siinä siis palkinto kaikesta, mitä meillä hänestä näinä vuosina on ollut vastusta ja kiusaa! Ilman meitä olisi hän nähnyt nälkää, ja kuitenkin kohteli hän meitä, kuin me oli olisimme hänen armoleipäänsä syöneet."

"Onneksi olemme nyt niin jaloillamme, ett'emme perintöä tarvitsekaan", sanoi asianajaja. "Vaikka hyvähän tuo sittekin olisi ollut."

Andrea meni sivuhuoneeseen ja Rurik jäljestä. Siellä kiersi Andrea itkien hänelle kätensä kaulaan.

"Anna anteeksi, Oskar, älä suutu minuun, enhän minä sille mitä voi!"

"Mitä minun pitäisi antaa anteeksi?"

"Ett'et saanutkaan perintöä Kildenbauerin leskeltä. Ah, Oskar, kyllähän tiedän, ett'et koskaan olisi huolinut minusta, mitättömästä pikku työstä, jos perintöä ei olisi ollut toivossa."

Rurik otti häntä ystävällisesti kädestä.

"Myönnän kyllä, että se toivo se alussa vähän vaikutti, mutta kohtapa opin sinua rakastamaan oman itsesi tähden, ja olen nyt iloinen, että vast'edes saat nähdä, ett'ei minun rakkauteni perustu mihinkään rahallisiin toivoihin."

"Mutta petyithän kuitenkin tätin perinnössä."

"En pettynyt. Häntähän minun on kiittäminen, että nyt olen varakas mies, johon kaikki rajattomasti luottavat, ja ennen kaikkea olenhan saanut kunnollisen ja uskollisen pikku vaimon, ja se olikin paras perintö, mitä Kildenbauerin leskeltä olisin voinut saada. Yliopettaja oli oikeassa. Vainaja teki paljon hyvää salassa."

Niin, lohduttakaamme sillä mieltämme, että joka ihminen tekee edes jotakin hyvää tässä maailmassa, vaikka olkoonkin muuten paha niinkuin Kildenbauerin leski.

PUHDAS LIPPU

Tiedättehän varmaankin, minkä näköinen Norjan lippu on?

Siinä on punainen pohja, sininen ja valkoinen risti, ja yhdessä nurkassa unionin-merkki, jossa on Ruotsin värit, keltainen ja sininen.

Mutta se lippu ei ole puhdas lippu, sanovat muutamat. Me emme tahdo mitään tuommoista merkkiä, että muka olemme yhtä Ruotsin kanssa, sillä me olemme itsenäiset, me norjalaiset, hirveän itsenäiset. Unioni-merkki on saatava pois lipusta, sitte se vasta on puhdas.

Nämä nyt olivat vain pari valasevaa huomautusta, ja ne saattavat olla hyödylliset, vaikka yleensä kaikki tuommoiset muistutukset ovat hyvin ikävät, kuten moni muukin hyödyllinen tässä maailmassa.

Nyt alkaa itse kertomus, ja se on lyhyt ja yksinkertainen.

Erästä esikaupungista ei rakennusinnon ylhäishenki monine rikkaine seuralaisineen vielä ollut saanut työnnettyksi kaikkia alhaismuotoisia huoneita pois tieltänsä. Kaksi kartanoa oli siellä vierekkäin. Toinen oli suuri ja komea, siinä oli kiviportaati, kipsikoristukset ja rautapalkongit; toinen vanha ja rappeutunut, ikkunat vinossa ja puiset käsipuut mädänneet.

Hupaiset talot ne muuten molemmat olivat, eikä rikkaan näköinen talo siltä ollenkaan ollut ylpeä, vaikka siinä ikkunat olivat peililasista ja tornit katolla, joka huoneessa merkitsee samaa kuin korulasit silmillä ja korkea hattu päässä ihmisellä, ja kuten tietty, on moni semmoinen mies hyvinkin ylpeä.

Köyhä talo nojautui tutunomaisesti rikkaan taloa vasten, ja aurinko pistäytyi esiin paksun pilven takaa, hymyili ystävällisesti, ikäänkuin olisi sanonut:

Niin, se on oikein, olkaa vain hyvät toisianne kohtaan, ei mitään säätyerotusta! Eläköön vapaus ja tasa-arvoisuus, sillä tänäänhän on vapauden päivä!

Ja niin olikin, sillä nyt oli toukokuun 17 päivä ja toinen pääsiäispäivä.

Suuressa talossa oli hyvin iloista.

Toisessa kerrassa asui nuori mies, joka äsken oli tullut täys'ikäiseksi, ja nyt ryhtyi todenteolla tuhlaamaan varoja, jotka hänen isänsä oli säästänyt. Sentähden hän nyt aluksi piti remuavat sampanjakemut.

Alakerrassa asui kapteeni, jonka tytär harrasti soittoa ja laulua – kaikkihan tytöt nykyään ovatkin musiikin harrastajia – ja hän lauloi kurkun täydeltä kohti taivasta, kuten aina muulloinkin, milloin toisessa kerrassa oli vieraita.

Kolmannen kerran leskirouvalla oli tuttuja teenjuonnissa, ja siellä kulki keskustelu kymmenen hevosen voimalla yleisen ilon kestäessä.

Viereisessä talossa oli kaikki kuin kuollutta.

Kaikki olivat lähteneet katsomaan lippuretkä ja juhlaa, niin panttikauppiaan leski ja ranskalaiset silitystytöt, jotka talossa olivat ylhäisönä, kuin myöskin nuohojakisäli ja hevosrautatien puhdistaja perheinensä.

Piha, tavallisesti ihan täynnä kuivavia vaatteita ja rähiseviä lapsia, oli nyt tyhjä. Lapset, kaikki puhtaiksi pestyinä ja päivän kunniaksi lakritsia suussa, olivat kävelemässä vanhempainsa kanssa, ja kaikilla lapsilla liput kädessä.

Köyhän talon köyhimmässä huoneessa istui vaimo. Hän oli kerran ehkä ollut kaunis. Kukapa sen niin tarkoin voi tietää. Sillä kun suru ja puute vain lyövät kasvoin kylmällä kädellään, lakastuvat poskien ruusut ja silmän loisto sammuu ainiaaksi.

Vaimo istui kumarruksissa pienen sängyn luona, joka oli nostettu ikkunan eteen auringon paisteesen. Siinä lepäsi alusillansa kukoistava lapsen pää; mutta silmässä paloi kuumeen tuli ja poskien ruusut olivat niitä, joilla kuolema koristelee uhrejansa, ennenkuin lähtee heitä kuljettamaan pimeää tietä.

Riemuitsevain lasten ääniä kuului ulkoa. Joukko pikkupoikia, liput kädessä, kulki ohitse iloisesti hurraten.

"Mamma!"

"Mitä, lapseni?"

"Nosta minut ikkunalle; minä tahtoisin katsella ulos."

Äiti nosti hänet.

"Mamma, mintähden ovat kaikki pojat niin iloiset?"

"Sentähden että nyt on toukokuun 17 päivä, Norjan vapaudenpäivä. Tänä päivänä kulkevat aina kaikki siivot pikkupojat, liput kädessä, pitkissä riveissä pitkin katuja."

"Enkö minä sitte ole siivo poika?"

"Olet kyllä."

"Minä tahdon myöskin saada lipun ja lähteä joukkoon."

"Niin pääsetkin, kunhan tulet terveeksi."

"Milloinkas minä tulen terveeksi?"

"Milloin Jumala tahtoo"

Äiti kääri peitteen pojan ympärille, otti hänet käsivarrelleen ja istuutui avonaisen ikkunan eteen.

Täys'ikäisen nuorukaisen vieraat olivat menneet ulos palkongille, jokaisella sampanjalasi kädessä. Keskellä seiso iisäntä viskellen leivoksia ja appelsiineja pojille, jotka niistä keskenään riitelivät. Isännällä oli kädessä suuri lapsenlippu.

Hän oli pitkävärtaloine nuori mies, puettu ihan viimeisimmän muodin mukaan, kasvot kauniit ja kalpeat, ja silmien ympärillä tuo väsymyksen merkki, jota nykyajan nuoret herrat pitävät suurimpana loistona.

"Hurraa päivän kunniaksi, pojat!" Yleinen riemu.

Sairas lapsi kumartui ulos ikkunasta.

"Mamma, minä tahtoisin myöskin lipun, niin antaisi tuo siisti herra minullekin leivoksia ja appelsiineja."

"Minulla ei ole lippua."

"Pyydä sitte Jumalalta."

"Ei Jumala meille aina anna, mitä me pyydämme."

"Jumala on paha!" sanoi lapsi itkien.

"Vaiti, pikku Kalle, niin et saa sanoa."

"Minä tahdon lipun, minä tahdon lipun", riiteli Kalle itsepäisesti ja itkien.

Äiti laski hänet hiljaa vuoteelle. Poika peitti kasvonsa tyynyjen väliin, hänen pikku ruumiinsa oikein vapisi mielenliikutuksesta, hän yhä itki kiivaasti ja vaati lakkaamatta lippua.

Lapsijoukko oli mennyt edelleen; mutta avonaisesta ikkunasta kaikui naapuritalosta sampanjalasien kilinää, naurua ja mieltymyshuutoja; kapteenin musiikillinen tytär liritteli kuin kanarialintu.

"Anna lippu, anna lippu!"

"Ole nyt kiltti, lapseni, ja makaa aivan hiljaa, niin minä menen ulos katsomaan, eikö hyvä Jumala lähetä meille pienoista lippua."

"Älä viivy kauan, mamma!"

Äiti silitti tukkaansa peilin edessä ja järjesteli hiukan huonoa pukuansa. Hän näet oli nainen, eikä oikea nainen kadota koskaan kaunoaistiansa. Sitte läksi hän.

Lapsi makasi hiljaa, silmät vielä kosteina kyynelistä.

Sampanjassa on aina jotakin juhlallista, ja sen elähyttävää voimaa on paljon ylistelty sekä suorasanaisesti että runoissa, ja syystä kyllä. Sillä ei mikään ole ihanampaa kuin sampanjajuhla, kun komeasti valaistussa salissa pöytä on kokoon vajota hopeain ja kristallien, kukkain ja hedelmien painosta ja kun kauniit, juhlapukuiset naiset kohottavat tuota kuohuvaa juomaa ruusuhuulillensa.

Mutta nuoren miehen talossa, vaikka se kuinka komea olisi, ei sampanjajuhla aina semmoiselta näytä. Sikarin savua pilvittäin, kalpeita, unisia tai viinistä hyvin hehkuvia kasvoja, rikotuita lasia, appelsiinin kuoria ja juustonmuruja pöydällä, tupakantuhkaa huonekalujen sametilla ja sammuneita tulitikkuja kaikkialla lattiamatoilla – semmoiselta näytti täys'ikäisen isännän juhlahuone.

Hän itse seiso i peilipöydällä, pieni lippu kädessä; vieraat joivat hänen maljaansa, ken tietää, kuinka monetta kertaa.

Koputusta kuului ovelta. Leski seiso i avonaisessa ovesta vavisten ja hämillänsä. Muuan herroista juoksi heti hänen luoksensa.

"Kas tyttö; annas kun syleilen sinua, enkeliseni!"

Leski peräytyi askeleen.

"Oh, antakaa anteeksi, minä luulin teitä nuoreksi ja kauniiksi."

"Niin, ammoid sitte," sanoi hän hymyillen väsyneesti.

"Mitä te tahdotte?"

"Minä – minä tahtoisin – minä – antakaa tuo lippu minulle!" sanoi hän, rohkaisten mielensä ja menne isännän luo, joka yhä seiso i pöydällä.

"Oletteko hullu?"

"Minulla on lapsi, pikku poika; hän on kuolemaisillaan ja tahtoo saada toukokuun 17 päivän lipun. Ei hänellä enää ole pitkältä aikaa jäljellä, minä tahtoisin niin mielelläni ilahuttaa häntä vähän viime hetkillänsä. Hänellä raukalla on ollutkin niin vähä iloa tässä elossa!"

Isäntä oli laskeutunut maahan peilipöydältä, lippu yhä vielä kädessä.

Muut vieraat olivat panneet lasinsa pöydälle ja asettuneet piiriin isännän ja lesken ympärille.

"Antakaa se minulle. Olettehan te ylioppilas, eikö totta? Poikakin on ylioppilaan lapsi, hänen isänsä oli ylioppilas niinkuin tekin.

"Vai niin!"

"Minä olin hänen vihitty vaimonsa," sanoi leski, vähänen yleveyden loistoa väsyneissä silmissä. "Hän kuoli vuoden kuluttua häistämme. Häkin oli nuori, kaunis ja rikas herra, mutta hän joi liian paljon sampanjaa ja hänellä oli liian paljo ystäviä, ja kun jouduimme naimisiin, oli hänen terveytensä jo turmiolla. Mutta kulutanhan tässä hukkaan aikaa. Antakaa minulle lippu, hyvä herra ylioppilas, pienokainen odottaa."

"Minä itse tuon sen. Missä te asutte?"

"Tässä vieressä. Toinen ovi, kun tulette portaita myöten."

"Hyvä."

"Ettehan ole pahastuneet minuun."

"En suinkaan. Minä tulen paikalla."

"Kiitoksia paljon." Ja leski läksi.

Isäntä pyysi hiljaisuutta.

"Fredrik aikoo puhua!" huusivat vieraat ja vaikenivat.

"Hyvät ystävät – niin, sillä olettehan ystäviäni, ainakin niin kauan, kun voin tarjota teille sampanjaa?"

"Rupeatko katkeramieliseksi?"

"Hyvät ystävät siis, kuinka olemme käyttäneet tämän päivän? Olemme tuhlanneet rahaa. Kuinka käytämme lopun päivästä?"

"Tuhlaamme rahaa!"

"No, emmekö voisi juoda vähän vähemmin viiniä tänä iltana ja huviksemme ja vaihteeksi olla hyväntekeväiset; onhan sekin nyt ihan uusimuotista. Tässä on hattu, ken antaa roposen köyhälle leskelle?"

"Hyvä, hyvä!"

"Tässä on viisi kruunua."

"Minä annan kymmenen."

"Minulla on vain kaksi."

"Annahan otan teaatterilippuun ja olutpulloon, niin saa hän kaikki, mitä jää."

"Minä annan viisi kruunua, mutta pane minun edestäni huomeiseen asti, Fredrik."

"Enköhän pane kerrassaan kymmenen; etpähän sinä koskaan maksa sitä kuitenkaan takaisin."

Ja isäntä pani paperirahan hattuun.

"Nyt lähdén. Juokaa minun sampanjaani niin paljon, kuin haluttaa. Ehkä tämä onkin viimeinen kerta," mutisi hän itsekseen ja otti vähän jälkiruokaa tuomisiksi.

Sairas lapsi makasi, silmät oveen käännettynä. Iloinen hymyily valasi hänen kasvonsa, kun Fredrik astui sisään, lippu kädessä.

"Oletko sinä Jumala?"

"En, poikaseni, minä olen vain ihminen ja hyvin huono ihminen. Mutta katsos, hyvä Jumala lähetti minut tänne ja sanoi: tuossa viereisessä talossa on pieni sairaskoika. Hänelle sinun pitää antaa tämä lippu minulta ja sanoa, että jos hän on hyvin kiltti, niin saa hän kerran tulla minun luokseni taivaaseen."

"Onko siellä hauskaa taivaassa?"

"Hyvin hauskaa. Siellä kaikki pienet enkelipoikaset astuskelevat koko päivän juhlasaatossa, punaiset silkkiliput kultakeppien päissä, ja syövät manteleja ja rusinoita, eivät juo muuta kuin samp..."

Hän vaikenä äkisti hämillänsä, mutta jatkoi heti rohkeasti:

"Ja juovat vain seltterivettä vaapukanmehun kanssa."

Sen miedompaa juomaa hän ei tuntenut.

"Onko se hyvää?"

"En minä siitä pidä, mutta maku on monenlainen, ja enkelit siihen ovat hyvin ihastuneet."

Hän istuutui sängyn laidalle.

"Nyt panemme lipun pystyyn tuohon päänpohjiin ja rupeamme leikkimään, niin että tulee oikein hauskaa; mutta emme voi, ennenkuin mamma ottaa minun hattuni. Mitä siinä on, sen saatte korjata talteenne," sanoi hän hiljemmin.

"Ovatko nämä rahat kaikki minulle aiotut?"

"Ovat."

"Mutta tässä lieene jokin erehdys; onhan tässä joukossa sadan kruunun paperikin."

"Ei, kyllä se ihan oikein on. Parilla ystäväilläni ei ollut pientä rahaa, ja muuan pani sitte heidän puolestansa. Se on kaikki lahjaksi herroilta, jotka olivat siellä ylhäällä. Minulta se ei ole."

"Jumala teitä siunatkoon! Te olette hyvä ihminen."

Lahjan tuoja oli liiaksi kiintynyt leikkiinsä pienoisen kanssa, voidakseen kuulla lesken sanoja.

"Tässä on suuri appelsiini, minä panen sen tähän peitteelle ja luen kolmeen asti, ja kumpi sen ensin ehtii saada kiinni, saa sen pitääkin. Yks', kaks', kolme – sinä sait sen!"

Pienoinen oikein riemuitsi.

"Tässä on manteleja. Sinä sait enimmäkseen, mutta minä sain suuren, ja siinä on kaksi sydäntä. Nyt leikimme filippiiniä. Kumpi meistä huomenna, kun tapaamme toisemme, ensiksi sanoo: hyvää huomenta, filippiini! hän saa uuden hopeakruunun, jossa on reikä laidassa, pitääkseen kaulassa punaisessa silkkinauhassa, ja se on sama kuin metalji yhteiskunnallisista ansioista. No niin, sinä et sitä vielä ymmärrä, mutta samapa se."

Pojan silmät katsoivat niin tarkkaan häneen.

"Mutta tässä se paras kaikista on, ja sen saat sinä ihan yksin."

"Tämä on sokurikakun latva. Nainen tuossa ylinnä, jolla on punainen hame, on vapaudenjumatatar, sanoi leipuri. Hän on hyvin makea, sillä se on tehty paljaasta sokurista. Pään saat huoletta puraista, se ei vahingoita; mutta punaista hametta et saa syödä, siinä on arsenikkia, joka on hyvin vaarallista. Monta ihmistä on jo tullut myrkytetyksi, kun ovat koskeneet vapaudenjumatattaren punaiseen hameeseen."

Lapsi kuunteli ihastuksissaan hänen puhettansa, vaikk'ei ymmärtänyt puoliakaan sanoja.

"Mamma, mamma, näin hauska en koskaan ole leikkinyt!"

"Mutta nyt olet väsyksissä, nyt pitää sinun levätä vähän!" sanoi äiti, pannen lipunvarren hänen käteensä, niin että lippu peitti hänen rintansa.

"Mamma!"

"Mitä nyt, lapseni?"

"Minä pyydän Jumalalta anteeksi, että sanoin häntä pahaksi. Hän on hyvin hyvä, kun lähetti tänne niin hyvän herran."

Hän makasi vähän aikaa, silmät ummessa; sitte avasi hän ne vielä kerran, hymyili ystävällisesti ja sulki ne jälleen.

Kalpeilta huulilta läksi vienoinen puhallus, niinkuin kynttilää sammuttaessa, ja kuolema oli ainiaaksi sammuttanut hänen elämänsä valon.

Äiti istui kalpeana ja ääneti sängyn vieressä. Raskain suru on useinkin kyyneliton.

Fredrik nousi, lähteäksensä.

"Jääkää hyvästi, huomenna tapaamme toisemme."

"Kiitoksia kaikesta!" Muuta ei leski saanut sanotuksi.

Fredrikin asunnossa oli ilo korkeimmillaan.

"Tuossahan isäntä jo tulee, eläköön hän!"

"Mutta näytähän ihan siltä, kuin tulisit hautajaisista."

"Niinhän tulenkin," sanoi hän istuutuen ääneti.

Hetkisen kuluttua nousi hän ja otti lasin.

"Isäntä tahtoo puhua!"

"Hyvät ystävät. Syy, jonka tähden teidät olen kutsunut tänne, ei ole ainoastaan päivän yleinen merkitys, vaan myöskin sen merkitys minun omassa elämässäni. Aamupäivällä minä kosin nuorta tyttöä ja sain myöntävän vastauksen. Nimen kyllä saatte perästäpäin kuulla. Hänen maljansa! Sen juomme sampanjassa."

Hän pani lasin niin kovasti pois, että se särkyi.

"Ja tämä oli viimeinen lasi sampanjaa, jonka join, ennenkuin saan tutkintoni suoritetuksi yliopistossa. Huomenesta alkaen rupean tekemään työtä enkä tuhlaamaan terveyttäni ja omaisuuttani hurjalla elämällä. En tahdo, että vaimon, jonka tänään kihlasin, kerran tarvitsisi sanoa kuin leski äsken: hän joi liian paljon sampanjaa ja hänellä oli liian paljo ystäviä."

"Oletpa tullut surumieliseksi naapuritalossa."

"En surumieliseksi, vaan vakavaksi. Ensi kerran elämässäni seisoin nyt kuoleman kanssa vastakkain."

"Pienoinen siis on kuollut?"

"Hän kuoli, enkä koskaan olisi uskonut kuolemaa niin kauniiksi. Poikanen erosi hymy huulilla ja vapauden päivän aurinko levitti säteensä seppeleeksi hänen päänsä ympärille, ja Norjan lippu oli hänen peitteenänsä".

"Oikeinhan sinä rupeat runoilemaan!"

"Oliko lipussa unioni-merkki?" sanoi muuan puolihumalainen veitikka, koettaen olla oikein sukkela.

"Sitä en katsonut; mutta sen tiedän, että lippu, joka verhosi viattoman lapsen ruumista, kun sielu liiteli ijankaikkista valoa kohti, se lippu oli puhdas."

KUMPIKIN PUOLELLANSA VÄLIAITAA

I

Kuuma on pääkaupungissa, hirveän kuuma. Huoneet oikein hikoilevat ja katukivillä voisi paistinkin kypseksi saada. Ihmiset kävelevät keltaisten pummulisten päivänvarjojensa suojassa ja jättävät viimeiset pikku rahansa virvoittavaan vesipuotiin.

Semmoisen kuumuuden aikana pakenevat pääkaupungista kaikki, jotka vain suinkin irti pääsevät, niin tukkukauppias, joka virvoittelekse jossakin suositussa kylpypaikassa tai omassa mukavassa huvilassaan, kuin notaariuskin, joka perheineen asettuu johonkin helteiseen huoneeseen aivan kaupungin portin ulkopuolelle, voidakseen elää iloisessa tiedossa, että hekin ovat maalla.

Merenrannoilla kylpypaikoissa on tähän aikaan paljon vieraita, sehän nyt tietty on. Kellä ei ole varaa oleskella suurissa, kalleissa kylpylaitoksissa, he menevät pieniin lastaus- ja kalastuspaikkoihin, joissa saa vähemmästäkin rahasta kylliksensä nauttia puhdasta ilmaa ja harjoittaa virkistävää uintia.

Semmoinen pikku paikka on Laurkullen, Mossin ja Fredriksstadin välillä. Kesällä on siellä vakinaisista asujamista melkein ainoastaan vaimot ja lapset jäljellä, kun näet kaikki miehet ovat merillä, paitsi laivuri-vanhuksia ja muutamia kalastajia. Mutta sen sijaan on siellä viime vuosina ollut koko joukko kylpyvieraita, kaikkialla laivuri-matamien pienissä, sievissä huoneissa.

Matami Bomb on laivurin vaimo. Mies on meriä kyntämässä, ja matamilla kotona on huolina neljän lapsen ja kahden lehmän hoito, joista viimeinmainitut selvästi näkyvät saavan enimmäkseen hellyyden osaksensa. No, eipä sentään lapsiakaan laiminlyödä, mutta hyvin ankarasti niitä kasvatetaan. Matamilla näet on tapana rangaista kaikkia, jos yksikin heistä tekee pahojansa, ja kun hyvin usein niin käy, että joku heistä kaikkia opetuksia ei muistaa jaksa, niin nuoret Bombit hyvin usein kuria saavat.

Talossa on myöskin laivurin veljentytär Julia Bomb, nuori orpotyttö yhdeksännellätoista vuodella, jonka toimena on ainiaan kannella matamin nuorinta, vuoden vanhaa silmäterää ja muuten pitää kunnossa lasten vaatteet. Matami Bomb on suuri, vahvavartaloinen nainen, kirjavakasvoinen ja punatukkainen. Yllä hänellä aina on punainen yööijy, hihat ylös käärittyinä, lyhyt musta hame ja jalassa rumiksi levinneet kengät. Julia on kaunis tyttö, jonka suurista silmistä pilkistää aina veitikkamaisuutta vaikka hänen asemansa muuten onkin hyvin tukala.

Matami Bombin lähin naapuri ja pahin vihamies on laivurivanhus Olsen, joka asuu ihan viereisessä talossa. Molempien talojen ja puutarhain erottajana on väliaita, ja se ehkä estääkin riitaisuuden kehittymästä käsikahakaksi, vaikka se muuten kyllä kiivaana pysyy. Milloin se ilmautuu halveksivana äänettömyytenä, milloin äkäisenä sanasotana ja milloin pieninä ystäväntöinä molemmin puolin, niinkuin esimerkiksi että matami aina kaataa astiain pesuvedet juoksemaan Olsenin portille, ja Olsenin suurimpana huvituksena on pyydellä eläviä rottia ja laskea ne väliaidan raoista matamin pihan puolelle.

Olsen ei enää merille mene, mutta muuten on hän vielä vahva, ketterä ukko, joka enimmäkseen aikansa kuluttelee kalastamisella. Kalanpyydöillä käydessään pauhaa hän aina kaloille ja kotona aina vaimollensa, vaikka hän kyllä pitää sekä kaloista että vaimostansa.

Kaikki Olsenin lapset ovat naimisissa eri tahoilla. Ainoastaan nuorin poika Juhana on tätä nykyä kotona. Hän on perimies ja taittoi viime matkalla jalkansa, niin että hänen piti jäädä kotiin kokoomaan voimia seuraavaksi kevääksi. Silloin saa hän itse laivan kuljettaaksensa. Kaunisvartaloinen mies hän on, neljännelläkolmatta vuodella, kähärätukkainen, valkoverinen ja ystävällisen näköinen kasvoiltaan.

Montagu- ja Kapulet-sukujen historia uudistuu. Julia on Juhana Olsenista löytänyt Romeonsa, ja perhevihasta huolimatta kasvaa rakkaus heidän nuorissa sydämissään rehevämmin kuin matami Bombin sokuriherneet.

II

Paljo on vieraita Laurkullenissa. Sekä Olsen että matami Bomb ovat saaneet huoneensa hyyrätyksi kylpyvieraille. Olsenin talossa asuu nuori lääkäri, lääketieteen kandidaatti Ravn, ja neidet Konstanse ja Alvilda Knegt, kaksi sisarusta, joista vanhempi Konstanse toimittaa äitillisen ystävän virkaa ja nuorempi, Alvilda, koettaa olla "suloinen" ja "vallaton". Hän on pieni, nykeränenäinen tyttö, jolla on päässä paksu tukku vaaleankellertävää tukkaa, käherrettynä niin, että näyttää villakoiran karvalta. Molemmat ovat opettajattarina jossakin tyttökoulussa ja erittäin valmiit menemään naimisiin. Konstanse on kuitenkin tehnyt viisaan päätöksen laittaa niin, että sisar ensin tulee toimitetuksi aviosäätyyn, niin kauan kun vielä on jommoinenkin paikka saatavissa hänelle. Itse hän jo on niin lakastusijällä, että kaikissa tapauksissa on antautuminen polkuhinnasta.

Luonnollisesti sisarukset katselevat kandidaatti Ravnia oikeaksi löytötavaraksi ja määräävät hänet jo neiti Alvildan onnelliseksi puolisoiksi.

Matami Bombin luona asuu rouva Velker, nuori leski vähän kolmannellakymmenellä, tyttärensä Fannin kanssa. Hänen miehensä oli asianajaja ja kuoli pari vuotta sitte, elettyään muutamia vuosia onnellisessa avioliitossa.

Näyttää melkein siltä, kuin olisi sattumus toimittanut naapuruksille väärät hyyryläiset; sillä matami Bomb ei voi kärsiä rouva Velkeriä, vaan sen sijaan matamin ja neiti Knegtien välille on kasvanut melkein liikuttavan sydämmellinen ystävyys, jota vastoin Olsen hyvin usein käy sanasotaa neiti Knegtien kanssa.

Eräänä iltana istuivat neidet Knegt asuntonsa rapuilla matamin tullessa navetasta, maitokiulu kädessä.

"Ah, tekö se olette, hyvä rouva Bomb, ja aina ahkerana ja toimeliaana", sanoi neiti Konstanse; molemmilta puolilta lähestyttiin väliaitaa puhellaksensa hetkinen.

"Niinpä niin, täytyyhän sitä."

"Mutta se nuori nainen, joka teillä on talossanne, eikö hän voisi kyllin kyllä hoitaa lehmiä?"

"Juliako!" sanoi matami halveksivasti. "Kylläpä siitäkin riittää, jos hän saisi edes lapsetkaan katsotuksi. En minä koskaan uskoisi lehmiäni sen hutikon käsiin."

"Hän näyttää hyvin vastenmieliseltä", sanoi neiti Alvilda.

"Jospa tietäisitte, miten paljon huolta se tyttö on tuottanut minulle kevytmielisyydellään!"

"Voi teitä onnetonta, rouva!"

"Eihän hän toki liene siveetön?" kysyi Alvilda.

"Vaiti, lapsi, semmoista sinä et saa kysellä", torui Konstanse.

"Voitteko uskoakaan! eräänä iltana, kun luulin hänen jo olevan nukkumassa, tapaankin hänet seisomasta puutarhassa", sanoi matami.

"Seisoiko hän todellakin alhaalla puutarhassa?" kysyi Konstanse harmistuneena.

"Kyllä, ja mikä vielä pahempi, hän seiso i tyhjän sillitynnyrin päällä, joka oli asetettu väliaitaa vasten pystyyn, ja toisella puolella oli Juhana Olsen noussut portaille."

"Jos minä täst'edes enää häntä tervehdin, hyvä rouva, niin teen sen vain kunnioituksesta teitä kohtaan."

"Ja tiedättekö, mitä he tekivät?" jatkoi matami.

Konstanse pudisti päätänsä.

"He seisoivat ja suutelivat toisiansa. Mitäs siitä sanotte?"

"Alvilda, hyvä lapsi, mene pois etemmäksi", sanoi Konstanse lempeästi. "Tämmöiset jutut eivät sovi nuorelle viattomalle olennolle, niinkuin sinä olet."

"Voi sinua, Konstanse, miten hirveän ankara sinä aina olet."

"Tuolla tulee armollinen rouva", sanoi matami, kun rouva Velker samassa astui Fannin kanssa pihaan.

"Minua hävettäisi sekä Jumalan että ihmisten edessä pitää sinistä nauharuusua rinnassani, jos mieheni oli vasta kaksi vuotta sitte kuollut, niinkuin rouva Velkerin", sanoi Alvilda.

Matami Bombin huomio kääntyi nyt pikku Antoniin.

"No, onhan se tuo pikku porsas taas vesitynnyriä sotkemassa!" – pari korvapuustia – "ja siinä sinä, Amalia, istut ihan rauhassa ja katsoa töllötät vain!" – enempi korvapuusteja – "Adolfiina, missä sinä olet?"

Lapsi, jota huudettiin, tuli ulos.

"Minä olen istunut sisällä ja lukenut katkismusta."

"Kyllä minä sinulle opetan katkismuksen, sinä pentu!" kuului tukkapöllyn ja korvapuustien säestykseksi, "miksi et katso pienempiä sisaruksiasi?"

"Mutta, hyvä matami Bomb, eihän teidän siitä pidä lyödä lapsianne, että he lukevat läksyjänsä", sanoi rouva Velker.

"Olkaa hyvä, rouva, pyydän minä, ja jättäkää lasteni kasvatus ihan omaksi huolekseni", sanoi matami. "Minä en annakaan niiden tottua syömään muiden puutarhoista marjanraakaleita enkä kaivelemaan koloja muiden hyviin, kiillotettuihin sohvapöytiin."

"Minun tietääkseni ei minun tyttäreni ole syönyt teidän raakaleitanne eikä turmellut sohvapöytiänne; mutta jos kuitenkin niin on tapahtunut, niin kyllä minä vahinkonne korvaan", sanoi rouva Velker ja astui sisään.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.